

**TURUN
YLIOPISTO**

”Elokapinaa ei ole. On vain joukko ihmisiä.”

Elokapinan poliittinen logiikka vasemmistopopulismin näkökulmasta

Valtio-opin
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Ella Ikävalko

Ohjaaja:
Professori Henri Vogt

28.4.2023
Turku

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Valtio-oppi

Tekijä: Ella Ikävalko

Otsikko: ”Elokapinaa ei ole. On vain joukko ihmisiä.”: Elokapinan poliittinen logiikka vasemmistopopulismin näkökulmasta

Ohjaaja: professori Henri Vogt

Sivumäärä: 88 sivua

Päivämäärä: 28.4.2023

Tutkielman tarkoituksena oli tutkia sitä, millainen on ilmasto- ja ympäristöliike Elokapinan poliittinen logiikka, miten se muotoutuu ja mitä vasemmistopopulismin piirteitä siinä on. Yleisempänä mielenkiinnonkohteena on ollut, voivatko ekologiset ja demokraattiset hankkeet rakentua populistisesti. Uhkaako populismi välttämättä demokratiaa, vai voidaanko populismin keinoin myös pyrkiä edistämään demokratiaa?

Elokapinan poliittista logiikkaa analysoitiin Ernesto Laclau ja Chantal Mouffen jälkiperustahakuisten diskurssiteorian sekä Mouffen teoretisoiman vasemmistopopulismin näkökulmasta.

Jälkiperustahakuisten diskurssianalyysin avulla analysoitiin Elokapinan tuottamia tekstuaalisia materiaaleja ja liikkeen This is not a drill -käsikirjaa. Huomiota kiinnitettiin Elokapinan merkityksenantoihin, kiinnekohtiin, vastakkainasetteluihin sekä diskursiivisen materiaalisuuden haastamiseen. Lopulta Elokapinan poliittista logiikkaa verrattiin vasemmistopopulismista luotuun ideaalityyppiin.

Analyysissä havaittiin, että Elokapina pyrkii luomaan mahdollisimman inklusiivisen kansan. Kansan merkitys muodostuu ekologisista ja sosiaalisista vaatimuksista, joihin järjestelmä ei ole onnistunut vastaamaan. Kamppailuja nivoo yhteen ilmastokriisi sekä vaatimukset ilmastohätätilan julistamisesta, demokratian laajentamisesta ja ekososiaalisesta oikeudenmukaisuudesta. Kollektiivinen identiteetti muodostuu myös suhteessa yhteiseen vastustajaan, eliittiin, joka ei ole onnistunut tehtävässään. Eliitti on kuitenkin legitiimi vastustaja eikä vihollinen, joka tulee tuhota.

Mielenosoitusten, kansalaistottelemattomuuden, performanssien ja taiteen muodoissa Elokapina tuo kaduille vastakkainasettelun ja ilmastohätätilan, jotka mobilisoivat affekteja ja haastavat vakiintuneita käsityksiä ilmastonmuutoksesta, julkisesta tilasta ja poliittisesta vaikuttamisesta. Koska Elokapinalla ei ole kuitenkaan esittää omaa vaihtoehtoa, sillä on merkittävämpi rooli järjestelmän kritisoimisessa kuin sen haastamisessa. Analyttisellä tasolla Elokapina noudattaa pitkälti vasemmistopopulistista logiikkaa, vaikkei se itse nimityksen kanssa identifioitukaan.

Elokapinan esimerkki osoittaa, että populismi ymmärrettynä poliittisena logiikkana voi ottaa hyvinkin erilaisia sisältöjä. Populistinen hanke voidaan Elokapinan tapaan rakentaa myös ekologisten vaatimusten ja ilmastokriisin ympärille. Merkittävää on, mitkä asiat toimivat diskurssissa kiinnekohtina ja minkälaisen ihanteiden ympärille kamppailu ja jakolinjat luodaan.

Avainsanat: Elokapina, Extinction Rebellion, yhteiskunnalliset liikkeet, poliittinen logiikka, populismi, vasemmistopopulismi, Ernesto Laclau, Chantal Mouffe, diskurssiteoria, diskurssianalyysi

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Elokapina uutena yhteiskunnallisena liikkeenä	8
3	Populismien tutkimussuuntauksista	12
3.1	Populismi ohuena ideologiana	13
3.2	Populismi poliittisena logiikkana	15
3.3	Vasemmistopopulismi	17
4	Ernesto Laclau ja Chantal Mouffén diskurssiteoria	21
4.1	Jälkiperustahakuinen politiikkakäsitys	21
4.2	Hegemonia, antagonismi ja agonismi	24
4.3	Artikulaatio, diskurssi ja raja	26
4.4	Tyhjä ja kelluva merkitys	28
4.5	Myytti ja imaginaari	31
5	Menetelmä ja aineisto	33
5.1	Jälkiperustahakuinen diskurssianalyysi	33
5.2	Analyysivaiheet	35
5.3	Aineisto	37
6	Elokapinan poliittinen logiikka	39
6.1	Liikkeen nimeäminen ja symbolit	39
6.2	Maapallon kansalaiset muodostamassa kansaa	41
6.3	Ilmastohätätila tyhjänä merkityksinä	44
6.4	Demokratia kulluvana merkityksinä	50
6.5	Uusliberalistinen hegemonia antagonistisena toisena	53
6.6	Diskursiivisen materiaalisuuden haastaminen	57
7	Elokapina vasemmistopopulismien näkökulmasta	61
7.1	Vasemmistopopulismien ideaalityyppi	61
7.2	Vasemmistopopulismien tunnusmerkit Elokapinan diskurssissa	62
7.2.1	Kansa vs. eliitti	62

7.2.2	Agonismi	64
7.2.3	Radikaali demokratia	65
7.2.4	Affektiivinen mobilisointi	67
7.2.5	Vastehegemoninen rintama	69
7.2.6	Vasemmiston arvot	70
8	Johtopäätökset	73
	Lähteet	78

1 Johdanto

Olemme eläneet 2000-luvulla ”populistista hetkeä” tai ”populistista aikakautta” (ks. esim. Mudde 2004, Moffitt 2016, Mouffe 2018). Erityisesti vuoden 2008 talouskriisin jälkeen on todistettu uusliberalistisen hegemonian kriisiä ja postpoliittista tilannetta, joka on johtanut tyytymättömyyteen vallitsevaa järjestelmää ja demokraattisia instituutioita kohtaan (ks. Mouffe 2018). Viime vuosina tyytymättömyyttä ovat vielä lisänneet pandemian sosiaaliset ja taloudelliset seuraukset sekä ilmaston lämpenemisen vaikutukset (ks. Mouffe 2022).

Tyytymättömyydestä vallitsevaa tilannetta kohtaan on noussut systeeminvastaisia liikkeitä sekä oikealta että vasemmalta. Viime vuosikymmenenä huomiota ovat niin akateemisissa piireissä kuin yleisemminkin julkisessa keskustelussa saaneet erityisesti oikeistopopulistiset liikkeet sekä niiden monimutkainen suhde demokratiaan (ks. esim. Mudde 2004, Pappas 2014, Moffitt 2016, Müller 2017). Jonkin verran keskustelua ovat herättäneet myös vasemmistopopulistisiksi määritellyt puolueet kuten Syriza, Podemos ja Jeremy Corbynin johtama Iso-Britannian Labour (ks. esim. Katsambekis ja Stavrakakis 2014, Kioupkiolis 2016, Prentoulis 2021). Kansalaisliikkeiden osalta vuonna 2011 otsikoihin nousi erityisesti systeeminvastainen liike Occupy Wall Street. IPCC:n vuoden 2018 raportin jälkeen puolestaan pinnalla ovat olleet erityisesti lukuisat uudet ympäristöliikkeet.

Laajaa huomiota viime vuosina on saanut erityisesti maailmanlaajuinen ilmasto- ja ympäristöliike Extinction Rebellionilla (lyh. XR), Suomessa Elokapina. Järjestämällä joukkomielenosoituksia, harjoittamalla kansalaistottelemattomuutta ja suoraa toimintaa sekä häiritsemällä yhteiskunnan normaalia toimintaa liike on pyrkinyt kiinnittämään huomiota erityisesti kiireelliseen ilmastonmuutoksen torjuntatarpeeseen sekä järjestelmän muutostarpeeseen. Ensisilmäyksellä myös Elokapinan poliittinen logiikka vaikuttaa populistiselta, sillä liike käyttää voimakasta vastakkainasettelua luovaa retoriikkaa, toimii performatiivisesti ja pyrkii herättämään ihmisissä voimakkaita tunteita.

Elokapinan arvot ja ihanteet eivät kuitenkaan näytä heijastavan yleisesti populismiin liitettyjä vastaavia. Elokapinan toiminnan taustalla näytävät vaikuttavan nimittäin erityisesti ajatukset ekososiaalisesta oikeudenmukaisuudesta, moniarvoisuudesta ja tasa-arvosta. Nämä arvot vaikuttavat kuitenkin myös keskustelussa taka-alalle jääneen Chantal Mouffeen (2018) määrittelemän vasemmistopopulismien taustalla. Toisin kuin monet muut populismin tutkijat, ei Mouffe näe populismin välttämättä uhkaavan liberaalia demokratiaa tai olevan pseudo- ja

postdemokraattista vaan ymmärtää populismin poliittisena logiikkana tai strategiana, jota voivat hyödyntää mobilisoivana voimana periaatteessa kaikenlaiset poliittiset liikkeet politiikan sisällöistä riippumatta (ks. esim. Laclau ja Mouffe 2001, Mouffe 2018).

Mouffen mukaan itseasiassa juuri tasa-arvon, vapauden ja oikeudenmukaisuuden ihanteisiin perustuva vasemmistopopulismi voisi olla vastaus uusliberalistisen hegemonian kriisiin, postpoliittiseen tilanteeseen sekä oikeistopopulismin nousuun. Vasemmistopopulismin avulla yhteiskunta voitaisiin uudelleen politisoida ja uusliberalismin normalisoima järjestelmällinen eriarvoisuus tuoda näkyväksi. Yhteisen vasemmistopopulistisen rintaman ja todellisen muutoksen saavuttamiseksi paitsi vasemmistopuolueiden myös uusien sosiaalisten liikkeiden (New Social Movements, NSM) tulisi omaksua vasemmistopopulistinen strategia, jonka tavoitteena olisi demokratian radikalisoiminen. Hankkeen tulisi olla aidosti osallistava ja huomioida laajasti niin sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kuin ympäristön kestävyyskin aspektit. (Mouffe 2018, 6, 67.)

Tässä tutkielmassa tarkoitukseni on tämän Mouffen (2018) teoretisoiman vasemmistopopulismin avulla tutkia Elokapinan poliittista logiikkaa. Erityisenä mielenkiinnon kohteena on, missä määrin myös Elokapina on omaksunut populistisen logiikan oman ekologisen hankkeensa edistämiseen. Tarkemmat tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Millainen on Elokapinan poliittinen logiikka, ja miten se muotoutuu?
2. Mitä vasemmistopopulismin piirteitä Elokapinan poliittisessä logiikassa on, eli mitkä vasemmistopopulismin ideaalittyyppin tunnusmerkit Elokapina täyttää ja mitkä ei?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena on Laclau ja Mouffen jälkiperustahakuiseen diskurssiteorian avulla syventyä Elokapinan poliittiseen logiikkaa. Kiinnostuksen kohteena on erityisesti se, missä määrin Elokapinan poliittinen logiikka mukailee Laclau ja Mouffen teoretisoimaa populistista logiikkaa. Käytännössä tarkoituksena on teoriasta johdettujen keskitason käsitteiden avulla rekonstruoida Elokapinan diskurssi ja tuoda näkyväksi, miten se muotoutuu. Huomiota kiinnitetään erityisesti Elokapinan diskurssin merkityksenantoihin, ykseyttä luoviin kiinnekohtiin, ”meidän” ja ”muiden” artikulointeihin, vastakkainasetteluihin, poliittisiin rajanvetoihin sekä diskursiivisen materiaalisuuden haastamisen keinoihin.

Toisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena taas on pohtia erityisesti sitä, onko Elokapinan poliittisessä logiikassa Mouffen (2018) teoretisoiman vasemmistopopulismin piirteitä. Missä

määrin Elokapinan poliittinen logiikkaa mukailee vasemmistopopulismia? Tarkoituksena on verrata Elokapinan poliittista logiikkaa vasemmistopopulismista luomaani ideaalityyppiin, ja selvittää, mitkä vasemmistopopulismin tunnusmerkit se täyttää. Ideaalityyppivertailun avulla liikkeen poliittista logiikkaa voidaan verrata myös muihin populistisiin hankkeisiin, ja yksipuolisen korostamisen avulla voidaan tuoda näkyväksi myös Elokapinan erityispiirteet populismin kirjossa.

Elokapinan poliittisen logiikan tutkiminen on tärkeää, jotta voidaan ymmärtää paremmin yhden maailman suurimman globaalin liikkeen mobilisoivaa voimaa. Koska Elokapina on toiminnallaan saavuttanut paljon huomiota ja onnistunut mobilisoimaan huomattavan määrän ihmisiä myös perinteisen ympäristöaktiivisuuden ulkopuolelta (ks. esim. Saunders, Doherty ja Hayes 2020), on tärkeää tarkastella sitä, miten tässä on onnistuttu. Koska ilmastokriisi uhkaa elämää ja vaikuttaa epätasaisesti ihmisiin maapallolla, on tärkeää tutkia niitä keinoja, joilla ilmastopolitiikkaan voidaan vaikuttaa. Elokapinan tutkiminen juuri populismin näkökulmasta on tärkeää, jotta ymmärretään, voivatko myös ekologiset hankkeet ja yhteiskunnalliset liikkeet omaksua populistisen logiikan.

Yleisenä mielenkiinnon kohteena tutkielmassa on myös ymmärtää populismia ilmiönä oikeistopopulismia laajemmin. Koska keskustelussa taka-alalle ovat jääneet populismin mahdollisuudet demokratian edistämässä ja vasemmistopopulismi, on tärkeää tarkastella myös sitä, onko populismi välttämättä epädemokraattista vai itseasiassa edustuksellisen demokratian oireellinen osa. Miten myös demokraattiset hankkeet voisivat omaksua populistisen logiikan? Tutkimuksen oikeutus liittyy siis sekä Elokapinan yhteiskunnalliseen merkitykseen ja ajankohtaisuuteen että tarpeeseen tutkia monipuolisemmin koko populismin kenttää – myös populismin demokraattisia muotoja ja ylipäätään demokratian edistämisen mahdollisuuksia.

Uusliberalismin kriisin synnyttämä ”populistinen hetki” voi Mouffen (2018, 6) mukaan tarkoittaa myös politiikan paluuta vuosien postpoliittisen tilanteen jälkeen ja avata mahdollisuuden demokraattisemman järjestyksen rakentamiseen. Kaikki riippuu siitä, miten ja mitkä poliittiset voimat onnistuvat hegemonisoimaan demokraattiset vaatimukset, eli minkälainen populismi selviää kamppailussa. (Mouffe 2018, 6.)

2 Elokapina uutena yhteiskunnallisena liikkeenä

Ilmastoaktivismi nousi vuonna 2018 uutisagendan kärkeen, kun ruohonjuuritason ilmastomielenosoitukset nousivat äkillisesti esiin. Protestiaalto alkoi loppukesästä 2018, kun Greta Thunberg aloitti koululakkonsa ilmaston puolesta. Liikehdintää lisäsivät epäilemättä tuoreet todisteet 1,5 °C:n lämpenemisestä ja ilmastonmuutoksen pahenevista vaikutuksista, jotka esitettiin yksityiskohtaisesti IPCC:n lokakuussa 2018 julkaistussa erityisraportissa (IPCC 2018). Samoihin aikoihin Iso-Britanniassa Extinction Rebellion -liike valmisteli toimintaansa. (Saunders ym. 2020, 5.)

Extinction Rebellion (jatkossa XR) on omien sanojensa mukaan ”hajautettu, maailmanlaajuinen ja poliittisesti puolueeton liike, joka käyttää väkivallatonta suoraa toimintaa ja kansalaistottelemattomuutta saadakseen hallitukset toimimaan oikeudenmukaisesti ilmasto- ja ekologisessa hätätilanteessa” (What is XR? n.d.). XR:n perustivat Iso-Britanniassa vuonna 2018 Gail Bradbrook, Simon Bramwell ja Roger Hallam sekä muut Rising Up! -kampanjaryhmän aktivistit. Sen ensimmäinen merkittävä toimi oli Greenpeacen Lontoon toimiston valtaaminen 17. lokakuuta 2018¹, jota seurasi kapinajulistus 31. lokakuuta 2018. Jo lokakuussa noin sata akateemikkoa oli osoittanut tukensa liikkeelle. Toukokuussa 2019 XR koki ensimmäisen ison voittonsa, kun Iso-Britannian hallitus XR:n painostuksesta julisti maahan ilmasto- ja ympäristöhätätilan ensimmäisenä maana maailmassa. Nykyään XR on globaali liike, joka toimii 84 maassa, mukaan lukien Suomessa.

Suomessa XR tunnetaan nimellä Elokapina. Elokapinan toiminta käynnistyi marraskuussa 2018. Vuoden 2018 lopusta lähtien Elokapina on järjestänyt muun muassa kapinaviikkoja ja paikallisia aktioita, joissa ”kapinalliset ovat hyödyntäneet kansalaistottelemattomuutta, taidetta ja yhteisöllisyyttä asettuessaan nykyistä, itselleen haitallista järjestelmää vastaan”. Suomessa Elokapina on kasvanut alun perin muutaman kymmenen kapinoitsijan ryhmästä kansalliseksi, yli kymmenessä kaupungissa toimivaksi liikkeeksi, jonka nimissä on toiminut tuhansia kapinallisia. (Meistä n.d.)

XR:n ja Elokapinan lähestymistapa, jonka on suunnitellut pieni joukko aktivisteja, joilla on aiempaa kokemusta muun muassa ilmasto- ja ihmisoikeusaktivismista sekä Occupy-

¹ "NGOs like Greenpeace are part of the problem... since their messaging is a lot more narrow and doesn't tell the truth of the extent of the upcoming ecological crisis. We need a rebellion to tackle the problem we find ourselves in and Greenpeace, with their connections, could have a critical impact on the success of the uprising if they would choose to support it." (Molitch-Hou 2018.)

liikkeestä, sopii uusien yhteiskunnallisten liikkeiden perinteeseen. Uusilla yhteiskunnallisilla liikkeillä tarkoitetaan usein uudentyyppisiä liikkeitä, jotka syntyivät sodanjälkeisellä kaudella 1960-luvun puolivälistä lähtien pääosin länsimaissa². Nämä ”uudet” yhteiskunnalliset liikkeet eroavat perinteisistä liikkeistä siinä, että sen sijaan, että ne keskittyisivät pääosin taloudellisiin huolenaiheisiin, ne keskittyvät myös aineettomiin kysymyksiin ja käyvät kamppailuja esimerkiksi ihmisoikeuksien, feminismin, seksuaalivähemmistöjen, antirasismien tai ekologisten kysymysten puolesta (Laclau ja Mouffe 2001, 159–160).

XR:n ja Elokapinan painopiste on selkeästi ilmasto- ja ympäristökysymyksissä, mutta liike ottaa kantaa myös useisiin muihin sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kysymyksiin. Suomen Elokapinan neljä päävaatimusta ovat: 1. Kerro totuus, 2. Toimi nyt, 3. Vahvistetaan demokratiaa ja 4. Oikeudenmukainen muutos. Ensimmäisen vaatimuksen mukaan hallituksen tulisi julistaa Suomeen ilmasto- ja ympäristöhätätila ja ryhtyä säännölliseen kriisitiedotukseen. Toisen vaatimuksen mukaan Suomen tulisi saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2025 mennessä. Kolmannen vaatimuksen mukaan hallituksen tulisi kutsua koolle satunnaisotannalla valittu ja koko väestöä edustava kansalaisfoorumi, joka voisi tehdä lakialoitteita oikeudenmukaisista ilmasto- ja ympäristötoimista. Neljännen vaatimuksen mukaan puolestaan hallituksen tulisi niin ulko- kuin sisäpolitiikassaankin asettaa etusijalle kaikista haavoittuvimmassa asemassa olevat ja näin ollen myös eniten ekokriisistä kärsivät ihmisyyhteisöt. (Vaatumuksemme n.d.)

Buechlerin (1995, 442) mukaan uusille yhteiskunnallisille liikkeille tyypillistä on myös erilaisten protestitaktiikoiden ja muiden epätavanomaisten poliittisen osallistumisen keinojen korostaminen, kuten symbolisen toiminnan käyttäminen, sillä tavoitteena niillä ei ole poliittisen vallan saavuttaminen vaan muutoksen aikaansaaminen. Pakottaakseen poliittiset instituutiot ja puolueet vastaamaan omiin vaatimuksiinsa on XR pyrkinyt toiminnallaan aiheuttamaan erityisesti taloudellista ja yhteiskunnallista häiriötä (Saunders ym. 2020, 6). Joukkopidätyksillä ja poliisin voimavarojen kuormittamisella on ollut merkittävä strateginen rooli liikkeen toiminnassa, ja joukkojen kansalaistottelemattomuuden on nähty olevan myös liikkeen ensisijainen strategia (Saunders ym. 2020, 6). Suomessa paljon huomiota ovat saaneet erityisesti Elokapinan ”katublokkit” eli teiden tukkimiset liikenteen pysäyttämiseksi ja yleisen häiriön aiheuttamiseksi sekä näistä seuranneet joukkopidätykset. Koska XR:n lähestymistavan keskiössä on surun ja hälyttävyyden korostaminen,

² Uusia yhteiskunnallisia liikkeitä koskevat teoriat perustuvat usein erityisesti Alberto Meluccin, Alain Tourainen ja Manuel Castellsin teorioihin yhteiskunnallisista liikkeistä.

kansalaistottelemattomuuden ja moraalisen toiminnan suosiminen sekä hallitukselta toimien vaatiminen kansalaistottelemattomuuden avulla, sopii se hyvin myös transgressiivisen ympäristötoiminnan pitkään perinteeseen (Saunders ym. 2020, 6).

Ryhmän perustajat ovat lisäksi selkeästi ottaneet vaikutteita myös transformatiivisista kansalaisoikeusliikkeistä. Erityisesti XR:n tavoite mobilisoida 3,5 % väestöstä (Project 3,5 n.d.) perustuu Chenowethin ja Stephanin (2011) väkivallattoman kansalaistottelemattomuuden tutkimukseen ja teoriaan. Tarkastellessaan satoja kampanjoita viime vuosisadan aikana Chenoweth ja Stephan (2011) havaitsivat, että väkivallattomat kampanjat saavuttavat tavoitteensa kaksi kertaa todennäköisemmin kuin väkivaltaiset kampanjat, ja poliittisen muutoksen varmistamiseksi tarvitaan noin 3,5 prosenttia väestöstä, joka osallistuu aktiivisesti protesteihin. 3,5 prosenttia on merkittävä mobilisoitumisen taso, sillä vaikka kyse on vielä selkeästä vähemmistöstä, tällainen aktiivisen osallistumisen taso tarkoittaa todennäköisesti myös sitä, että todellisuudessa paljon suurempi joukko ihmisiä kannattaa hankkeen toimintaa ja tavoitteita.

Tavoittaakseen 3,5 % väestöstä on XR:n pyrkimyksenä ollut mobilisoida ihmisiä myös perinteisesti ympäristöaktivismiin osallistuvien ulkopuolelta. Iso-Britannian XR:stä tehdyn tutkimuksen mukaan liike on myös onnistunut tavoitteessaan mobilisoida uusia aktivisteja toiminnan piiriin, sillä useimmat vuoden 2019 Lontoon toimiin osallistuneet eivät olleet kokeneita mielenosoittajia ja sama päti myös huhtikuun ja lokakuun toimiin (Saunders ym. 2020, 9). Tyypillisesti XR:n aktivistit olivat tutkimuksen mukaan kuitenkin korkeasti koulutettuja, keskiluokkaisia ja valkoihoisia, he identifioituivat poliittisesti vasemmistolaisiksi ja he olivat tietoisesti omaksuneet jokapäiväiseen elämäänsä ympäristöystävällisiä toimintatapoja (Saunders ym. 2020, 2). Tämä ei ole kuitenkaan kovin yllättävää, sillä Pichardon (1997) mukaan uusille yhteiskunnallisille liikkeille on usein myös ominaista, että niiden toimijat edustavat usein uutta keskiluokkaa eikä alempia luokkia, kuten oli tyypillistä teollisen yhteiskunnan liikkeille.

Uusille yhteiskunnallisille liikkeille on lisäksi vielä ominaista horisontaalinen organisaatio, joka perustuu kollektiiviseen toimintaan (Buechler 1995, 442). XR:n järjestäytymisessä huomioitavaa on erityisesti se, että se on löyhästi verkostoitunut ja hajautettu ruohonjuuritason liike, joka muodostuu pitkälti autonomisista paikallisryhmistä. Paikallisryhmät toimivat usein jollakin tietyllä maantieteellisellä alueella, kuten kaupungeissa. Kuten Elokapinan nettisivuilla todetaan: ”Kuka tahansa henkilö tai ryhmä voi organisoida

itsenäisesti ja toimia Elokapinan nimissä ja hengessä, kunhan toiminta sopii Elokapinan arvoihin ja periaatteisiin. Näin ollen valta on hajautettua, eikä siksi ole tarvetta pyytää lupaa miltään johtoryhmältä tai auktoriteetilta.” (Periaatteet ja arvot n.d.)

XR sopii siis hyvin uusien yhteiskunnallisten liikkeiden sekä transgressiivisen ympäristötoiminnan perinteisiin, mutta sen lähestymistapa on osoittautunut myös uudenlaiseksi ja epätavanomaisen tehokkaaksi. Vaikka XR ei ole yleisesti kovin suosittu, on se saavuttanut toiminnallaan suuren tunnettavuuden ja pystynyt näin ollen varmasti lisäämään tietoisuutta ilmastokriisistä (ks. esim. Public First 2020). Tämän takia onkin tärkeää tutkia sitä, miten ja miksi XR ja Elokapina on tässä onnistunut. Millainen on Elokapinan poliittinen logiikka?

Koska liike käyttää voimakasta vastakkainasettelua luovaa retoriikkaa, toimii performatiivisesti ja pyrkii herättämään ihmisissä voimakkaita tunteita, näyttää sen logiikka ensisilmäyksellä populistiselta. Koska liikkeen ihanteet ja arvot eivät kuitenkaan näytä vastaavan tyypillisesti populismiin liitettyjä vastaavia, herää kysymys, voisiko Mouffen (2018) teoretisoimalla vasemmistopopulismilla olla selittävää voimaa tarkasteltaessa Elokapinan poliittista logiikkaa. Jotta tähän kysymykseen voidaan vastata ja populismia ilmiönä ymmärtää paremmin, esittelen seuraavassa luvussa vasemmistopopulismia sekä muut populismin tutkimussuuntauksia.

3 Populismien tutkimussuuntauksista

Populismi voidaan käsittää useammalla eri tavalla. Vaikka populismia käytetään nykypäivänä usein halventavassa merkityksessä, ei sillä aina ole ollut negatiivista konnotaatiota.

Populismien käsitteen käyttö ja alkuperä voidaan jäljittää demokraattisen legitimitietin modernin historian avulla poliittisiin liikkeisiin 1800-luvulla Atlantin molemmin puolin. Modernin demokratian historiassa ”kansan” nousi paitsi auktoriteetin lähteeksi myös yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, joka pystyi toimimaan saadakseen vallan valtion virkamiehiltä. Tämä suosittu ajatus legitimoiti demokraattisen politiikan, mutta se pohjusti tien myös populismille. Nämä varhaisimmat liikkeet, joita voitiin kutsua populistisiksi, syntyivät siis ajatuksesta, jonka mukaan kansa saattoi arvovaltaisesti palauttaa vallan takaisin hallitukselta itselleen instituutioiden uudelleenmuodostamiseksi sekä painia korruptoitunutta ja omaa etuaan tavoittelevaa eliittiä vastaan. (Rovira Kaltwasser ym. 2017, 2–3.)

”Klassisen populismien” aikakautena pidetään kuitenkin vasta 1940-lukua ja 1950-lukua Latinalaisessa Amerikassa (ks. esim. Conniff 2012, Rovira Kaltwasser 2014). Latinalaisessa Amerikassa äkillinen modernisaatioprosessi loi mahdollisuuden populismien nousulle. Germani (1978, 88) määrittelee populismien Latinalaisessa Amerikassa moniluokkaiseksi liikkeeksi, joka sisälsi yleensä vastakkaisia vaatimuksia, kuten vaatimuksen poliittisten oikeuksien tasa-arvosta ja tavallisten ihmisten universaalista osallistumisesta, mutta yhdistettynä jonkinlaiseen autoritarismin karismaattisen johtajan vallassa. (Rovira Kaltwasser ym. 2017, 5.)

Ensimmäisen populismien nykyaikaisen tutkimuksen kehittyminen voidaan puolestaan sijoittaa 1950-luvun lopulta 1970-luvun alkuun. Populismien akateemista kiinnostusta ilmeni huomattavasti tällöin vielä eri yhteiskunnallisilla tieteenaloilla. Vasta 1980-luvulla politiikan tutkimuksellinen yhteisö otti aiheen omakseen. 1990-luvulta alkaen tutkimus populismista on lisääntynyt huomattavasti, ja erityisesti politiikan tutkijat ovat olleet akateemisen tuotannon eturintamassa. (Rovira Kaltwasser ym. 2017, 5–7.) Viime vuosina populismien tutkimus on suorastaan räjähtänyt määrällisesti. Tämän taustalla ovat olleet muun muassa oikeistopopulismien nousu Euroopassa, mutta toisaalta myös vasemmistopuolueiden menestys esimerkiksi Kreikassa ja Espanjassa.

Nykyään tutkimuksesta erottuu erityisesti kaksi hallitsevaa tapaa ymmärtää populismi. Toinen näistä perustuu ajatukseen populismista niin kutsuttuna ohuena ideologiana. Lukuisat tämän

näkökulman omaksuneet tutkijat viittaavat erityisesti Cas Muddeen ja hänen kollegoidensa, kuten Cristóbal Rovira Kaltwasserin, käsitykseen populismista. Toinen käsitys puolestaan perustuu ajatukseen populismista erityisenä sosiaalisena tai poliittisena logiikkana ja poliittisen mobilisoitumisen muotona. Tätä tapaa ymmärtää populismi edustaa erityisesti Ernesto Laclau ja hänen teoriastaan johtava Essexin koulukunta, mukaan lukien Laclau puoliso Chantal Mouffe. Seuraavaksi esittelen nämä kaksi populismin tutkimussuuntausta sekä Mouffin teorian vasemmistopopulismista.

3.1 Populismi ohuena ideologiana

Cas Mudde ja hänen kollegansa, kuten Cristóbal Rovira Kaltwasser, määrittelevät populismin suhteessa ideologiaan. Mudden (2004, 543) mukaan populismi on ohut ideologia, joka jakaa yhteiskunnan kahteen erilliseen homogeeniseen ja antagonistiseen ryhmään, ”puhtaaseen kansaan” ja ”korruptoituneeseen eliittiin”, ja jonka mukaan politiikan tulisi olla kansan ”yleisen tahdon” ilmaus. Muddelaisessa populismissa ideoiden erityinen sisältö juontuu poliittisesta päätöksestä ja moraaliseen arviosta, jonka mukaan korruptoitunut eliitti ja sen ajamat erityiset edut polkevat kansan hyvinvointia. Tällainen populismi ilmentää puolustavaa politiikkaa, joka pyrkii palauttamaan tavallisten ihmisten otaksutut oikeudet vastoin hallitsevan joukon vaatimuksia ja kieltoja. Populismi on tämän määritelmän mukaan eetokseltaan antisysteeminen ja taipuvainen oikeuttamaan käytäntöjä ja/tai politiikkaa, joilla pyritään vangitsemaan kansan yleinen tahto, esimerkiksi kansanäänestyksien avulla. Koska populismi on kuitenkin vain ohut ideologia, se saa tarkoituksensa vasta, kun se yhdistetään paksumpiin, vakiintuneempiin ”isäntäideologioihin”, kuten nationalismiin tai sosialismiin. (Dean ja Maiguashca 2020, 13.)

Huolimatta siitä, että Mudden minimalistinen määritelmä on omaksuttu erittäin laajasti vertailevien politiikan tutkijoiden keskuudessa, näkevät Jonathan Dean ja Bice Maiguashca (2020) Mudden määritelmässä käsitteellisiä ja metodologisia ongelmia. Ensimmäinen koskee ajatusta populismista ideologiana. Dean ja Maiguashca (2020, 13–14) näkevät, ettei Mudden populismi täytä ideologian, ohuen tai paksun, määritelmän vaatimuksia, sillä sen sisältöä ja muotoa muokkaava voima on sen ”toissijainen ideologia” tai ”isäntäideologia”. Lisäksi Dean ja Maiguashca (2020, 13–14) näkevät ongelmana myös sen, että muddelaisen populismin syvyyden ja laajuuden mittaamiseksi tutkijat ovat siirtäneet katseensa mieluummin ideologiasta poliittisten johtajien puhetapaan, jota on helpompi jäljittää, koodata ja kvantifoida. Siten populismin etsimisestä on tullut sanojen etsimistä ja laskemista, kun

tutkijat yrittävät löytää populististen johtajien puheista ja manifesteista viittauksia kansaan tai eliittiin. Kuitenkin, jos populismi pelkistetään vain lauseisiin tai sanoihin, mistä voidaan tietää, milloin on siirrytty populistisesta retoriikasta täysimittaiseen populistiseen politiikkaan. (Dean ja Maiguashca 2020, 13–14.)

Vaikka tämä minimalistinen määritelmä populismista on kohdannut kritiikkiä, on se myös innoittanut lukuisia tutkijoita tämän jälkeen. Jan-Werner Müller (2017, 19–20) esittää populismin olevan ”erityinen moralistinen kuvitelma politiikasta, tapa hahmottaa poliittinen maailma, joka asettaa moraalisesti puhtaan ja yhtenäisen – – kansan eliittiä vastaan, jota pidetään korruptoituneena tai jollain tavalla moraalisesti alempiarvoisena”. Vaikka Müller ei käytäkään juuri termiä ideologia, hän näkee asenteiden, uskomusten ja arvojen antavan merkityksen populismille ja sen poliittisille käytännöille. Mikä erottaa Müllerin näkemyksen sitten Mudden käsityksestä, on ajatus siitä, että populismia ei määrittele itse asiassa sen antielitismi vaan antipluralismi. (Dean ja Maiguashca 2020, 14–15.) Müllerin (2017) mukaan nimittäin, jos populistit saavuttavat tarpeeksi valtaa, he pyrkivät luomaan autoritaarisen valtion, joka sulkee ulos kaikki ne, joita ei pidetä osana oikeaa kansaa.

Hyvin samaan tapaan ymmärtää populismin myös Takis Pappas. Pappas (2014) käsittää populismin minimalistisen määritelmän mukaisesti ”demokraattisena illiberalismina”. Pappasin mukaan populismi voi siis olla demokraattista, muttei liberaalia, ja tämä vuoksi populismia voidaan myös mitata suhteessa liberalismiin. (Pappas 2014, 7–8.) Pappas näkee populismin maailmankatsomuksena, joka jakaa yhteiskunnan hyviin (kansaan) ja huonoihin (eliittiin) ja luo vastakkainasetteluun, polarisaatioon ja ekstremismiin taipuvaista politiikkaa. Tällä tavoin ymmärrettynä populismi, niin vasemmisto- kuin oikeistopopulismikin, nähdään nykydemokratian vihollisena, joka heijastaa puolueellisia uskomuksia ja huonoa politiikkaa. Verrattuna aiempiin Pappas kuitenkin kiinnittää enemmän huomiota kansaan populismia ajavana voimana. Hänen mukaansa populismi menestyy erityisesti maissa, joihin liberaali poliittinen kulttuuri ei ole juurtunut ja joissa ihmiset eivät ole yhtä halukkaita toimimaan ”yhteisen hyvän” vuoksi. (Dean ja Maiguashca 2020, 15.) Myöskään Pappas ei kuitenkaan irtaannu huomattavasti populismin määritelmästä ohuena ideologiana.

Benjamin Moffitt (2016) puolestaan irtautuu edeltävistä jo jokin verran, sillä hän näkee populismin erityisesti tietynlaisena politiikan tyylinä, jota käyttää laaja joukko toimijoita ympäri maailmaa nykypäivänä. Moffitt korostaa populismin performatiivista luonnetta ja kontekstualisoi populismin nykypolitiikan voimakkaasti medioituneeseen ja ”tyylitettyyn”

miljööön. Hänen mukaansa populismin keskeisiä piirteitä ovat vetoaminen kansaan, korruptoituneen eliitin syyttäminen, retoriikka, jota hän luonnehtii ”huonoiksi käytöstavaksi”, sekä käsitys kriisistä, romahduksesta tai uhasta, joka toimii populismin alkusysäyksenä, mutta jota myös luodaan dramatisoinnilla ja performanssilla. (Moffitt 2016, 28, 45.) Moffitt näkee populismin myös asteittaisena, eli johtajat voivat omaksua näitä populismin elementtejä enemmän tai vähemmän. Tässä mielessä populismi nähdään myös kiinteänä osana demokraattista politiikkaa. Kuitenkin koska Moffitt (2016) näkee populismin tarkoituksena olevan vain vallan saavuttaminen, on populismi edelleen näin ymmärrettynä vaaraksi pluralistisille demokraattisille hankkeille. (Dean ja Maiguashca 2020, 15–16.)

Yhteistä näille kaikille edellä mainituille näkemyksille on siis se, että niiden kautta populismi ymmärretään pohjimmiltaan ajattelutapana, joka johtaa eripuraiseen poliittiseen retoriikkaan. Lisäksi kaikki nämä ajattelijat käyttävät deduktiivisen teoretisoinnin muotoa, jossa populismi määritellään ensin käsitteellisesti, minkä jälkeen se tehdään näkyväksi soveltamalla määritelmää erityisiin tapaustutkimuksiin. Tämä on johtanut lähinnä populismin olemassaolon todistamiseen eikä juurikaan sitä synnyttävien olosuhteiden tai epäkohtien tutkimiseen. Lisäksi kaikki nämä kirjoittajat pitävät populismia ainakin jossakin määrin uhkana joko liberaaleille arvoille ja niiden monimuotoisuudelle (pluralismille) tai taloudelliselle rationaalisuudelle (neoliberaaleille markkinauudistuksille). (Dean ja Maiguashca 2020, 16–17.) Edellä esitellyt kuitenkin edustavat vain yhtä tapaa ymmärtää populismi. Toista tapaa ymmärtää populismi puolestaan edustaa erityisesti Laclau ja hänen näkemyksensä populismista poliittisena logiikkana. Tämän esittelen seuraavaksi.

3.2 Populismi poliittisena logiikkana

Populismi voidaan käsittää myös tietynlaisena sosiaalisena tai poliittisena logiikkana, ja näin populismi käsitetään myös tutkielmassani. Tätä toista käsitystä populismista edustaa erityisesti Ernesto Laclau ja hänen ajattelustaan johtava Essexin koulukunta (ks. esim. Panizza 2005, Howarth 2008, Mouffe 2005, Stavrakakis 2015 sekä Katsembekis ja Stavrakakis 2014). Laclau ottaa teoriassaan etäisyyttä edellä esitelyihin tavanomaisiin empiirisiin populismin kartoituksiin, sillä hän ei kuvaa populismia sisältölähtöisesti vaan määrittelee populismin yhtenäisyyttä luovien panostusten ja poissulkemisten aikaansaamaksi sosiaaliseksi logiikaksi ja poliittisen mobilisaation muodoksi (Vainikkala 2015, 6, 14). Kirjassaan *On Populist Reason* (2005, ix–xi) Laclau ymmärtää populismin erityisesti artikulaation logiikkana, joka kokoaa antisysteemiset väitteet ja vaatimukset kohtuullisen koherentiksi vastahegemoniseksi

muodostelmaksi. Populismi on Laclau mukaan tapa rakentaa poliittinen, logiikka, jonka avulla luodaan kollektiivinen identiteetti (Laclau 2005, ix–xi). Laclau yrityksen luoda populismista kokonaisvaltainen teoria muista kuin puhtaasti empiirisistä lähtökohdista on erityisen merkittävää ajassa ja tilanteessa, jossa populismilla usein viitataan vain epämääräiseen protestimielialaan, suvaitsemattomuuteen ja kosiskelemaan retoriikkaan (Vainikkala 2015, 3, 16.)

Keskeistä populistisessa identiteetinmuodostusprosessissa on Laclau mukaan kansan tietoinen rakentaminen sekä kansan ja valtablokin välisen affektiivisen vastakkainasettelun luominen. Laclau (2005) luonnehtii kansaa altavastajaksi, joka edustuksellisuuden kriisin ja kiihtyneen antagonismin yhteydessä kohtaa sortajansa. Keskeistä on kuitenkin huomata, että erona esimerkiksi Mudden (2004) populismiin, jonka syntyminen edellyttää jo olemassa olevan kansan, Laclau ja Essexin koulukunnan mukaan tämä joukko ihmisiä muodostuu vasta, kun se artikuloidaan. Kansasta tulee tunnistettava poliittinen kollektiivi vasta, kun joukko vaatimuksia yhdistyy toisiinsa ja luo uusia poliittisia identiteettejä, jotka puolestaan voivat mobilisoida subjekteja. Identiteettien sisältö on käytännössä kontingentti eikä ennalta tiedossa. (Dean ja Maiguashca 2020, 17.)

Aivan ensimmäiseksi Laclau kuitenkin jakaa ryhmän tai ”kansan” yhtenäisyyden pienempiin yksiköihin. Tällä tasolla Laclau (2005, ix, 72–74) mukaan populismissa on itse asiassa kyse sosiaalisesta kysynnästä ja sosiaalisista vaatimuksista (social demand). Sosiaalinen vaatimus voi olla alkuun yksittäiseen epäkohtaan liittyvä kärjistetty vaatimus tai pyyntö, joka esitetään esimerkiksi poliitikoille tai viranomaisille. Jos vaatimukseen ei vastata, ne voivat kytkeytyä myös muihin ja muita ryhmiä vaivaaviin epäkohtiin, ja näin niiden voima pääsee kasvamaan. Vaatimuksia, jotka yhdistyvät vastaavan artikulaationsa kautta toisiinsa ja alkavat muodostaa laajempaa sosiaalista subjektiivisuutta, kutsutaan populaareiksi vaatimuksiksi (popular demands). Ne alkavat muodostaa kollektiivista identiteettiä ja kansaa potentiaalisena historiallisena toimijana ja populismin alkutekijänä. (Laclau 2005, 72–74, 127; Vainikkala 2015, 10.) Kuitenkin, jos vaatimusten ketju, joka artikuloi yhteisen identiteetin omaavan kansan, haastetaan ja se hajoaa, häviää kansan olemassaolo ”objektiivisena voimana” (Dean ja Maiguashca 2020, 18).

Populismissa on siis kyse itse asiassa ennemminkin tyytymättömyydestä vakiintunutta poliittista järjestelmää tai puolueita kohtaan kuin mistään tietystä sille sisällön luovasta ideologiasta. Laclau populismia ei siis määrittele esitettyjen vaatimusten ideologinen sisältö

vaan pikemminkin se, että nämä vaatimukset ovat sellaisessa muodossa, että ne voivat kytkeytyä muihin vaatimuksiin. Tyytymättömyyttä ilmaisevat vaatimukset voivat olla jopa ideologisesti ristiriitaisia, kunhan ne kykenevät ketjuuntumaan ja muodostamaan näin yhtenäisen liikkeen tai poliittisen asialistan. (Herkman 2019, 54–55.) Koska populismissa näin ollen identiteetti koostuu useista samaistumisista eikä se ole kyseenalaistamaton, on se myös kapean identiteettipolitiikan vastakohta (Palonen 2020, 128; Vahonsalmi 2017).

Populismi laulausittain kansaa muodostavana liikkeenä tai logiikkana on siis kirjaimellisesti demokraattista, mutta samaan tapaan kuin yleisesti kansanvaltana ymmärretty demokratia, voi populismi saada erilaisia sisältöjä, myös demokratialle vastakkaisia. Se voi siis olla myös esimerkiksi totalitaarista ja autoritaarista. (Vainikkala 2015, 4.) Populismi voi olla konkreettinen ongelma demokratialle, jos esimerkiksi populistinen liikehdintä irtaantuu politiikan substansseista ja konkreettisista vaatimuksista, eli jos merkitykset tuottavatkin tyhjää vastakkainasettelua, jossa politiikan sisällöille ei anneta painoarvoa. Tällaisessa tilanteessa ”mitä halutaan” -malliset poliittiset vaatimukset voivat korvautua kysymyksillä ”kenet halutaan” ja ”keitä ei”. Se, mitä vastustetaan, voikin kääntyä siihen, ketä vastustetaan. Tästä esimerkkinä voidaan nostaa esiin oikeistopopulismi, joka usein painottaa maahanmuuttajien vastustamista yli muiden. (Palonen 2020a, 129.) Yhtä lailla populismi voi kuitenkin Laclau (2005, 171) mukaan myös puolustaa liberaaleja arvoja kuten ihmisoikeuksia ja kansalaisvapauksia yhtäläisyysketjun ja kollektiivisen identiteetin perustana (ks. myös Vainikkala 2015, 4).

Koska laulausilla populismilla ei ole ennalta määrättyä sisältöä, sopii se erinomaisesti ideologisesti minkä sisältöisen populismin tutkimiseen tahansa. Laclau populismiteorian avulla voidaan selittää poliittinen logiikka niin oikeistopopulismin, vasemmistopopulismin, vihreän populismin kuin oikeastaan minkä tahansa nykyaikaisen populismin taustalla. Tämän vuoksi Laclau populismiteoria sopii erinomaisesti myös Elokapinan poliittisen logiikan ja vasemmistopopulismin tutkimiseen. Seuraavaksi esittelen Chantal Mouffen (2018) teoretisoiman vasemmistopopulistisen strategian.

3.3 Vasemmistopopulismi

Mitä sitten on vasemmistopopulismi? Chantal Mouffe esittää teoksessaan *For a Left Populism* (2018) vasemmistopopulismin olevan vastaus uusliberalistisen hegemonian kriisin jälkeiseen postpoliittiseen tilanteeseen ja oikeistopopulismin nousuun. Populismilla Mouffe (2018, 5) tarkoittaa diskursiivista strategiaa, jolla pyritään luomaan poliittinen rajanveto (frontier)

”kansan” ja ”eliitin” välille, ”meidän” ja ”heidän” välille. Mouffe (2018, 80) kuitenkin painottaa Laclau (2005) tapaan, ettei kansaa tule ymmärtää empiirisenä referenttinä tai sosiologisenä kategoriana vaan diskursiivisena rakenteena, joka syntyy heterogeenisten vaatimusten yhtäläisyysketjusta. Kansa on vasemmistopopulismissa altavastaaaja, joka muodostetaan erilaisten demokraattisten vaatimusten artikulaatiosta (Mouffe 2018 11, 80).

Määrittelemällä kollektiivisen tahdon muodostamisen demokraattisten vaatimusten artikulaatioksi, vasemmistopopulismi ottaa huomioon erilaiset heterogeeniset taistelut, sen sijaan, että poliittinen subjekti nähtäisiin vain esimerkiksi luokan kautta. Käytännössä vasemmistopopulistisen strategian mukaan vasemmistolaisten arvojen ja heterogeenisten vaatimusten, liittyen muun muassa ympäristönsuojeluun sekä kamppailuihin seksismiä, rasismia ja muita ylivallan muotoja vastaan, tulisi yhdessä muodostaa rintama, joka haastaisi vallitsevan tilanteen ja tarjoaisi vaihtoehtoja. Kamppailuun liittyy välttämättä kapitalismin vastainen ulottuvuus, sillä monet ylivallan muodot, jotka on kyseenalaistettava, ovat kapitalististen tuotantosuhteiden seurauksia. Lisäksi on mahdotonta kuvitella sellaista vasemmistopopulistista hanketta, jossa ekologinen kysymys ei olisi esityslistan keskiössä. Keskeisintä vasemmistopopulistisen strategian kannalta kuitenkin on, että nämä heterogeeniset vaatimukset nivELYVÄT toisiinsa ja moninaiset sosiaaliset kamppailut muodostavat yhteisen rintaman. (Mouffe 2018, 6, 49, 61, 82.)

Heterogeenisten vaatimusten eheys turvataan samaistamalla ne radikaalidemokraattiseen käsitykseen kansalaisuudesta ja yhteiseen eliitin vastustukseen. Radikaalidemokraattista käsitystä kansalaisuudesta ohjaavat liberaalidemokraattisen yhteiskunnan eettispoliittiset periaatteet: vapaus ja tasa-arvo. Jos sosiaalidemokraattinen kansalaiskäsitelmä suosii sosiaalisten ja taloudellisten oikeuksien puolesta käytävää kamppailua, radikaali demokraattinen tulkinta puolestaan korostaa myös niitä lukuisia muita sosiaalisia suhteita, joissa hallinnan suhteet on kyseenalaistettava, jotta vapauden ja tasa-arvon periaatteet voivat toteutua. Yhteinen kansalaisuuskäsitys tarjoaa erilaisiin demokraattisiin kamppailuihin osallistuville yhteisen identifikaation, jonka avulla voidaan muodostaa ”kansa”. Kansalaisiksi identifioituminen siis yhdistää yhteiskunnallisia toimijoita, jotka saattavat olla mukana monissa hyvinkin erilaisissa kamppailuissa, mutta joita ohjaavat vapauden ja tasa-arvon eettispoliittisten periaatteiden ulottaminen moniin erilaisiin yhteiskunnallisiin suhteisiin. (Mouffe 2018, 66, 80.)

Vasemmistopopulistisen logiikan mukaan heterogeeniset vaatimukset nivoutuvat toisiinsa lisäksi myös rajan avulla. Vasemmistopopulistisen strategian mukaan raja pitäisi rakentaa

erityisesti vastakkainasettelulla, joka ottaa agonistisen muodon. Toisin kuin esimerkiksi de la Torre (2019, 68) joka näkee populismin muuttavan vastustajat välttämättä vihollisiksi ja olevan vaaraksi moniarvoisille demokraattisille valtioille, voi Mouffin mukaan populistinen kamppailu olla myös yhteensopiva pluralistisen demokratian kanssa, jos se ottaa agonistisen muodon. Agonistisessa kamppailussa vastapuoli, eliitti, on legitiimi vastustaja eikä vihollinen, joka pyritään täysin tuhoamaan. Agonistinen vastakkainasettelu juuri itse asiassa mahdollistaa, että demokratioissa kansalaisilla on aidosti mahdollisuus valita todellisten vaihtoehtojen välillä. Se on demokratian olemassaolon edellytys, sillä hyvin toimiva demokratia edellyttää poliittisten kantojen vastakkainasettelua. Vasemmistopopulismi ymmärrettynä poliittisena strategiana, joka pyrkii vetämään rajoja kansan ja eliitin välillä, pyrkii siis haastamaan erityisesti postpoliittisen näkemyksen, joka identifioi demokratian konsensuksen kanssa. (Mouffe 2018, 82, 91–93.)

Perinteisestä vasemmistopolitiikasta vasemmistopopulistinen strategia eroaa siinä, että se tunnustaa vahvemmin myös poliittisten identifikaatioiden affektiivisen ulottuvuuden ja kollektiivisen liikutuksen mobilisoinnin tärkeyden. Erityisesti taide- ja kulttuurikäytännöt voivat olla ratkaisevassa asemassa vasemmistopopulismissa uusien subjektiviteettimuotojen rakentamisessa. Ne pystyvät nimittäin tavoittamaan ihmiset affektiivisella tasolla ja herättävät tunnereaktioita sekä saavat ihmiset näkemään asiat eri tavalla eli hahmottamaan uusia mahdollisuuksia. Vasemmistopopulistisen strategian mukaan kollektiivinen tahto myös edellyttää, että yhteiset affektit kiteytyvät jossakin muodossa. Yhteisen tahdon ja taistelun symboliksi voi muodostua esimerkiksi johtajan hahmo, johon liittyvillä affektiivisilla siteillä on tärkeä rooli prosessissa. Affektit voivat kuitenkin kiteytyä myös muussa kuin johtajan muodossa. Demokratian radikalisoimiseksi käytävän yhteisen taistelun symboliksi voi muodostua esimerkiksi jokin erityinen demokraattinen vaatimus. (Mouffe 2018, 70–82.)

Johtajan rooli populistisessä strategiassa on usein kritiikin kohteena ja syy, minkä vuoksi näitä liikkeitä syytetään usein autoritaarisiksi. Toisin kuin esimerkiksi de la Torre (2019, 68) näkee, ei karismaattinen populistinen johtaja Mouffin mukaan kuitenkaan välttämättä aiheuta vaaraa pluralistiselle demokratialle. Kaikki riippuu siitä, millainen suhde johtajan ja kansan välille syntyy. Lisäksi, vaikka karismaattisella johtajalla voi vasemmistopopulistisessa strategiassa olla merkittävä rooli, ei se ole kuitenkaan välttämätön. Mouffe on siis myös eri mieltä tutkijoiden kanssa (ks. esim. de la Torre 2019, 68; Hardt ja Negri 2017, 23), joiden mukaan populistiset liikkeet tarvitsevat välttämättä vahvan johtajan tai muuten ne jäävät marginaaliin. (Mouffe 2018, 69–70.)

Vasemmistopopulismi on Mouffen mukaan lopulta strategia, jonka puolueet ja poliittiset liikkeet voivat omaksua, muttei kokonaisvaltainen poliittinen ohjelma. Nämä puolueet ja liikkeet voivat näyttää hyvin erilaisilta, eikä niiden tarvitse identifioitua tämän nimityksen kanssa, mutta analyttisellä tasolla niitä voidaan kutsua vasemmistopopulistisiksi. Miksi sitten edes kutsua tätä populismia juuri ”vasemmistolaiseksi”? Mouffe puolustaa juuri nimitystä vasemmistopopulismi sillä perusteella, että se indikoi myös, millaista kansaa pyritään rakentamaan. Koska myös oikeistopopulistiset puolueet voivat rakentaa kansaa, on tärkeää tehdä rajanveto vasemmistopopulismista ja oikeistopopulismista välillä. (Mouffe 2018, 80–84; ks. myös de la Torre 2019, 67.)

Kaikista vanhentumista koskevista väitteistä huolimatta, vasemmisto ja oikeisto ovat Mouffen (2018, 84) mukaan edelleen poliittisessa diskurssissa merkittäviä symbolisia ilmauksia, jotka voivat kertoa jotakin myös politiikan sisällöstä. Vasemmisto symbolisoi vasemmistopopulismissa erityisesti niitä arvoja, joita pyritään puolustamaan: tasa-arvoa ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta (Mouffe 2018, 84). Toisaalta Mouffe näyttää suosivan juuri nimitystä vasemmistopopulismi myös siksi, koska hänen pyrkimyksensä on myös määrittellä uudelleen vasemmisto ja sen merkitys. Koska hankkeiden ei kuitenkaan tarvitse pyrkiä välttämättä tähän, puhuvat monet demokratian radikalisoimiseen tähtäävää populistista strategiaa kannattavat mieluummin esimerkiksi demokraattisesta, progressiivisesta tai humanistisesta populismista (ks. esim. Howarth 2008, Akkerman 2003, Garrido 2017).

Tässä tutkielmassa on kuitenkin päädytty käyttämään juuri nimitystä vasemmistopopulismi, sillä vastattaessa toiseen tutkimuskysymykseen, mitä vasemmistopopulismista piirteitä Elokapinan poliittisessä logiikassa on, tutkimuskohdetta tarkastellaan erityisesti juuri Mouffen (2018) määritelmän valossa. Analyysin avuksi olen luonut Mouffen teorian pohjalta vasemmistopopulismista analyttisenä käsitteenä ideaalityypin, jonka esittelen myöhemmin analyysin yhteydessä. Ideaalityypin pohjalta tarkoitus on tarkemmin tarkastella, mitkä vasemmistopopulismista tunnusmerkit Elokapinan poliittinen logiikka täyttää ja mitkä ei. Keskeistä on tunnistaa, minkälaisien vaatimusten ympärille kansa luodaan ja millaista vastakkainasettelua tuotetaan. Yhdistetäänkö Elokapinan ekologinen kamppailu myös muihin sosiaalisiin kamppailuihin ja demokraattisiin vaatimuksiin? Mitkä arvot vaikuttavat Elokapinan vaatimusten taustalla? Mikä rooli on affekteilla Elokapinan poliittisessä logiikassa? Toisaalta erityisen mielenkiintoista on myös se, mikä tekee Elokapinasta erityisen niin vasemmistopopulismista kuin yleisemminkin populismista kirjossa.

4 Ernesto Laclau ja Chantal Mouffen diskurssiteoria

Seuraavaksi esittelen tutkielmani teoreettisena ja metodologisena viitekehyksenä toimivan Ernesto Laclau ja Chantal Mouffen diskurssiteorian ja sen taustalla vaikuttavan antiessentialistisen ja jälkiperustahakuisen politiikka- ja demokratiakäsityksen, josta he johtavat myös edellä kuvatut muotoilunsa populismista poliittisena logiikkana.

Diskurssiteorian antiessentialistinen politiikka- ja demokratiakäsitys tiivistyy erityisesti heidän julkaisemassaan teoksessa *Hegemony and Socialist Strategy* (2001 [1985]). Teoksessa he teoretisoivat erityisesti hegemonian, antagonismin ja radikaalin demokratian. Laclau jatkoi tämän jälkeen vielä teoretisointiaan erityisesti erilaisista logiikoista, ja Laclau viimeiseksi kirjaksi jäi *On Populist Reason* (2005), kirja populismin poliittisestä logiikasta. Chantal Mouffe puolestaan on keskittynyt teoksissaan muun muassa poliittiseen (1993, 2005), radikaaliin demokratiaan (2000), agonistiseen politiikkaan (2013a) ja vasemmistopopulismiin (2018, 2022).

Laclau ja Mouffen diskurssiteorian taustalla vaikuttaa erityisesti poststrukturalistinen perinne, postmarxismi ja gramscilainen hegemoniateoria. *Hegemony and Socialist Strategy* (2001) kirjassa yksi Laclau ja Mouffen päätavoitteista on erityisesti Althusserin ideologian käsitteen muokkaaminen ja Gramscin hegemonian käsitteen uudelleenmuotoilu (Iglesia Ortiz 2019, 49). Lisäksi heidän diskurssiteoriaansa perustuu erityisesti Saussuren ja Hjemslevin lingvistiikan teorioihin, Freudin ja Lacanin psykoanalyysin teorioihin sekä Derridan teorioihin dekonstruktioista (Palonen 2010, 2). Seuraavaksi esittelen tämän Laclau ja Mouffen politiikka- ja demokratiakäsityksen ja siitä johdetun diskurssiteorian.

4.1 Jälkiperustahakuinen politiikkakäsitys

'Society' is not a valid object of discourse. There is no single underlying principle fixing - and hence constituting - the whole field of differences. (Laclau ja Mouffe 2001, 111.)

Laclau ja Mouffe ammentavat jälkiperustahakuisesta ontologisesta positiosta keskustellessaan diskurssien ja identiteettien muodostumisesta antiessentialistisesta näkökulmasta (Marchart 2007). Jälkiperustahakuiset teoriat hylkäävät ajatuksen *a priori* luokista, jotka selittävät sosiaalisia ja poliittisia prosesseja tai elementtejä, sekä näihin liittyvän essentialismin. Jälkiperustahakuisen näkemyksen mukaan objektia täydellisenä ja yhtenäisenä kokonaisuutena ei ole olemassa ennen sen käsitteellistä luomista, ja näin ollen

jälkiperustahakuinen ajattelu vaatii perustavien premissien kumoamista. Kumoaminen tarkoittaa sen etsimistä, mitä sisällytettiin ja suljettiin ulos perustamisen hetkellä. (Iglesia Ortiz 2019, 52.) Käytännössä jälkiperustahakuinen kanta kyseenalaistaa siis totaliteetin, universaalisuuden ja olemuksen metafyyssisen perustan muotoina (Marchart 2007, 2).

Seuraten jälkiperustahakuista ajattelua Laclau ja Mouffe erottavat toisistaan sosiaalisen ja poliittisen sekä edelleen poliittisen politiikasta. Tämä ontologinen erottelu on yksi tärkeimmistä argumenteista Laclau ja Mouffen töissä. Laclau mukaan ”sedimentoituneet ’objektiivisuuden’ muodot muodostavat kentän, jota kutsumme ’sosiaalseksi’ (social)”. Tässä tapauksessa ”sedimentoituneella” Laclau tarkoittaa sellaista normalisoitua nimeä tai käytäntöä, josta ei enää näe sitä poliittista päätöstä, joka tehtiin sen perustamisen hetkellä. Sosiaalinen todellisuus (objektiivisuus) muodostuu siis merkityksistä (diskurssista), eikä objektiivisuus ole muuta kuin sedimentoitunut vallan muoto. (Laclau 1990, 35, 60; Iglesia Ortiz 2019, 53.)

Poliittisella puolestaan nähdään olevan kaksi ulottuvuutta. Ensimmäinen ulottuvuus on ”käsitteiden poliittisesta yhteiskunnan perustavana hetkenä”. Toinen poliittisen ulottuvuus on ”poliittisten instituutioiden kaikkien toimien keskeneräisyys.” (Laclau 1996a, 47–48.) Laclau mukaan ”antagonismin hetki, jossa vaihtoehtojen ratkaisematon luonne ja niiden ratkaiseminen valtasuhteiden kautta tulevat täysin näkyviin, muodostaa poliittisen kentän” (Laclau 1990, 35). Poliittikka tulee aina olemaan olemassa, koska rakenteet ovat epätäydellisiä ja lopullinen päätökseen tuleminen merkitsisi poliittisen ontologisen ulottuvuuden laiminlyöntiä minkä tahansa sosiaalisen vuorovaikutuksen perustana. Näin ollen poliittinen on siis ala, jossa päätökset tehdään, mutta ratkaisemattomuuden kontekstissa. Samaan tapaan määrittelee myös Mouffe poliittisen ontologiseksi tilaksi, joka löytyy jokaisesta ihmiskunnan ulottuvuudesta. (Iglesia Ortiz 2019, 53–59.) Mouffen (1993, 3) sanoin: ”Politiikkaa ei voida rajoittaa tiettyntyyppisiin instituutioihin eikä sen ajatella muodostavan tiettyä yhteiskunnan alaa tai tasoa. Se on ymmärrettävä ulottuvuutena, joka on luontainen jokaiselle ihmis-yhteiskunnalle ja joka määrittää ontologisen tilamme.”

Keskeistä Laclau ja Mouffen ontologisen position ja poliittisen ontologisen ulottuvuuden kannalta on myös politiikan suhde (ja ensisijaisuus) suhteessa sosiaaliseen (Laclau 1990, 33). Laclaulle ja Mouffelle sosiaalinen ja poliittinen ovat itsenäisiä, mutta riippuvaisia aloja. On mahdotonta ajatella yhteiskuntaa, josta poliittinen olisi eliminoitu kokonaan, sillä se merkitsisi suljettua universumia, joka vain uusintaisi itseään toistuvien käytäntöjen kautta.

Toisaalta on mahdotonta kuvitella myös tilanne, jossa koko sosiaalinen todellisuus olisi poliittista, sillä kaiken poliittisen toiminnan ja rakentamisen taustalla vaikuttavat aina myös erilaiset sedimentoituneet käytännöt. Lopullinen tapaus, jossa koko sosiaalinen todellisuus olisi poliittista, hämärtäisi kaikki erot sosiaalisen ja poliittisen välillä. Käytännössä sosiaalisen totaalinen poliittinen instituutio voisi olla vain kaikkivaltiaan tahdon tulos, jolloin rakennetun instituution kontingenssi katoaisi ja näin ollen samalla myös sen poliittinen luonne häviäisi. (Laclau 1990, 35.)

Ero sosiaalisen ja poliittisen välillä on siis ontologisesti sosiaalisten suhteiden perusta, ja raja sosiaalisen ja poliittisen välillä siirtyy yhteiskunnassa jatkuvasti. (Laclau 1990, 35.)

Yhteiskunnan politisointi näyttää toimivan kaksinkertaisena siirtymänä (double displacement): toisaalta poliittisen laajentuminen tapahtuu sosiaalisen kustannuksella, mutta toisaalta politisointiin sisältyy myös sosiaalisten linkkien kontingentti tuotanto ja tässä mielessä yhteiskunnan teoreettisten tai käytännöllisten olettamuksien muuttuminen tai liikkuminen (decentering) (Laclau 1996b, 48). Kontingenssilla tässä traditiossa viitataan erityisesti merkitysten mahdollisuuteen tulla uudelleenartikuloituiksi aina uudelleen. Uudelleenartikulaatio liittyy essentialisoinnin ja politisoinnin välillä tapahtuvaan liikkeeseen eli merkitysten irrottamiseen ja uudelleenkiinnittämiseen. Yhteiskunnallisissa ja poliittisissa kamppailuissa juuri nämä ovat hyödyllisiä vallan työkaluja. Politisointi on näin ollen itse asiassa käsitteenä essentialismin vastakohta, sillä sen tehtävä on irrottaa välttämättömistä ja olemuksellisista merkityksistä. (Palonen 2020b, 173–174.)

Lisäksi tulee vielä selvittää poliittisen ja politiikan suhde. Poliitikka voi viitata monenlaisiin asioihin: erilaisiin politiikkoihin, hallintotapoihin, kansalaisten välisiin suhteisiin, eturistiriitoihin, väkivallan lailliseen harjoittamiseen tai sen uhkaan ja niin edelleen.

Poliittisella on puolestaan yksi ainoa referenssi, sillä se on konsepti. (Norris 2006, 112.)

Laclau puhuu kahdesta analyysitasosta: poliittinen viittaa kenttään, jossa artikulaatiot tapahtuvat, ja politiikka puolestaan artikulaatioiden jäsentämiseen. Nämä kaksi tasoa edellyttävät toisaalta toisiaan, mutta toisaalta poliittinen voidaan myös ajatella ilman sen kontingentteja ilmenemismuotoja poliittisessa hallinnossa ja poliittisessa yhteisössä. (Dyrberg 2004, 241.) Poliitiikan ja poliittisen ero tunnetaan filosofiassa siis erityisesti ontologisena erona (ontological difference) eli erona olemisen (being) ja olentojen tai olevien asioiden välillä (beings) (Marchart 2007, 7).

Populismien kannalta tämä edellä kuvattu jälkiperustahakuisuus ja antiessentialismi tarkoittaa käytännössä sitä, että kaikilla populismeilla ei ole jaettua sisältöä lukuun ottamatta diskursiivista logiikkaa, jonka kautta ”me” ja ”he” luodaan ja jonka avulla hegemonia voidaan haastaa. (Hatakka 2019, 28). Myöskään populistisesti luodulla ”meillä” ja identiteetillä ei ole ennalta annettua merkitystä, vaikka ne poliittisissa prosesseissa usein kiinnitetäänkin merkityksillä ja essentialisoidaan, eivätkä ne ole ikinä muuttumattomia vaan jatkuvasti liikkeessä (Palonen 2020b, 173–174).

Mielenkiintoista on siis erityisesti se, miten raja sosiaalisen ja poliittisen välillä liikkuu – mitä ja miten asioita pyritään politisoimaan. Näin ollen tarkoitukseni ei ole tässä tutkielmassa vain tunnistaa populismia Elokapinan poliittisessä logiikassa tai sen erilaisia diskursseja vaan tutkia laajemmin koko Elokapinan merkityksenantojen kenttää. Olennaista on selvittää, miten merkityksiä luodaan sekä miten niitä pyritään kiinnittämään, muuttamaan tai haastamaan. Seuraavaksi esittelen nämä Laclau ja Mouffin diskurssiteorian logiikat.

4.2 Hegemonia, antagonismi ja agonismi

Laclau ja Mouffin (2001) teorialle on ominaista dissosiativinen käsitys poliittisesta. Poliittinen voidaan käsittää kahdella eri tavalla. Voidaan puhua Arendtlaisesta ja Schmittläisestä traditiosta. Arendtlainen traditio perustuu assosiativiseen näkemykseen poliittisesta. Sen mukaan poliittinen tulee nähdä vapauden ja yhdessä toimimisen alana. Schmittiläinen traditio puolestaan perustuu dissosiativiseen näkemykseen poliittisesta, ja sen mukaan poliittinen on konfliktien ja antagonismin eli vastakkainasettelujen alue. (Marchart 2007, 38.) Käytännössä Schmittin (1976) mukaan poliittisen ytimessä on erityisesti ystävän ja vihollisen, meidän ja heidän, erottelu. Tästä ajattelusta ammentavat myös Laclau ja Mouffe (2001) teoriassaan.

Dissosiativisen käsityksen keskiöön Laclau ja Mouffe (2001) asettavat erityisesti antagonismin ja hegemonian käsitteet. Heidän mukaansa yhteiskunta on hegemonisten käytäntöjen tilapäinen ja epävarma tuote, jonka tarkoituksena on luoda järjestystä satunnaisuuden kontekstissa. Hegemoniset käytännöt ovat usein itsestäänselvyyksinä pidettyjä artikulaatiokäytäntöjä, joiden avulla luodaan tietty järjestys ja vakiinnutetaan sosiaalisten instituutioiden merkitys. Keskeistä on kuitenkin se, että asiat voivat aina olla toisinkin. Jokainen järjestys perustuu muiden mahdollisuuksien poissulkemiseen ja on tietyn valtarakennelman ilmaisu. Se, mikä näyttää luonnolliselta järjestykseltä, ei koskaan ole syvemmän objektiivisuuden ilmentymä tai riippumaton sen syntymiseen johtaneista

käytännöistä. Jokainen olemassa oleva järjestys on siksi altis myös vastahegemonisille käytännöille, jotka yrittävät hajottaa sen luodakseen toisenlaisen hegemonian. (Mouffe 2018, 87.) Voidaan siten sanoa, että hegemoniset prosessit sedimentoivat merkityksiä ja vastakkaiset prosessit puolestaan pyrkivät kyseenalaistamaan hegemoniaa ja vallitsevia merkityksenantoja. Poliittika ja merkityksenantojen prosessi on siis Laclau mukaan sekä yhtäläisyyksien rakentamisen että rikkomisen tuplaoperaatio. (Palonen 2010, 3.)

Näin ollen myös konfliktit ja kiistat ovat Laclau ja Mouffeen mukaan olennainen osa politiikkaa, eikä politiikan antagonistista luonnetta tulisi kiistää. Teoksessaan *Hegemony and Socialist Strategy* (2001) antagonismi määritellään tapaukseksi, jossa negatiivisuus sellaisenaan voidaan osoittaa sosiaalisen objektiivisuuden rajaksi. Koska sosiaalinen on olemassa vain pyrkimyksenä rakentaa yhteiskunta, eli objektiivinen ja suljettu erojen järjestelmä, antagonismi toimii lopullisen rakenteen mahdottomuuden todistajana ja on ”kokemus” sosiaalisen rajoista. Toisin sanoen rakenteeseen tai subjektin päätökseen tulemisen mahdottomuus johtuu siitä, että objektiivisuuden rajalla on muoto, joka on diskursiivisesti läsnä antagonismina. Antagonismit eivät siis ole sosiaaliselle sisäisiä vaan ulkoisia siinä mielessä, että ne tietyn järjestyksen negaatioina juuri muodostavat yhteiskunnan rajat ja yhteiskunnan mahdottomuuden muodostaa täysin itsensä. Antagonismia ei kuitenkaan voida käsittää tai täysin saada kiinni kielen kautta, sillä kieli on olemassa vain yrityksenä korjata se, mitä antagonismi horjuttaa. (Laclau ja Mouffe 2001, 121, 125–126.)

Mouffe on kehittänyt vielä eteenpäin Carl Schmittin poliittista ajattelua teoretisoidessaan antagonismin agonismiksi eli kiistelyksi tai poliittiseksi ”väännöksi” (Vainikkala 2015, 17). Mouffeen mukaan, koska politiikka pyrkii yhtenäisyyden muodostamiseen konfliktin ja moninaisuuden kontekstissa, siihen liittyy aina ”meidän” luominen ”heidän” määrittelyn kautta. Mouffeen mukaan demokraattisen politiikan tarkoitus ei ole kuitenkaan nujertaa tätä me/he -erottelua vaan saavuttaa sellainen erottelu, joka on yhteensopiva pluralistisen demokratian kanssa. (Mouffe 1999, 754–755.) Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tavoitteena konfliktien syntyessä demokratioissa on, etteivät ne ota antagonistista muotoa vaan agonistisen.

Antagonismin ja agonismin ero on siinä, että antagonistisissa konflikteissa vastapuoli on vihollinen, joka yritetään tuhota, toisin kuin agonistisissa konflikteissa, joissa vastapuoli on legitiimi vastustaja. Vastustajan ideoita vastaan taistellaan tarmokkaasti, mutta hänen oikeuttaa puolustaa omia ideoitaan ei koskaan kyseenalaisteta. Vihollisenkaan luokka ei

kuitenkaan täysin katoa. Se on merkityksellinen edelleen niille, jotka hylkäävät pluralistisen demokratian perustan muodostavan ristiriitaisen konsensuksen eivätkä näin ollen voi olla osa agonistista taistelua. (Mouffe 2018, 91.)

Mouffen mukaan tällainen agonistinen vastakkainasettelu ei ole vaaraksi demokratialle vaan todellisuudessa demokratian olemassaolon edellytys. Demokratia ei tietenkään selviä ilman tiettyjä konsensuksen muotoja, jotka liittyviin legitimitettiin ja siihen perustuvien instituutioiden taustalla vaikuttaviin eettispoliittisiin periaatteisiin. Mouffen mukaan on kuitenkin mahdollistettava myös konfliktien agonistinen ilmaus, mikä edellyttää, että kansalaisilla on aidosti mahdollisuus valita todellisten vaihtoehtojen välillä. Hyvin toimiva demokratia nimittäin edellyttää poliittisten kantojen vastakkainasettelua. Jos tätä ei ole, on vaarana, että demokraattinen vastakkainasettelu korvataan ei neuvoteltavissa olevien moraalisten arvojen tai olemuksellisten identiteettien välisillä vastakkainasetteluilla. (Mouffe 2018, 93.)

Tässä myös uusilla yhteiskunnallisilla liikkeillä kuten Elokapiinalla, on mahdollisuuksia, sillä ne voivat omalta osaltaan haastaa postpoliittista yksimielisyyttä ja luoda edellytyksiä agonistiselle keskustelulle mahdollisista vaihtoehdoista. Mielenkiintoista Elokapiinan kohdalla on erityisesti se, miten hegemoniaa pyritään haastamaan ja millaisten vastakkainasettelujen avulla. Luoko Elokapiina antagonistista vai agonistista vastakkainasettelua? Onko Elokapiinan luoma vastakkainasettelu yhteensopiva pluralistisen demokratian kanssa?

4.3 Artikulaatio, diskurssi ja raja

Diskursiivisuudella Laclau ja Mouffe viittaavat merkityksenantoon ja diskursiivisuuden kentällä merkityksenantojen kenttään. Laclau ja Mouffen (2001, 105) mukaan diskurssi on ”rakenteellinen kokonaisuus, joka on seurausta artikuloidusta toiminnasta” tai Laclau (2005, 68) sanoin ”primääri pohja objektiviteetin rakentamiselle”. Diskurssi on ”rajattu joukko yhteen liittyneitä osasia” kuten käsitteitä tai arvoja, eli sitä voidaan tuottaa sekä sisällöin että rajoin. Jos rajoja ei ole, mikä tahansa kokonaisuus ja ykseys haihtuu. Näin ymmärrettynä diskursseja voidaan tutkia paitsi kieltä ja lauserakenteita laajemmin myös toisaalta konkreettisemmin kuin silloin, jos ne nähdään esimerkiksi foucaultlaisittain valtarakenteina. (Palonen 2010, 5–6.)

Teoksessaan *Hegemony and Socialist Strategy* Laclau ja Mouffe havainnollistavat erityisesti osasten tai elementtien (element) ja tuokioiden (moment) avulla sitä, miten diskurssi rakentuu

ja muodostuu. Elementeillä tarkoitetaan tässä yhteydessä ”vapaana liikkuvia osasia, jotka muuttuvat diskurssin rakennetta ja merkitystä ylläpitäviksi tuokioiksi diskursiivisen artikulaation kautta”. (Palonen 2010, 6.) Artikulaatiolla puolestaan tarkoitetaan tässä yhteydessä mitä tahansa käytäntöä, jolla luodaan suhde elementtien välillä niin, että niiden identiteetti muuntuu artikulaatiokäytännön seurauksena. Strukturoitua kokonaisuutta, joka seuraa artikulaatiokäytännöistä, kutustaan puolestaan diskurssiksi. Sitä vastoin elementiksi kutsutaan mitä tahansa eroavaisuutta, jota ei ole diskursiivisesti artikuloitu. (Laclau ja Mouffe 2001, 105.)

Diskursiivinen muodostelma tai diskurssi ei kuitenkaan ole pelkkä koherentti tai looginen kokonaisuus. Se ei ole yhtenäinen johtuen sen elementtien loogisesta johdonmukaisuudesta, *a priori* transedentaalista subjektista, merkityksiä antavasta subjektista tai kokemuksen yhtenäisyydestä. Diskursiivinen muodostelma voidaan nimittäin nähdä myös hajanaisuuden säännöllisyyden näkökulmasta, ja se voidaan käsittää myös itse asiassa eroavaisten positioiden kokonaisuudeksi. Elementit ja tuokiot kuvaavat tässä muodostelmassa oikeastaan kontingenssin merkitystä. Tuokiot nimittäin ylläpitävät diskurssia vain niin kauan, kun niitä artikuloidaan, ja toisaalta, jos diskurssi muodostuisi ainoastaan artikuloituista tuokioista, se muuttuisi täysin rakennetuksi ja suljetuksi kokonaisuudeksi. Jos siis kontingenssi ja artikulaatio ovat mahdollisia, tämä johtuu siitä, että mikään diskursiivinen muodostelma ei ole pysyvä totaliteetti tai täydellinen kokonaisuus, sillä elementtien muuttuminen tuokioiksi ole koskaan valmis. (Laclau ja Mouffe 2001, 105–107; ks. myös Palonen 2010.)

Laclau ja Mouffe (2001, 107) vielä tähdentävät diskurssin käsitettä toteamalla, että käytännössä ei oikeastaan edes voida tehdä eroa diskursiivisten ja ei-diskursiivisten käytäntöjen välille. Jokainen objekti muodostuu diskurssin kohteena sikäli, kun mikään objekti ei ole itsestäänselvyys sen diskursiivisen ilmenemisen ulkopuolella. Näin ollen sosiaalisen toiminnan erottelu sen lingvistiseen ja käyttäytymiselliseen puoleen on joko virheellistä tai toimii vain merkityksen sosiaalisen tuotannon erittelijänä, joka jäsentyy diskursiivisten totaliteettien muodossa. (Laclau ja Mouffe 2001, 107.)

Laclau myöhemmässä teoksessa *On Populist Reason* (2005, 68) diskurssi on myös ”primääri pohja objektiviteetin rakentamiselle”. Myöskään tässä teoksessa Laclau ei tarkoita diskurssilla sellaista, joka rajoittuu lähinnä puheen ja kirjoittamisen aloihin vaan kaikkia monimutkaisia elementtejä, joissa relaatiot ovat keskeisessä asemassa. Tällä tarkoitetaan sitä, että elementtejä ei ole ennen erilaisuussuhdetta, vaan ne muodostetaan sen kautta. Esimerkiksi Saussure väitti,

että kielessä ei ole positiivisia termejä vaan ainoastaan eroja – jokin on jotain vain sen suhteessa johonkin erilaiseen. Myös toiminta on, mitä se on, vain suhteessa sen eroihin toisenlaiseen toimintaan. Näin ollen ”relaatio” ja ”objektiivisuus” ovat oikeastaan synonyymejä. (Laclau 2005, 69.)

Keskeisiä ovat myös käsitteet ”reuna” (limit) ja ”raja” (frontier). Edellä kuvatun logiikan mukaan ”jonkin asian olemassa oleminen vaatii, että on olemassa jotain, joka ei ole”, ja puolestaan kuulumisen tarkoittaa sitä, että ”on jotain, joka ei kuulu mukaan”. Näin ollen diskurssi on olemassa vain, jos voimme olettaa, että sen ulkopuolella on myös jotain, mikä ei ole sen osanen. Voidaan ottaa esimerkiksi vaikkapa identiteetit, jotka positiivisten sisältöjen sijaan itse asiassa määrittävät suhteessa siihen, mitä ne eivät ole. Reuna teorian mukaan kuvaa sitä, mistä toinen alkaa, ja toisen tälle puolelle muodostuu oma identiteetti. Raja puolestaan muodostuu, kun se, mikä ei kuulu joukkoon, nimetään. Voidaan puhua ”rajanvedon politiikasta”, mutta toisaalta Laclau (1990, 160) mukaan itse asiassa ”vain siellä, missä on rajoja, on politiikkaa”. Myös raja on kuitenkin olemassa vain sen jatkuvien artikulaatioiden ja siihen viittausten eli rajanvedon kautta. (Palonen 2010, 8–9.)

Koska myös Elokapinan diskurssi on rakenteellinen kokonaisuus, joka on seurausta artikuloidusta toiminnasta, siitä voidaan pyrkiä saamaan kiinni tietyssä hetkessä tutkimalla, miten sen antamat merkityksenannot ketjuuntuva ja suhteessa mihin. Miten suhteita luodaan artikuloinneilla, ja miten diskurssi rakentuu? Koska myös Elokapinan diskurssi ja kollektiivinen identiteetti muodostuvat myös suhteessa ulkopuoleen, on tarkasteltava myös sitä, mihin vedetään raja, ketkä ovat rajan tällä puolella ja ketkä puolestaan tuolla puolella?

4.4 Tyhjä ja kelluva merkitsijä

The practice of articulation – – consists in the construction of nodal points which partially fix meaning; and the partial character of this fixation proceeds from the openness of the social, a result, in its turn, of the constant overflowing of every discourse by the infinitude of the field of discursivity. (Laclau ja Mouffe 2001, 113.)

Kiinnepohdista (nodal point) diskurssi saa rakenteensa, ja jo aiemmin mainittujen momenttien tai tuokioiden avulla voidaan ymmärtää kiinnepohdian syntymistä. Kiinnepohdan käsitteen Laclau tuo Jacques Lacanin psykoanalyttisesta teoriasta. Kiinnepohda on ajoittain käännetty suomeksi myös sohvatyyynyjen keskelle ommelluksi kiinnikenapiksi. Merkittävä ero kuitenkin kiinnenappien ja kiinnepohdian välillä on, että kiinnepohdat ovat aina muutosalttiita, sillä ne tulee diskurssissa artikuloida aina uudelleen, ja siksi ne myös muuttuvat. Ne kuitenkin antavat

kiinnittyneisyyttä ja muotoa diskursseille ja käsitteille, joita on muuten vaikea käsittää. Diskurssin osasista, elementeistä tai tuokioista osa toimii juuri tällaisina kiinnekohtina. (Palonen 2010, 6.)

Tyhjä merkitsijä (empty signifier) on yhdenlainen kiinnekohta. Se on ”yhteinen nimittäjä, jonka kautta jokainen muu käsite diskurssissa on määritelty”. Vaikka diskurssin osat eivät siis olisi muuten rinnasteisia, voi niiden välille muodostua suhde, jos ne ovat kukin suhteessa yhteiseen tyhjään merkitsijään. (Palonen 2010, 7.) Tyhjät merkitsijät eivät kuitenkaan ole oikeastaan tyhjiä, vaan ne vain tyhjentyvät omasta alkuperäisestä erityisestä merkityksestään, kun niistä tulee laajan joukon yhteisiä nimittäjiä (Palonen 2010, 7 mukaan Laclau 1996b, 36–37). Tyhjä merkitsijä luo siis itse asiassa täyteyttä tai ainakin mielikuvaa täyteydestä, joka on poliittisen toiminnan ja retoriikan ideaali, vaikkakin mahdoton sellainen, sillä yhteiskunta ja identiteetit eivät ole ikinä täysin lopullisesti rakentuneita. Tyhjä merkitsijä tulee myös sitä tyhjemmäksi omasta merkityksestään, mitä laajempaa joukkoa se yhdistää. Mitä pidempi tyhjän merkitsijän muodostama yhtäläisyydenketju siis on, sitä vähemmän se välittää enää omaa alkuperäistä merkitystään. (Palonen 2010, 7.)

Tyhjäksi merkitsijäksi voi muodostua esimerkiksi jonkin ryhmän alun perin erillinen vaatimus tai myös vaikkapa johtajan nimi. Toisaalta tyhjänä merkitsijänä voi toimia myös esimerkiksi ”oikeudenmukaisuuden”, ”tasa-arvon” tai ”vapauden” kaltaiset ideat, jotka abstraktiudessaan voivat toimia hyvin tyhjinä merkitsijöinä. Tällaiset ideat symbolisina merkitsijöinä voivat liittyä myös konkreettisempiin vaatimuksiin ja antaa niille yleisempiä ja universaalimpia merkityksiä. (Laclau 2005, 96–97; Vainikkala 2015, 10–11.) Lisäksi myös jo aiemmin kuvattu raja voi hyvin toimia tyhjänä merkitsijänä yhteisöä luotaessa, sillä esimerkiksi kuva ”toisesta” tai yhteisestä vihollisesta voi ottaa roolin yhteisenä nimittäjänä (Palonen 2010, 9).

Tyhjä merkitsijä vaikuttaa kuitenkin aina tietyssä ympäristössä ja on siten myös aina kontingentti. Tyhjä merkitsijä täyttyy ympäristössään tapahtuvista painotuksista, ja sen tyhjiys on edellytys sille, että näin voi tapahtua. Laclau pohtii tällaisten merkitsijöiden vaikutuksia myös nimeämisen kautta. Hänen mukaansa nimen autonomia ja performatiivinen voima tulevat omilleen erityisesti Slavoj Žižekin lacanilaisessa ajatuksessa. Tämän ajatuksen mukaan nimen ja asian suhde käännetään toisin päin, sillä objektin ykseyden ja identiteetin nähdään olevan seurausta itse asiassa vasta nimeämisen takenevasta vaikutuksesta. Näin voidaan ymmärtää myös kiinnekohdat, sillä vasta viittaukset tyhjään merkitsijään tai nimeen

ketjuttavat merkityksiä, nivovat yhteen diskurssia ja mahdollistavat lopulta yhtäläisyysketjun syntymisen. (Vainikkala 2015, 11 mukaan Laclau 2005, 100–105.)

Tyhjien merkitsijöiden olemassaolo on myös hegemonian edellytys. Kun tietyt merkitsijät kuten kansa, kansakunta tai vallankumous tyhjennetään niiden erityisistä merkityksistään, ne alkavat edustaa symbolisen järjestyksen puuttuvaa täyteyttä. Tyhjä merkitsijä alkaa siis edustaa koko yhteisöä tai sosiaalista järjestystä. Ratkaisevaa on, mikä tietty merkitsijä ottaa tyhjän merkitsijän roolin. Ei ole nimittäin ennalta määrättyä, mikä merkitsijä alkaa edustamaan koko yhteisön ja yhteiskunnan symbolista ykseyttä, vaan vallan epätasainen jakautuminen määrittää sen, mikä merkitsijä saa yhteiskunnassa tyhjän merkitsijän roolin. (Howarth 2004, 262; Laclau 1996b 43, 45–46.) Käsitteen tyhjä merkitsijä avulla voidaan näin ollen tarkastella diskursiivisten rakenteiden, ideologioiden ja poliittisten voimien muodostumista (Palonen 2010, 7).

Kelluva merkitsijä (floating signifier) on puolestaan sisarkäsite tyhjälle merkitsijälle, ja sama merkitsijä voi toimia niin kelluvana kuin tyhjänäkin (Palonen 2010, 7). Kelluvaa merkitsijää on kuvailtu myös tyhjän merkitsijän synonyymiksi tai erilaiseksi näkökulmaksi samaan ilmiöön, mutta toisaalta kelluminen voidaan käsittää myös tyhjän merkitsijän ominaisuudeksi (Vainikkala 2015, 14). Hegemony and Socialist Strategy kirjassa (2001, 113) kelluva merkitsijä liitetään artikulaatioteoriaan, kun sillä kuvataan elementtejä tai osasia, jotka eivät ole kiinnittyneet vielä tiettyyn diskurssiin. Ne ovat näin ollen ”ominaisia sille ’diskursiivisuuden kentälle’, joka ei koskaan ole täysin diskurssien hallittavissa ja jonne myös diskurssit aina vuotavat”. Ne ovat myös avoimia erilaisille latauksille ja merkityksille, sillä jotta merkitsijä voi tyhjentyä, se ei voi olla kiinnittynyt vain johonkin yhteen tiettyyn merkitykseen. Merkitsijästä tulee siis kelluva, kun se ei ole minkään merkityksen ankkurissa, ja puolestaan kiinnittyessään siitä tulee diskurssin kiinnekohta. (Vainikkala 2015, 13.)

On Populist Reason (2005) kirjassa Laclau käyttää kelluvaa merkitsijää kuvaamaan erityisesti tilanteita, joissa merkitsijään kohdistuu erilaisten hegemoniapyrkimysten kilpailu tai ristiveto. Se kuvaa siis oikeastaan toisistaan poikkeavia ja usein myös jopa vastakkaisia yhtäläisyysketjuja, jotka käyvät keskenään kamppailua jonkin tietyn merkitsijän diskursiivisesta omistuksesta sekä poliittisen ja diskursiivisen kentän hallinnasta. (Vainikkala 2015, 14.) Kelluva merkitsijä voidaan siis yksinkertaisesti määritellä myös kiinnekohdaksi, josta käydään kamppailua, eli se on myös esimerkki rajanvedon politiikasta (Palonen 2010, 7).

Tämän pohjalta voidaankin kysyä, mikä kiinnittää Elokapinan diskurssin eli mitkä merkitsijät toimivat diskurssissa tyhjinä merkitsijöinä. Minkä merkitsijöiden ympärille Elokapina pyrkii rakentamaan diskurssiaan, ja mitä merkityksiä nämä tyhjentyneet merkitsijät saavat oman partikulaarisen merkityksensä lisäksi? Mitkä arvot, ajatukset tai konseptit siis yhdistävät Elokapinan vaatimuksia? Toisaalta mielenkiintoista on tarkastella myös sitä, mistä merkitsijöistä niin Elokapinan kuin laajemmankin yhteiskunnallisen diskursiivisuuden kentällä käydään vielä kamppailua eli mitkä merkitsijät vielä ”kelluvat”. Kelluvat merkitsijät osaltaan auttavat meitä myös hahmottamaan, miten Elokapinan diskurssi eroaa muista.

4.5 Myytti ja imaginaari

New Reflections on the Revolutions of Our Time (1990) kirjassaan Laclau laajentaa teoriaansa vielä käsitteillä myytti ja imaginaari. Laclaun teoriassa myyttillä ei viitata jonkin asian olemattomaan tai valheelliseen luonteeseen, vaan Barthes'n tavoin myytit ovat Laclaulle rakenteita, jotka pitävät merkityksiä yllä. (Palonen 2010, 9.) Laclau (1990, 61) mukaan mikä tahansa objektiivisuus on itse asiassa vain kiteytetty myytti. Myytteihin ja niiden oletettuihin sisältöihin viittaamalla pystytään luomaan yhteistä puhetilaa ja yhteisöllisyyttä (Palonen 2010, 9). Myytti voi myös muuttua, jos kentän laidoilla tapahtuu diskursiivisia muutoksia. Sama myytti saattaa kuitenkin myös toimia eri ryhmille erilaisissa merkityksissä. Myytti ei siis ole vain yhden ryhmän tai esimerkiksi puolueen omaisuutta, vaan se itse asiassa mahdollistaa laajemmalla merkityksenantojen kentällä diskurssien nivoutumisen toisiinsa. (Palonen 2020a, 136–137.) Myyttien tehokkuus on siis avainasemassa erityisesti hegemonian luomisessa ja rakentamisessa.

Imaginaari on puolestaan sedimentoitunut myytti. Se on myytti, joka määrää diskursiivista horisonttia eli sitä viitekehystä, jossa merkityksiä voidaan luoda. Se on siis osaltaan mukana kaikkien sen kontekstissa tapahtuvien merkitysten luomisessa. (Palonen 2010, 9.) Imaginaari luo myös yhteisyyttä, sillä kun myytti laajentuessaan kristallisoituu imaginaarina, se luo mahdollisuuksia muutokseen sekä tarttumapintaa eri ryhmille ja erilaisten tarpeiden täyttämiseen (Palonen 2020a, 137). Keskeistä kuitenkin huomata, ettei yhteiskunta omaa pelkästään yhtä imaginaariorisonttia, joka järjestää kaikkia poliittisia ja yhteiskunnallisia suhteita, mutta yhdellä imaginaarilla voi kuitenkin olla jonakin tiettyinä aikana poliittisesti merkittävämpi rooli kuin jollakin toisella (Palosen 2010).

Mielenkiintoista tämän pohjalta on myös tutkia, miten Elokapina hyödyntää diskurssissaan erilaisia myyttejä, ja toisaalta, mitä myyttejä tai imaginaareja Elokapina pyrkii toiminnallaan

haastamaan. Mitä myyttejä ylläpidetään, ja mistä myyteistä kamppaillaan? Tämä voi kertoa meille jotakin myös siitä, millaisena Elokapina näkee tulevaisuuden yhteiskunnan sekä millaiseksi se haluaisi sitä muokata. Toisaalta kyse on myyttejä ja imaginaareja tutkittaessa myös erityisesti sen kontekstin tutkimisesta, jossa Elokapina toimii. Mielenkiintoista siis on myös, millaisia merkityksenantoja Elokapina kontekstissaan ylipäätään voi luoda.

Tässä luvussa esittelemäni teorian ja käsitteiden avulla aion analyysiosiossa hahmottaa Elokapinasta ja sen diskurssista eri puolia. Vaikka Laclau'n teoria onkin hyvin abstrakti, tarjoavat erityisesti nämä edellä esitellyt teoriasta johdetut logiikat ja käsitteet myös konkreettisia keinoja analysoida Elokapinaa ja vasemmistopopulismia Suomessa. Edellä esitellyt käsitteet toimivat tutkielmassa siis niin sanottuina analyttisinä työkaluina, jotka auttavat jäsentämään Elokapinan diskurssia ja avaamaan sen logiikoita. Keskeistä on kuitenkin tuoda näkyväksi myös tutkimuskohteelle ominainen moninaisuus, ristiriitaisuus ja häilyvyys (Palonen 2010, 11). Seuraavassa luvussa esittelen vielä tarkemmin edellä esiteltyyn teoriaan pohjautuvan jälkiperustahakuisen diskurssianalyysin, joka toimii tutkielmani analyysimenetelmänä.

5 Menetelmä ja aineisto

Tässä luvussa esittelen tutkielmani menetelmän, analyysivaiheet ja aineiston. Ensimmäiseksi esittelen tutkielmassa soveltamani analyysimenetelmän eli Tomas Marttilan (2015 ja 2016) teoretisoiman jälkiperustahakuisen diskurssianalyysin (PDA). Tutkielmassa noudatetaan Marttilan (2015) määrittelemiä empiirisen tutkimuksen metodologisia suuntaviivoja. Tutkimuskohteen hahmottamisessa hyödynnetään erityisesti edellisessä luvussa esiteltyjä käsitteitä, mutta myös Marttilan (2015) analyttisiä keskitason käsitteitä diskursiivisista suhteista. Myös analyysivaiheet noudattavat pitkälti Marttilan (2015) valottamia PDA:n analyysivaiheita, jotka esittelen toisessa alaluvussa. Lopuksi esittelen vielä tutkielmassa käyttämäni aineiston eli tarkastelun kohteeksi valikoituneen XR:n ja Elokapinan tekstuaalisen materiaalin. Myös aineistoa valittaessa on huomioitu Marttilan (2015) ohjeet aineiston valitsemisesta, tuottamisesta ja tulkitsemisesta.

5.1 Jälkiperustahakuinen diskurssianalyysi

Tutkielmani analyysimenetelmänä toimii Ernesto Laclau ja Chantal Mouffen diskurssiteoriasta johdettu jälkiperustahakuinen diskurssianalyysi, joka kuuluu yleisemmin diskurssianalyysiksi kutsuttuun tutkimussuuntaukseen. Se tunnetaan usein myös Essexin koulukunnan diskurssianalyysinä (ks. esim. Howarth 2000, Marchart 2007 ja Torfing 1999). Jälkiperustahakuisesta diskurssianalyysistä ovat puhuneet puolestaan ainakin Cederström ja Spicer (2014), Marchart (2007) sekä Marttila (2015, 2016).

Aiemmasta tutkimuksesta voidaan hahmottaa kolme pyrkimystä operationalisoida jälkiperustahakuinen diskurssiteoria empiiristä analyysiä varten: ideologia- ja diskurssianalyysi (IDA), looginen lähestymistapa (logics approach) ja Marttilan (2015 ja 2016) muotoilema jälkiperustahakuinen diskurssianalyysi (PDA) (Palonen ja Sundell 2019). Omassa tutkielmassani hyödynnän erityisesti Marttilan PDA:ta. Teoreettisten, metodologisten ja fenomenologisten käsityksien pohjalta Marttila on pyrkinyt selittämään empiirisen tutkimuksen yleiset metodologiset suuntaviivat, valottamaan analyysivaiheita ja määrittelemään sopivia menetelmiä empiirisen aineiston tuottamiseksi ja tulkitsemiseksi.

PDA:n ensimmäinen metodologinen lähtökohta on toisen asteen hermeneutiikka. Toisen asteen hermeneutiikalla tarkoitetaan sitä, että tutkimuksessa keskitytään suprasubjektiiviseen, joka on olemassa sosiaalisten subjektien tietoisten todellisuuskäsitysten ulkopuolella, ja sosiaaliin rakenteisiin, jotka toistuvat kontekstista toiseen. Sosiaalisia rakenteita on

kuitenkin tuskin mahdollista määritellä ja kuvata ilman jonkinlaisia ennakkokäsityksiä niiden yleisistä ominaisuuksista. Jotta voimme siis analysoida sosiaalista todellisuutta PDA:n teoreettisten perusteiden mukaisesti, PDA:lle ominaisten diskurssikäsitteiden ja diskursiivisen aineellisuuden käsitteiden on paitsi kerrottava meille tutkittavan todellisuuden luonteesta myös opastettava meitä tavoista, joilla tuota todellisuutta voidaan tutkia. (Marttila 2015.)

PDA:n toiseksi metodologiseksi lähtökohdaksi Marttila ehdottaa metodologista kokonaisvaltaisuutta, koska oletettujen teoreettisten perusteiden ja käytännön tutkimuksen välinen johdonmukaisuus varmistetaan parhaiten hyödyntämällä teoriaa kokonaisvaltaisesti empiirisessä tutkimuksessa. Käytännössä tämä toteutuu Marttilan mukaan operationalisoimalla teoreettinen viitekehys teoreettisiksi koodeiksi tai analyttisiksi keskitason käsitteiksi, joiden avulla voimme ajatella ja tulkita empiiristä tietoa PDA:n teoreettisen kehyksen mukaisesti. (Marttila 2015.)

Edellisessä luvussa esiteltyt diskurssiteorian käsitteet – elementti, kiinnekohta, tyhjä merkitsijä, kelluva merkitsijä, yhtäläisyydenketju, raja, myytti ja imaginaari – toimivat tässä tutkielmassa Marttilan kuvaamina teoreettisesti johdonmukaisina ja analyttisesti sovellettavissa olevina keskitason käsitteinä, joiden avulla jälkiperustahakuinen diskurssiteoria voidaan yhdistää empiirisiin ilmiöihin. Lisäksi tutkimuskohteen hahmottamista auttavat Marttilan (2013) diskursiivisia suhteita kuvaavat käsitteet vastakohtaisuus, representaatio, ero ja ekvivalenssi. Siinä missä erilaisten vastakohtaisuus- tai erilaisuussuhteiden avulla diskurssi voidaan erottaa muista diskursseista, representaatio- tai ekvivalenssisuhteet puolestaan mahdollistavat samaan diskurssiin kuuluvien yhteisten elementtien liittymisen toisiinsa ”yhdeksi kokonaisuudeksi”, jota niin kutsutut kiinnekohdat symbolisoivat (Marttila 2015).

Tarkastelemalla diskursiivisia suhteita on mahdollista erottaa toisistaan erilaisia diskurssin rakenteellisia organisaatioita. Populaarille diskurssille on ominaista vastakohtaisuussuhde, joka erottaa diskurssin antagonistisesta toisesta. Populaaridiskurssissa diskursiiviset elementit eivät siis liity toisiinsa niiden samanlaisuutensa vuoksi vaan yhteisen vihollisen, uhan tai negaation muodostaman rajan avulla (Marttila 2015 mukaan Glynos ja Howarth 2007, 144). Populaaridiskurssiin kuuluvat elementit ovat ensisijaisesti siis yhteydessä toisiinsa ekvivalenssisuhteen avulla, koska ne ovat keskenään samanarvoisessa suhteessa antagonistista toista kohtaan. (Marttila 2015.)

Pluralistisen diskurssin rajat puolestaan rakentuvat ilman eksplisiittistä representaatiota antagonistisesta toisesta (Marttila 2013, 72). Pluralistiseen diskurssiin kuuluvat elementit liittyvät toisiinsa ensisijaisesti erilaisuussuhteen kautta, koska ne eivät menetä omaa merkitystään, vaan ne säilyttävät toisistaan erottuvat merkitykset. Ne ovat kuitenkin keskenään ekvivalentteja suhteessa yhteiseen identiteettiin, joita kiinnekohdat edustavat. Populaari ja pluralistinen diskurssi eivät kuitenkaan viittaa kahteen täysin vastakkaiseen diskursiiviseen logiikkaan vaan ennemminkin kahteen diskurssin ideaalityyppiin. (Marttila 2015.)

Edellä esiteltyt keskitason käsitteet ja diskursiiviset suhteet eivät kuitenkaan itsessään ole tärkeitä, vaan ne auttavat maailman ja sen ongelmien hahmottamisessa sekä sen tarkastelussa, miten esimerkiksi poliittiset toimijat pyrkivät nivomaan merkityksenanoja yhteen (Palonen 2020a, 140). Tarkoituksena ei siis ole kategorisoida Elokapinaa näiden käsitteiden avulla vaan hahmottaa eri puolia siitä. Käsitteet toimivat tutkielmassa siis ns. analyttisinä työkaluina, joiden avulla voidaan avata diskurssien rakentumista, diskursiivisia suhteita ja tilanteiden logiikoita (ks. myös Palonen 2020a).

5.2 Analyysivaiheet

Metodologisten lähtökohtien lisäksi tutkielma seuraa myös Marttilan (2015) määrittelemiä empiirisen diskurssianalyysin suuntaviivoja ja analyysivaiheita, jotka on kuvattu taulukossa 1. Tutkimusprosessi ei kuitenkaan rajoitu tietenkään pelkästään näihin kuvattuihin vaiheisiin, ja vaiheet voivat toistua useampaan kertaan ja eri järjestyksissä. Ne kuitenkin auttavat avaamaan tutkimusprosessin etenemistä.

Marttilan (2015) mukaan empiirisen diskurssianalyysin tulee alkaa tutkimuskohteen tietoisella ja teorialähtöisellä (yhteis)rakentamisella (co-construction), sillä tutkimuskohteemme eivät ole valmiita tunnistettaviksi ja kartoitettaviksi, vaan ne on ensin käsitteellistettävä ja rakennettava yksityiskohtaisesti. Tähän vaiheeseen kuuluu ensinnäkin tutkimuskohteen temaattinen ja kontekstuaalinen käsitteellistäminen eli käytännössä tutkimusaiheen ja -kohteen valinta sekä sen ajallisten ja paikallisten koordinaattien määrittely (Marttila 2015). Analyysin ensimmäistä vaihetta on avattu tutkielman luvuissa 1–3, joissa tutkimusteema ja -kohde eli XR, Elokapina ja vasemmistopopulismi on esitelty sekä pyritty konseptualisoimaan temaattisesti ja kontekstuaalisesti.

Taulukko 1. Tutkielman analyysivaiheet (mukaan Marttila 2015)

Analyttiset vaiheet	Operationalisointi
1. Yhteisrakentaminen (co-construction) Temaattinen konseptualisointi Kontekstuaalinen konseptualisointi Epistemologinen tauko Dekonstruointi Teoreettinen konseptualisointi	Elokapinan esittely ja määrittely tutkimuskohteena. Elokapinan ajallisten ja paikallisten koordinaattien määrittely. Elokapinaan liittyvien maalaisjärjen käsitysten, normatiivisten näkökulmien ja tutkimusperinteen vastaisten teoreettisten näkökulmien poistaminen. Elokapinan rakenteeseen liittyvän sosiaalisesti käsitetyin implisiittisyyden tai välttämättömyyden purkaminen. Jälkiperustahakuisen diskurssiteorian operationalisointi heuristiseksi viitekehyyksi.
2. Rekonstruktio Synkroninen analyysi	<u>1. Aineiston kokoaminen:</u> Niiden artikulaatiokäytäntöjen tunnistaminen, jotka taustatietomme mukaan ovat olleet vastuussa Elokapinan sosiaalisen merkityksellisyyden muodostumisesta ja ylläpitämisestä tutkitussa kontekstissa. <u>2. Diskurssin sisällöllinen analyysi:</u> Valituissa artikulaatiokäytännöissä tuotetun Elokapinan diskurssin rekonstruktio. <u>3. Diskursiivisen materiaalisuuden rekonstruktio:</u> Niiden subjektiroolien ja instituutioiden tunnistaminen, jotka säätelevät sosiaalisten subjektien lausumismahdollisuuksia tietyssä kontekstissa.
3. Rinnastaminen (collocation)	Tutkimustulosten fenomenaalisten näkökohtien tunnistaminen, jotta niitä voidaan hyödyntää myöhemmässä tutkimuksessa ja vertailla samankaltaisista ilmiöistä tehtyihin tutkimuksiin.

Ensimmäisessä vaiheessa on pyritty myös dekonstruoimaan XR:n, Elokapinan ja vasemmistopopulismien sosiaalinen implisiittisyys sekä maalaisjärjen sedimentoituneet käsitykset, jotta voidaan paremmin hahmottaa tutkimuskohteen rakentumiseen osallistuvat diskurssit. Sosiaalisesti sedimentoituneiden maalaisjärjen käsitysten dekonstruktio avaa mahdollisuuden pohtia diskurssien yleisiä fenomenaalisia ominaisuuksia, jotka muodostavat sosiaalisesti merkityksellisten objektien olemassaolon ehdot (Marttila 2015). Teoria on puolestaan konseptualisoitu, esitelty ja operationalisoitu analyysiä varten luvuissa 4 ja 5.1.

Tutkimuskohteen yhteisrakentamisen jälkeen toisessa vaiheessa tutkimuskohde rekonstruoidaan. Tavoitteena on tuoda näkyväksi se diskurssi, jonka katsomme olevan vastuussa tutkimuskohtemme rakentumisesta tietyssä ajassa ja paikassa. Analyysi voi olla

synkroninen tai diakroninen. Kun synkronisessa analyysissä keskitytään suhteellisen vakaan diskurssin rakenteelliseen organisaatioon ja aineellisiin edellytyksiin, diakronisessa analyysissä puolestaan pyritään tutkimaan historiallisia sedimentaatioprosesseja, jotka määrittävät diskurssien muodostumista ja muuttumista. (Marttila 2015.) Tässä tutkielmassa pääpaino on synkronisessa analyysissä, sillä mielenkiinnon kohteena on erityisesti juuri Elokapinan diskurssi eikä esimerkiksi uusliberalistisen diskurssin historiallinen sedimentaatioprosessi. Tarkoitus ei siis ole tutkia sitä, miten Elokapina onnistuu muuttamaan hegemonista diskurssia vaan sitä, miten se pyrkii sitä tällä hetkellä haastamaan.

Synkronisen diskurssianalyysin ensimmäinen vaihe on aineiston kerääminen. Tutkielman aineisto ja sen keruu esitellään seuraavassa alaluvussa. Aineiston esittelyä seuraa tutkielman varsinainen analyysiosio, joka koostuu aineiston sisällöllisestä sekä diskurssin rakenteellisesta ja aineellisesta analyysistä. Synkronisen analyysin tavoitteena on rekonstruoida diskurssi, jota sosiaaliset subjektit noudattivat ja tuottivat artikulaatiokäytännöissään. Tässä keskitason käsitteet toimivat teoreettisina koodeina, joiden avulla voimme tutkia artikulaatioita. Empiirisessä analyysissä on tunnistettava kiinnekohdat, jotka muodostavat diskurssin identiteetin, sekä diskursiiviset rajat, jotka erottavat diskurssin muista diskursseista. Lisäksi tavoitteena on tunnistaa havaitun diskurssin aineelliset edellytykset. Synkroninen analyysi on valmis, kun on onnistuttu rekonstruoimaan diskurssi, joka tietyllä hetkellä muodostaa tutkimuskohteen sosiaalisen merkityksen. (Marttila 2015.)

Toisessa analyysiluvussa Elokapinan poliittisesta logiikasta tehdyt havainnot vielä rinnastetaan vasemmistopopulismien ideaalityyppiin, jotta myös vertailu muihin populismien ilmiöihin on mahdollista. Vaikka PDA:n teoreettisen viitekehyksen mukaisesti diskurssin objektiivisen perustan puuttuminen merkitsee sitä, että analyttisesti rekonstruoidut diskurssit ovat kontekstisidonnaisia, ja näin ollen niiden yleistettävyyttä muihin sosiaalisiin konteksteihin on rajoitettu, tulisi havainnot rinnastaa muihin, jotta niiden vertailu myöhemmissä tutkimuksissa tehtyihin havaintoihin helpottuisi. Marttilan mukaan Weberin ideaalityyppien rakentamista koskevien ohjeiden mukaisesti rinnastamista voidaan helpottaa yksipuolisella korostamisella jossakin yleisessä ilmiöluottavuudessa tai -näkökulmassa, mikä mahdollistaa tulosten vertailun samankaltaisista ilmiöistä tehtyyn tutkimukseen. (Marttila 2015.)

5.3 Aineisto

Tutkielmani aineistoksi on valikoitunut XR:n käsikirja *This is not a drill* (2019) sekä Suomen Elokapinan nettisivut, blogi ja sosiaalinen media, erityisesti niiden tekstuaalinen materiaali.

Koska diskursseilla ei viitata ainoastaan kielen rakenteelliseen organisaatioon, vaan ne kattavat myös ne suhteet, joita sosiaalisesti merkityksellisillä objekteilla on, ei empiirisen diskurssianalyysin tarvitse rajoittua vain tekstiaineistojen tutkimiseen (Marttila 2015). Oma alustava aineistoni kuitenkin koostuu pääosin XR:n ja Elokapinan tekstiaineistoista, sillä diskurssit ovat yleisesti ottaen usein helpoimmin saatavilla teksteissä.

Yleisesti ottaen empiirisen aineiston analyttinen pätevyys riippuu sen kyvystä tuoda näkyville diskurssi, jonka oletetaan olleen vastuussa tutkimuskohteemme muodostumisesta. Jotta diskurssi voidaan rekonstruoida, on tutkittava yhtäläisyyksiä sellaisten sosiaalisten subjektien suorittamien artikulaatioiden välillä, joilla oletamme olevan rooli tutkitussa diskurssissa. (Marttila 2015.) This is not a drill -käsikirja valikoitui osaksi tutkielman aineistoa, koska oletettavasti se heijastaa koko maailmanlaajuisen liikkeen tavoitteita ja periaatteita, joita myös Elokapina paikallistason liikkeenä tulisi noudattaa. Lisäksi koska käsikirja sisältää kirjoituksia useilta eri liikkeen perustajajäseniltä ja muilta aktiivisilta toimijoilta sekä useista eri näkökulmista, sen voidaan katsoa edustavan suhteellisen monipuolisesti XR:n muodostumiseen johtanutta diskurssia. Koska käsikirjan tavoitteena on ollut mobilisoida ja inspiroida muita toimijoita liikkeen pariin, on sillä oletettavasti merkittävä rooli myös paikallistason liikkeiden kuten Elokapinan muodostumisessa ja toiminnassa.

Elokapinan nettisivujen, blogin ja sosiaalisen median materiaali puolestaan havainnollistaa käsikirjaa yksityiskohtaisemmin juuri tutkimuskohteena olevan Elokapinan diskurssia ja niitä käytännön toimia, joihin liikkeen nimissä ryhdytään. Koska käytännössä otoksen on katettava huomattava tai edustava osa siitä väestöstä tai kyseisen väestön artikulaatioiden kokonaisuudesta, jonka oletetaan noudattavan samaa diskurssia (Marttila 2015), on tämän tutkielman puitteissa järkevää paneutua tarkemmin vielä juuri Elokapinan diskurssiin. Tutkimuskohde ja aineisto on siis rajattu tarkemmin koskemaan erityisesti Elokapinaa, jotta saataisiin kiinni ensisijaisesti liikkeen diskurssista Suomessa.

Alun perin koottu aineisto koostuu niistä artikulaatiokäytännöistä, jotka taustatietomme mukaan ovat olennaisia tutkimuskohteen muodostumisen ja ylläpidon kannalta. Jotta analyysi ei kuitenkaan vahvistaisi pelkästään konventionaalisia viisauksia, on aineiston pysyttävä avoimena uusien empiiristen havaintojen valossa. (Marttila 2015). Tämän takia aineistoa ei ole lähdetty tutkielmassa tarkasti rajaamaan tätä enempää etukäteen, vaan sitä on täydennetty myös tutkimuksen edetessä. Koska Elokapina on suhteellisen nuori liike, ei aineistoa ole lähdetty tarkasti rajaamaan myöskään ajallisesti.

6 Elokapinan poliittinen logiikka

Tässä analyysiluvussa tarkoituksena on selvittää Ernesto Laclaun ja Chantal Mouffin jälkiperustahakuisen diskurssiteorian kehityksessä ja Marttilan jälkiperustahakuisen diskurssianalyysin avulla, millainen on Elokapinan poliittinen logiikka ja miten se muotoutuu. Analyysin ensimmäisessä osiossa kiinnitetään huomiota erityisesti nimeämisen ja symboleiden merkitykseen liikkeen ykseyden luomisessa. Toisessa alaluvussa tarkastellaan puolestaan sitä, millaista kansaa Elokapina pyrkii luomaan ja miten kansan olemassaolo vakiinnutetaan rajanvedoin ja yhteisellä eliitin vastustuksella. Kolmannessa alaluvussa tarkastellaan erityisesti niitä heterogeenisiä vaatimuksia, jotka kytkeytymällä toisiinsa muodostavat kansan. Kiinnostuksen kohteena on erityisesti se, miten tyhjien merkitsijöiden avulla heterogeenisten vaatimusten välille voidaan muodostaa yhtäläisyydenketju. Tämän jälkeen tarkoituksena on paneutua erityisesti antagonismeihin eli siihen, mitä tai keitä vastustetaan ja mikä rooli vastustajalla on yhtäläisyydenketjun muodostumisessa. Viimeisessä alaluvussa siirrytään vielä tarkastelemaan sitä, millaista diskursiivista materiaalisuutta Elokapina pyrkii haastamaan ja tuottamaan.

6.1 Liikkeen nimeäminen ja symbolit

Elokapinaa ei ole. On vain joukko ihmisiä, jotka haluavat säilyttää elinkelpoisen planeetan myös tuleville sukupolville. On vain joukko ihmisiä, jakamassa kokemuksen nykyisen järjestelmämme epäonnistumisesta elämän ylläpitämisessä. On vain joukko ihmisiä poistumassa mukavuusalueeltaan ja käyttämässä väkivallatonta suoraa toimintaa, saadakseen tarpeeksi ihmisiä mukaan. On vain joukko ihmisiä, joille toisen hyvinvointi on tärkeämpää kuin suorittaminen. On vain joukko ihmisiä toimimassa itsenäisesti, käskyjä kuuntelematta. On vain joukko ihmisiä, joiden arvoihin ei kuulu kenenkään syyllistäminen ja häpäiseminen. On vain joukko ihmisiä oppimassa toisiltaan. On vain joukko ihmisiä sitoutuneena väkivallattomuuteen. On vain joukko ihmisiä toivottamassa sinut tervetulleeksi. (Niemelä 2021.)

Laclaun hegemoniateoria voidaan ymmärtää myös nimeämisen teoriana, jolla on radikaaleja vaikutuksia siihen, miten ajattelemme poliittista toimintaa (Marchart 2005, 5). Teorian mukaan sosiaalisen muodostelman yhtenäisyyttä ei voida kiinnittää mihinkään käsitteellisesti hahmotettavaan kohteeseen, vaan nimeäminen on keskeisessä asemassa yhtenäisyyden muodostamisessa (Laclau 2005, 100–105).

Käytännössä tämä tarkoittaa Elokapinan kohdalla sitä, ettei liikettä tulisi nähdä minään ennalta olevana ryhmänä tai entiteettinä, joka edeltää nimeämisprosessia, vaan todellisuudessa

Elokapina on olemassa vain siinä määrin kuin se on nimetty. Elokapinan politiikka ja sosiaaliset vaatimukset eivät ole ennalta annettujen intressien ilmaisemista, vaan niiden kautta ryhmä ottaa nimensä. Liike on siis hegemonisen merkityksenannon ja artikulaation prosessin tulos, nimeämisen tulos. Näin ollen ainoa asia, joka liikettä myös pitää koossa, on sen nimi. Nimi ei ilmaise vain liikkeen yhtenäisyyttä vaan on koko liikkeen perusta (Laclau 2005, 101).

Nimeämisen aktin myötä muodostuu Laclau (2005, 100) kuvaama symbolinen singulariteetti, tässä tapauksessa Elokapina, joka toimii liikkeen kiinnekohtana eli kursii kokoon tietynlaista diskurssia, ketjuttaa merkityksiä ja mahdollistaa poliittisesti merkitsevän yhtäläisyysketjun syntymisen. Laclau kuvaamalla tavalla lähes huomaamatta diskursiivisten elementtien välille syntynyt ekvivalenttinen suhde johtaa Elokapinan ykseyden tunnistamiseen sen nimen avulla. On syntynyt diskursiivinen suhde, representaatio, jossa nimi Elokapina edustaa liikettä ja symbolisoi sen diskursiivisten elementtien yhteistä kiinnekohtaa.

Ykseyden tunnistamisessa ja luomisessa merkittävä rooli on myös Elokapinan symboleilla. Sosiaalisen kampanjan ei-verbaalinen symboli toimii usein liikkeen logona eli nimen tapaan liikkeen tunnisteena, mutta viestii myös, mitä liike edustaa (Goodnow 2006, 170). Elokapinan näkyvin symboli tai logo on kuvassa 1 näkyvä ympyrä, jonka sisällä on tiimalasi. Symbolin ympyrä kuvastaa maapalloa, ja maapallon sisälle asetettu tiimalasi viestii, että aika on käymässä vähiin (Extinction Rebellion n.d.).

Kuva 1. "The symbol above represents extinction. The circle signifies the planet, while the hourglass inside serves as a warning that time is rapidly running out for many species. The world is currently undergoing a mass extinction event, and this symbol is intended to help raise awareness of the urgent need for change in order to address this crisis. -- In order to spread the message as widely as possible, please create this symbol in any location you feel able to." (Extinction Rebellion n.d.)
Symboli: ESP.

Logolla on merkittävä rooli identifikaatioiden luomisessa. Erityisesti sosiaalisten kampanjoiden alkuvaiheessa järjestäjät pyrkivät kasvattamaan liikkeen jäsenmäärää ja luomaan yhteenkuuluvuutta ryhmien välille, jolloin symbolien käyttäminen tai esillä pitäminen ajaa tärkeää tehtävää identifikaatioiden luomisessa kampanjan jäsenten keskuudessa. Symbolit antavat nimen tapaan liikkeen jäsenille mahdollisuuden luoda siteitä

toistensa välille ja samaistua toisiinsa yhteisten tunnusmerkkien avulla. (Goodnow 2006, 174.) Kiinnekohtina ja liikkeen tunnisteina symbolit siis voivat yhdistää ihmisiä ja ketjuttaa heidän heterogeenisiä sosiaalisia vaatimuksiaan. Toisaalta symbolit tuovat näkyväksi myös vastakohtaisuuden suhteen, sillä symboleilla vedetään myös rajoja ”meidän” ja ”heidän” välille, eli niillä erotetaan sisäpiiriläiset ulkopuolisista (Goodnow 2006, 174). Elokapinan aktioissa symbolit erottavat niiden kantajat muista ja tuovat katsojalle tai vastaanottajalle konkreettisesti näkyväksi ”meidän” ja ”heidän” välisen vastakkainasettelun.

Erityisesti monitulkintaisilla nimillä ja symboleilla on paljon mobilisoivaa voimaa, sillä niiden avulla tulkitsija voi löytää liikkeestä samaistumisen kohtia. Symbolit voivat monitulkintaisuutensa ansiosta edustaa useampaa eri asiaa samaan aikaan ja luoda näin myös uusia vuorovaikutussuhteita ihmisten ja liikkeiden välille. (Goodnow 2006, 171.) Esimerkiksi Elokapinan kampanjoissaan usein käyttämä pääkallo on symbolina niin monitulkintainen ja yleisesti käytetty erilaisten protestiliikkeiden yhteydessä, että se antaa tulkitsijalle mahdollisuuden löytää siitä merkityksen, joka sopii juuri hänen arvojärjestelmäänsä, sekä yhdistää nimi tai symboli siihen liikkeen tai kampanjan näkökohtaan, jota hän pitää itselleen tärkeimpänä. Symbolien monitulkintaisuus mahdollistaa lisäksi myös sen, että ne voivat ylittää representaation missä tahansa yksittäisessä liikkeessä (Goodnow 2006, 171–172). Symbolit voivat siis myös luoda mielikuvia Elokapinan yhteydestä ja vuorovaikutteisesta suhteesta muihin symbolia käyttäneisiin liikkeisiin, ja näin voidaan onnistua myös siirtämään näiden liikkeiden voimaa Elokapinaan.

6.2 Maapallon kansalaiset muodostamassa kansaa

Keskeistä populistisessa identiteetinmuodostusprosessissa on Laclau mukaan nimeämisen lisäksi myös erityisesti ”kansan” tietoinen rakentaminen. Myöskään kansaa ei kuitenkaan ole olemassa minään ennalta olemassa olevana entiteettinä, vaan kansa on representatiivinen ja kontingentti. Sen on representoitava jotakin, jotta se voi syntyä. Kansan representaatio voi olla performatiivinen, mutta se ei ole pelkkää nimeämistä. (Laclau 2005, 161, 223–232.) Koska kansan muodostuminen alkaa heterogeenisistä vaatimuksista, joihin järjestelmä ei ole onnistunut vastaamaan, luonnehtii Laclau (2005, ks. esim. 87) kansaa altavastajaksi, joka edustuksellisuuden kriisin ja kiihtyneen antagonismin yhteydessä kohtaa sortajansa. Kansan rakentaminen merkitsee siis myös rajan rakentamista – ”kansan” ja ”valtablokin” välisen vastakkainasettelun luomista. Kansaa ei ole ilman poissulkemista, mutta ei ole myöskään

kansaa, jonka identiteetti ja rajat ovat lopulliset ja pysyvät, minkä takia kansan luonne on aina myös kelluva (Thomassen 2019, 338–339).

Elokapina pyrkii luomaan mahdollisimman suuren, globaalin ja inklusiivisen konstruktion kansasta. This is not a drill -käsikirjassa puhutaan ”meistä”, ”yhdestä ihmiskunnasta” ja ”maapallon kansalaisista” (Shiva 2019, 12, 14). Koska ilmastokriisi koskettaa kaikkia, onnistuu liike artikuloimaan toimivansa kaikkien edun puolesta, koko ihmiskunnan säilymisen puolesta. Liike näkee paitsi yleisönään kaikki, myös velvollisuuden toimia olevan kirjaimellisesti jokaisella. Kansaan kuuluvat myös ne, jotka eivät ole välttämättä edes tietoisia käytävästä ekologisesta kamppailusta.

This is the call of Earth Democracy. This is our highest duty as Earth citizens (Shiva 2019, 14.)

The story Extinction Rebellion has to tell is one of universal importance. Its audience is, ultimately, as big as it gets: namely, everyone. (McNern 2019, 122.)

Jokainen on tervetullut mukaan Elokapinaan. – – Kieltäydy hyväksymästä nykyistä katastrofikehitystä ja tule mukaan kapinaan. Meidän on tehtävä tämä yhdessä. Me tarvitsemme sinua. Maailma tarvitsee sinua. (Toimi nyt n.d.)

Onnistuakseen mahdollisimman suuren kansanosan mobilisoinnissa Elokapina pyrkii toiminnallaan ja viestinnällään rekrytoimaan ihmisiä myös radikaalin ympäristöaktiivisuuden tavanomaisten osallistujien ulkopuolelta. Elokapinan sanoin liikkeeseen ovat tervetulleita kaikkia aivan ”tavalliset ihmiset”, eikä kenenkään ”tarvitse olla ’täydellinen’ voidakseen osallistua toimintaan ja vaatia parempaa maailmaa” (Elokapina 27.9.2022). Liike pyrkii viestimään olevansa avoin kaikille myös korostamalla yhteisöllisyyden perustuvaa järjestymismuotoaan, mikä tarkoittaa, että toimintaan voi osallistua kuka vain, kunhan sitoutuu Elokapinan arvoihin, periaatteisiin ja toimintakonsensuseseen.

Oletko samaa mieltä Elokapinan kanssa, että jottain tarttis tehdä, mutta nolottaa vaatia ympäristötekoja, kun et itsekään elä moitteettomasti ja täydellisen ekologisesti? Nyt heitetään turha syyllisyyden ja häpeän taakka harteiltasi hiiteen! Elokapinaan mukaan tullakseen ei tarvitse olla täydellinen – ei kukaan muukaan ole. Ihan tavallisia ihmisiä tässä ollaan. (Elokapina 27.9.2022.)

Extinction Rebellion is a decentralized mass movement of concerned citizens. It is open to anyone who takes action in a non-violent way, actively mitigating for power and standing by the action that we have taken. (Knights 2019, 17.)

Liikkeellä on kuitenkin myös erityinen yleisö, jonka se pyrkii tavoittamaan. XR:n perustajajäsenen Hallamin (2019, 69) sanoin tavoitteena on vedota erityisesti ihmisiin, jotka

eivät tavanomaisesti liity ympäristöliikkeisiin tai tue niitä johtuen ideologiasta, yhteiskuntaluokasta, kulttuurista, uskonnosta tai rodusta. Elokapinan erityiseen yleisöön kuuluvat erityisesti yhteiskunnan marginalisoidut ja alisteisissa asemissa olevat ryhmät. Elokapina pyrkii tavoittamaan juuri tämän yleisön muun muassa korostamalla yhdenvertaisuutta toimintansa kulmakivenä. Konkreettisesti Elokapina kertoo noudattavansa toiminnassaan myös turvallisemman tilan periaatteita, jotta kaikki voisivat tuntea itsensä tervetulleeksi kapinaan (Turvallisempi tila n.d.).

Yet XR's strategy – initially, at any rate – is not to reach everybody. When designing our media campaign we had to start somewhere, so we started with those we felt were most likely to hear the call. (McNern 2019, 122.)

Luomme aktiivisesti turvallisempia tiloja rodullistetuille, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluville, vammaisille, maahanmuuttajille ja muille marginalisoiduille ihmisille. Pystymme luomaan kaikille oikeudenmukaista maailmaa vain, jos kaikki voivat olla sen luomisessa yhdenvertaisesti mukana. (Toimi nyt n.d.)

Lisäksi keskeinen osa liikkeen strategiaa on mobilisoida ihmisiä läpi puoluerajojen, minkä takia Elokapina on puoluepoliittisesti täysin sitoutumaton (Usein kysytyt kysymykset n.d.). Elokapinan tavoitteena on purkaa yhteiskunnassa vallitsevia perinteisiä poliittisia jakolinjoja ja rakentaa uusi jakolinja perinteisten poliittisten jakolinjojen sijaan mahdollisimman inklusiivisen kansan ja pienen eliitin välille. Konkreettisesti tämä näkyy esimerkiksi siinä, kuinka liikkeen viestinnässä pyritään huomioimaan värien monimuotoisuus. Stereotyyppisesti vasemmistoon tai oikeistoon liittyviä värejä pyritään välttämään, jotta kaikki voisivat tuntea kuuluvansa liikkeeseen ja liikkeen rakentamaan kansaan poliittisesta vakaumuksesta riippumatta.

Elämä maapallolla on kriisissä. Meillä on moraalinen velvollisuus toimia – poliittisesta sitoutumisestamme riippumatta. (Elokapina n.d.)

We need everyone to unite – from the left, the right, and every shade in between... (Yamin 2019, 25.)

We avoid aggressive colours; no obvious left-wing reds or Conservative blues, no alienation or division. We are rebelling for a cause that affects us all so we must be actively inclusive. (Glynn ja Farrell 2019, 116.)

Luotu kansa ja ”me” vakiinnutetaan lopulta rajaamalla ”he” ulos kansasta. Elokapinan kansan ulkopuolelle rajataan järjestelmän valtaapitävä eliitti. Valtaapitävä eliitti on vastustaja, sillä sen nähdään vaarantavan ja estävän ihanteellisen yhteiskuntajärjestyksen saavuttamisen. Eliitti asetetaan kansaa eli Elokapinan tapauksessa koko ihmiskuntaa ja elämää vastaan

antagonistisen suhteen avulla. Uuden sisäisen rajalinjan tällä puolella ovat me, maaliman kansalaiset, ihmiskunta, tavalliset ihmiset ja elämä, kun taas rajan tuolla puolella ovat he, valtaapitävä ja ahne eliitti sekä nykytilanteesta hyötyvä maailman rikas 1 %. Tärkeää ei siis ole pelkästään mahdollisimman laajan kansan rakentamisesta ketjuttamalla elementtejä niiden samankaltaisuuden avulla vaan myös rajan kautta.

We are living through the sixth mass extinction, driven by the limitless greed of the 1 per cent, their blindness to the ecological limits the Earth sets and the limits set by social justice and human rights. (Shiva 2019, 12.)

The reality is that politicians and powerful elites who benefit from ‘business as usual’ are not going to stop their destructive practices or loosen their grip on the financial and economic levers. (Yamin 2019, 25.)

Prosessissa on syntynyt ”me” ja ”he”, kansa tunnistettavana poliittisena kollektiivina ja populaari identiteetti. Populistista logiikkaa noudattaen Elokapinan konstruktio kansasta on lopulta niin laaja, että se on myös sumea ja epämääräinen. Laclau (2005, 118) mukaan epämääräinen ja epätarkka kieli ei ole kuitenkaan osoitus kognitiivisesta epäonnistumisesta vaan siitä, että liike yrittää toimia sosiaalisessa todellisuudessa, joka on suurelta osin heterogeeninen ja liikkeessä. Kyse on rajan hämärtämisestä ja jatkuvista diskurssin sisällä käytävistä kiistelyistä sen välillä, ketkä siihen aiotaan hyväksyä ja ketkä taas sulkea pois. Epämääräinen kansa onnistuu tavoittamaan mahdollisimman laajan joukon ihmisiä, ja lopulta kansalla ei siis ole partikulaarista sisältöä, vaan se edustaa laajaa joukkoa identiteettejä eli toimii diskurssissa tyhjänä merkitsijänä. (Laclau 2005, 118.)

6.3 Ilmastohätätila tyhjänä merkitsijänä

Ryhmän tai ”kansan” ja sen merkityksen muodostuminen alkaa kuitenkin jo ennen ryhmän nimeämistä ja kansan artikulointia sosiaalista vaatimuksista. Alun perin vastakkain asettuvat ratkaisemattomat sosiaaliset vaatimukset ja instituutioiden kyvyttömyys ratkaista niitä. Kun joukkoon sosiaalisia vaatimuksia ei vastata, ne pääsevät kytkeytymään muihin ja muita ryhmiä vaivaaviin epäkohtiin muodostaen yhteenkuuluvuutta ihmisten välille ja vastakkainasettelua kansan ja eliitin välille. Näin ollen ryhmän tai kansan merkitys voi koostua hyvinkin heterogeenisistä sosiaalisista vaatimuksista, jotka ketjuuntuvat ja muodostavat ekvivalenttisuhteen, kun ne saavat yhteisen ilmaisun. (Laclau 2005, ix, 72–74.)

Elokapinan diskurssissa heterogeenisistä vaatimuksista muodostuu yhtäläisyydenketju erityisesti ilmastohätätilan avulla. Elokapina ilmoittaa itse julistaneensa ilmastohätätilan, ja

sen ensimmäinen päävaatimus on nimeltään ”Kerro totuus”, jonka mukaan myös hallituksen olisi julistettava Suomeen ilmasto- ja ympäristöhätätila sekä ryhdyttävä hätätilaa vastaaviin konkreettisiin toimiin ja säännölliseen kriisitiedotukseen ilmasto- ja ympäristökriisin etenemisestä (Vaatumuksemme n.d.). Ilmastohätätila ja vaatimus sen julistamisesta toimii diskurssissa omassa erityisessä merkityksessään, mutta usein toistuvana ja sloganinomaisesti käytettynä se toimii diskurssissa myös kiinnekohtana ja tyhjänä merkitsijänä. Merkitsijä tai vaatimus on ns. sisäisesti jakautunut, sillä yhtäältä se pysyy erityisenä ja toisaalta sen oma erityisyys alkaa merkitä myös muuta kuin itsenään: vastaavien vaatimusten yhtäläisyydenketjua (Laclau 2005, 95). Ilmastohätätila, usein myös ilmastokriisi, alkaa Elokapinan diskurssissa merkitä myös muita ekologisia ja yhteiskunnallisia kriisejä sekä yhdistämään myös muita vaatimuksia.

Elokapina – Extinction Rebellion Finland julistaa Suomeen ilmastohätätilan. Elämme keskellä ilmaston ja ekologian kriisiä ja vaadimme, että tilanteeseen suhtaudutaan sen vaatimalla vakavuudella. Esitämme kolme vaatimusta hallitukselle, medialle ja koko yhteiskunnalle. (Elokapina n.d.)

After all, we are facing an unprecedented global emergency and our governments have completely failed to protect us. – – The challenge we now face is extremely daunting. Because the problem, unfortunately, is not just the climate. The problem is ecology. The problem is the environment. The problem is biodiversity. The problem is capitalism. The problem is colonialism. The problem is power. The problem is inequality. The problem is greed, and corruption, and money, and this tired, broken system. The problem is our complete and utter failure to imagine any meaningful alternative. (Knights 2019, 18.)

Elokapinan toinen päävaatimus on nimeltään ”Toimi nyt”. Tämän vaatimuksen mukaan hallituksen olisi luotava sitova lainsäädäntö hiilineutraaliuden saavuttamiseksi vuoteen 2025 mennessä ja aloitettava välittömästi laaja ekologinen jälleenrakennus (Vaatumuksemme n.d.). Myös tämän vaatimuksen taustalla vaikuttaa selvästi ajatus siitä, että koska kyse on ilmastohätätilasta, pitää tilanteeseen puuttua välittömästi. Ilmastokriisi laajennetaan käsittämään siis myös ekokriisiä. Elokapinan diskurssissa ekokriisi on keskiössä erityisesti luontokatokapinoissa, joissa yhtäläisyydenketjuun liitetään muun muassa vaatimukset luonto- ja lajikadon hillitsemistä, hiilinielujen pelastamisesta, metsähakkuiden vähentämistä ja tehoeläintuotannosta luopumisesta. Kyse ei olekaan enää pelkästään ilmastohätätilasta vaan myös ekologisesta hätätilasta ja luonnon monimuotoisuuden kohtaamasta kriisistä.

Luontokato ja ilmastokriisi liittyvät tiiviisti yhteen. Luontokato eli eliölajien katoaminen ja monimuotoisuuden väheneminen pienentää hiilinieluja ja lämmittää ilmastoa, mikä taas kiihdyttää lajikatoa. (Elokapina 19.9.2022a.)

Vähemmän puhutaan luontokadosta, joka kytkeytyy ilmastokriisiin tiiviisti. Luontokadossa biodiversiteetti eli luonnon monimuotoisuus romahtaa, kun tuttuja, vieraampia ja vielä kokonaan löytämättömiä eliölajeja häviää lopullisesti. Ilmastokriisi ja luontokato ovat yhdessä vakavin koko ihmiskuntaa ja kaikkea elollista uhkaava ilmiö. (Luontokatokapina n.d.)

Elokapinan yhtäläisyydenketjuun liitetään useiden ilmasto- ja ympäristövaatimusten lisäksi myös niihin kiinteästi yhteydessä olevat oikeudenmukaisuuden kysymykset. Vuonna 2023 Elokapina lisäsi nettisivuilleen neljännen päävaatimuksen, joka on nimeltään ”Oikeudenmukainen muutos”. Sen mukaan hallituksen tulisi ulko- ja sisäpolitiikassaan asettaa etusijalle kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevat ja eniten ekokriisistä kärsivät ihmisyyteiset (Vaatumuksemme n.d.). Suomessa Elokapinan mukaan erityisesti saamelaiden ja muiden alkuperäiskansojen itsemääräämisoikeus ja maankäyttöoikeudet on tunnustettava ja niitä on kunnioitettava (Vaatumuksemme n.d.). Elokapina pyytää kansalaisia allekirjoittamaan adressin ”Tuen saamelaiskäräjälakiesitystä” ja korostaa kansalaispaineen merkitystä alkuperäiskansojen oikeuksien edistämisessä (Elokapina 2.1.2023). Elokapina on osoittanut tukensa myös Black Lives Matter -liikkeelle, ja toiminnassaan se korostaa rasismin vastaisuutta ja rassistien rakenteiden purkamisen tärkeyttä (Elokapina 2.6.2020). Elokapinan yhtäläisyydenketjuun nämä yhdistetään korostamalla ilmastokriisin vaikutusten osumista erityisesti juuri alkuperäiskansoihin ja rodullistettuihin ihmisiin, eli ilmastokriisin nähdään olevan myös oikeudenmukaisuuden kriisi.

Kolonialismin ja kapitalismin vuoksi jo valmiiksi heikoimmassa asemassa olevat, köyhimmät ja sorretuimmat joutuvat kärsimään ilmastokriisistä ja luontokadosta eniten. Ensimmäisenä vaarassa ovat vähiten tilanteeseen sylliset, kuten perinteisiä elinkeinoja toteuttavat alkuperäiskansat, joiden elämä on suorimmin riippuvainen luonnosta. (Luontokatokapina n.d.)

Ilmastotoimissa on ensisijaista kuunnella mustia, ruskeita ja alkuperäiskansojen yhteisöjä eli niitä, joita kolonialistisen ilmastokriisin vaikutukset koskettavat eniten. Tämä on myös Suomen sisäinen asia: on annettava eri yhteisöille, esimerkiksi saamelaisille ja pakolaisille, todellista vaikutusvaltaa ilmastopolitiikassa. (Elokapina 21.5.2022.)

Lisäksi Elokapinan diskurssissa huomioidaan yhteiskuntaluokka ja korostetaan myös luokkaerojen kärjistyvän ilmastonmuutoksen myötä. Ilmastohätätila ja luokkaerot sidotaan yhteen argumentoimalla, että ilmastokriisin vaikutukset osuvan erityisesti yhteiskunnan heikko-osaisimpiin ja vähätuloisimpiin, erityisesti niihin ihmisiin, joiden taloudelliset, psyykkiset ja fyysiset voimavarat ovat heikoimmillaan (Elokapina 8.8.2022). Näin onnistutaan tyhjän merkitsijän, ilmastokriisin, avulla lisäämään myös luokkakamppailu

yhtäläisyydenketjuun. Kyse ei ole enää vain ilmastohätätilasta tai ilmasto-, ympäristö- ja ekokriisistä vaan myös ihmisten toimeentuloon ja luokkaeroihin liittyvästä kriisistä.

Suomessa köyhien, pienituloisten, hoivatyöntekijöiden ja maatalousväestön toimeentuloa on reiluuden ja kriisinkestävyyden nimissä parannettava. (Vaatumuksemme n.d.)

Valtioiden sisäinen oikeudenmukaisuus tarkoittaa myös sitä, että otetaan huomioon, minkä väestönsien toiminta kiihdyttää ilmastokriisiä eniten, ja toisaalta keiden toimeentuloon tarvittava järjestelmämuutos vaikuttaa eniten. Kaikkien vastuu kriisin aiheuttamisesta ja kiihdyttämisestä ei ole yhtäläinen. Suomen sisällä rikkain väestönosa aiheuttaa kulutuksellaan 2,6-kertaisesti päästöjä köyhimpiin verrattuna. Niinpä toimien on vähennettävä eniten suurituloisten ylikulutusta. Toimet on suunniteltava niin, ettei perustarpeiden täyttämisen hinta nouse pienituloisille kohtuuttomaksi. On myös taattava nyt fossiili-intensiivisillä aloilla työskenteleville ihmisille toimeentulo jälleenrakennusohjelman myötä uutta kestävästä yhteiskuntaa rakentavilta aloilta. (Elokapina 21.5.2022.)

Kamppailuun liitetään myös laajasti eri terveys- ja hyvinvointiaspektit, ja ilmastokriisiä luonnehditaan myös terveyskriisiksi (Elokapina 18.7.2022). Erityisesti SOTE-kapinallaan Elokapina pyrkii kiinnittämään ihmisten huomion ilmastokriisin ja luontokadon vaikutuksiin kansalaisten hyvinvointiin, psyykkiseen ja fyysiseen terveyteen sekä lisääntyviin pandemioihin (Elokapina 27.4.2022). Osoittamalla ilmastokriisin negatiiviset vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin Elokapina on ottanut kantaa konkreettisesti erimerkiksi hoitajien lakkoon ja onnistunut asettumaan yhteiskunnallisessa kamppailussa heidän puolelleen (Elokapina 19.9.2022b). Elokapina on yhdistänyt agendalleen myös sote-palveluihin liittyvät oikeudenmukaisuuden kysymykset sekä onnistunut mobilisoimaan aktioihinsa monia eri sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia. SOTE-kapinoissa mieltä on ollut osoittamassa muun muassa lääkäreitä, hoitajia, farmaseutteja, psykologeja ja sosionomeja.

Ilmastokriisi ja luontokato vaarantavat potilasturvallisuuden pahemmin kuin yksikään lakko. Hoitajien pakkotyölain sijaan Elokapinan Sotekapina vaatii eduskunnalta nopeita toimia ilmastokriisin pysäyttämiseksi. (Elokapina 19.9.2022b.)

Ilmasto- ja luontokriisin edetessä pandemioista tulee toistuva vaara. Ilmasto- ja luontokatastrofi aiheuttaa myös muita sairauksia ja terveyshaittoja. Hoitopaineen kasvaessa terveydenhuollon turvaaminen edellyttää osaavaa hoitotyötä. Sitä ei ole varaa menettää. Terveydenhuollon turvaaminen on myös ilmastokriisin paheneviin seurauksiin varautumista. (Elokapina 27.4.2022.)

Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuuteen liittyviä kysymyksiä painottaa puolestaan erityisesti Elokapinan yhteydessä toimiva Queerkapina. Queerkapinan tarkoitus on erityisesti

”edistää sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen sekä muiden marginalisoitujen ihmisten yhdenvertaisuutta aidosti ja globaalisti” (Elokapinan 30.6.2021). Queerkapina on järjestänyt mielenosoituksia muun muassa yritysten pinkkipesua vastaan, vaatinut kaikille turvallisia työoloja ja riittävää palkkaa sekä vaatinut queer-lasten sisällyttämistä translakiin (Elokapina 12.9.2020, 29.9.2022). Queerkapina painottaa myös sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuuteen liittyvien oikeudenmukaisuuskysymysten huomioimista ekologisessa jälleenrakennuksessa (Elokapina 30.6.2021). Queerkapinan vaatimukset tulevat osaksi Elokapinan yhtäläisyyden ketjua paitsi yhdistymällä ilmasto- ja ympäristöhätätilaan myös yhteisen vihollisen, kapitalismin, kolonialismin ja binäärisen ajattelun, avulla.

Queerkapinan mukaan luonnonkadolla, ilmastokriisillä ja HLBTIQA+ -ihmisten sorrolla on kaikilla samat juuret binäärisessä ajattelussa ja kapitalismin ja kolonialismin yhä jatkuvassa historiassa. (Elokapina 30.6.2021.)

Elokapina vaatii, että ilmasto- ja ympäristöhätätilan vuoksi on aloitettava välittömästi laaja ekologinen jälleenrakennus. Queerkapina vaatii, että tämän jälleenrakentamisen on tapahduttava niin, että se edistää kaikkien ihmisten ja muun luonnon kukoistamista. – – Queerkapina pyrki luomaan paikalle tilaa, joka perustuu sortavien arvojen sijaan tasa-arvolle, yhdenvertaisuudelle ja rakkaudelle kaikkea elämää kohtaan. (Elokapina 30.6.2021.)

Lastenoikeudet Elokapinan yhtäläisyydenketjuun yhdistetään puolestaan tuomalla esiin, kuinka ilmastohätätila koskettaa myös erityisesti lapsia ja tulevia sukupolvia ja kuinka ilmasto- ja luontokriisi vaikuttavat konkreettisesti niin lasten elämään tällä hetkellä kuin heidän tulevaisuuteensakin maapallolla. Lastenkapinassa Elokapina on järjestänyt lapsille myös aktiviteetteja ja ohjelmaa tarkoituksenaan antaa lapsille ”iloa, toivoa ja turvaa” ja ”yhteistä aikaa” sekä ”kuunnella lapsia suorittamisen ja tavarapaljouden sijaan” (Elokapina 13.5.2022). Elokapinan Lastenkapinan viesti on: “Me emme peri maapalloa esi-isiltämme, vaan lainaamme sitä lapsiltamme” (Elokapina 13.5.2022). Ilmastohätätila on siis myös erityisesti lasten ja lastenoikeuksien sekä ylisukupolvisen oikeudenmukaisuuden kohtaama hätätila.

Ilmastokriisi ja luontokato, sodista puhumattakaan, vaikeuttavat maapallolla myös kaikkein pienimpien elämää. Unicefin tutkimuksen mukaan lähes puolet maailman lapsista elää äärimmäisen riskin maissa – vakavien ilmasto- ja luontokriisien alueilla. Suuri syyllinen ympäristön tilan heikkenemiseen on luonnonvarojen ylikulutus. (Elokapina 12.5.2022b.)

Lisäksi Elokapinan yhteydessä toimii myös Eläinkapina, joka ajaa erityisesti eläinoikeuskysymyksiä. Eläinkapina keskittyy erityisesti eläintuotannon rooliin ilmastonmuutoksen etenemisessä ja pyrkii olemaan silta ilmasto- ja eläinoikeusliikkeiden

välillä (Eläinkapina n.d.). Konkreettisesti tekemällä yhteistyötä ja toimimalla vuorovaikutuksessa muiden luonto- ja eläinoikeusjärjestöjen kanssa, kuten Oikeutta eläimille -järjestön, Luonto-liiton, Maan ystävät ry:n ja Viral Vegansin kanssa siirretään näiden liikkeiden mobilisoivaa voimaa Elokapinaan. Kyse ei olekaan enää vain ilmasto-, ympäristö- ja ekokriisistä vaan myös eläinoikeuskriisistä, jotka kaikki ovat kiinteästi yhteyksissä toisiinsa.

Nykyinen ruoantuotantojärjestelmä ei ole oikeudenmukainen. Ei luonnolle, ei ihmisille, eikä tuotantoeläimille. (Elokapina 12.5.2022a.)

Hallituksen ja median tulee liittää kertomukseensa tarve ruokajärjestelmän perinpohjaisesta muutoksesta. Ilmastokriisistä puhuttaessa ei voida sivuuttaa eläintuotannon vaikutusta planeettamme metsien häviämiseen, merien lajikatoon, biodiversiteetin vähenemiseen ja ilmanlaatuun. (Eläinkapina n.d.)

Mitä tulee puolestaan globaaliin oikeudenmukaisuuteen, Elokapina vaatii erityisesti Suomea maksamaan globaalin etelän valtioille osuutena ilmastovelasta, joka koostuu globaalin pohjoisen maiden kohtuuttoman suurista historiallisista päästöistä ja niiden tuhoisista seurauksista (Elokapina 21.5.2022). Lisäksi Elokapina on ottanut kantaa myös useisiin yksittäisiin globaalin oikeudenmukaisuuden ja kansainvälisen politiikan kysymyksiin. Elokapina on muun muassa osoittanut solidaarisuuttaan ”ukrainalaisille että kaikille sodista kärsiville ja sotia vastustaville” sekä tukenut XR Ukrainan vaatimusta fossiilista polttoaineista luopumisesta rauhan saavuttamiseksi ja ilmaston kuumenemisen hidastamiseksi (Elokapina 27.2.2022). Elokapinan antifasistinen yhteistyöryhmä on myös ollut järjestämässä mielenosoitusta ”Turkin sotatoimia ja Kurdistanin kansanmurhaa vastaan” perustellen, että ”ilmastoliike ei voi vain katsoa sivusta, kun yksi maailman ainoista paikoista ja kansoista, joissa tietoisesti pyritään asettamaan ekologisuus ja tasa-arvo yhteiskunnan keskiöön, tuhotaan ja hävitetään imperialismin ja turkkilaisen kansallisvaltion nimissä” (Elokapina 9.6.2022). Elokapinan artikuloimassa ilmastohätätilassa on kyse pitkälti siis myös globaalin oikeudenmukaisuuden kriisistä, sillä ilmastokriisin nähdään paitsi vaikuttavan ihmisiin epätasaisesti ympäri maailmaa myös lisäävän jännitteitä ja konflikteja maailmassa.

Kesäkapinan mielenilmaisulla vaadimme, että hallitus julistaa ilmastohätätilan ja aloittaa kriisitiedotuksen tosiasioiden kertomiseksi ilmastokriisistä suomalaisille. – – Vaadimme tätä kaikkea auttaaksemme globaalissa etelässä eläviä kanssaihmissiämme. (Kesäkapina n.d.)

And by the time Europe perceives the first signs of climate change, we will already be living in a climate-changing era. This change brings poverty; it also brings conflicts. (Ibrahim 2019, 55.)

Vaikka Elokapinan päähuomio onkin siis ilmastohätätilassa, on sen käymässä kamppailussa selkeästi kyse myös muun muassa eko-, oikeudenmukaisuus-, luokka- ja terveystieteistä. Ilmastohätätilalla ei Elokapinan diskurssissa viitata enää pelkästään vaatimukseen hätätilan julistamisesta tai edes pelkästään ilmaston ja ympäristön tilaan vaan myös laajemmin yhteiskunnan tilaan ja ”politiikan kriisiin” (Elokapina 21.3.2023). Hätätila yhdistää useita yhteiskunnallisia vaatimuksia muodostaen yhtäläisyydenketjun ja samalla osittain tyhjenee omasta erityisestä merkityksestään. Muodostunut yhtäläisyydenketju on kuitenkin aina kontingentti ja jatkuvassa liikkeessä, koska vaatimukset ovat tyhjien merkitysijöiden avulla luodun näennäisen yhtenäisyyden sisällä myös aina erityisiä ja vuorovaikutuksessa keskenään (Laclau ja Mouffe 2001, 105–107; Laclau 2005, 70, 104). Jos yhtäläisyydenketju, joka artikuloi yhteisen identiteetin omaavan kansan, hajoaa, häviää kansan olemassaolo ”objektiivisen” voimana (Dean ja Maiguashca 2020, 18). Jos Elokapinalle merkityksen antava yhtäläisyydenketju hajoaa, hajoaa liikkeen olemassaolo sellaisenaan.

6.4 Demokratia kelluvana merkitysijänä

Niin laajemmin yhteiskunnassa kuin Elokapinankin diskursiivisuuden kentällä käydään myös aina kamppailua joistakin merkitysijöistä, ja näitä merkitysijöitä kutsutaan kelluviksi merkitysijöiksi. Laclaun (2005) mukaan kelluvat merkitysijät kuvaavat konkreettisesti sellaisia tilanteita, joissa merkitysijään kohdistuu erisuuntaisten hegemoniapyrkimysten kilpailu tai ristiveto, koska poliittisen kentän hallinnasta käydään jatkuvaa kamppailua (Vainikkala 2015, 14). Kelluvat merkitysijät ovat ominainen osa diskursiivisuuden kenttää, sillä tämä kenttä ei ole koskaan diskurssien hallitavissa vaan jatkuvassa liikkeessä (Laclau ja Mouffe 2001, 113).

Demokratia on hyvä esimerkki merkitysijästä, jolla on kelluva merkityssisältö yhteiskunnassa, sillä erilaiset poliittiset hankkeet artikuloivat sen hyvinkin eritavoin ja näin ollen siihen kohdistuu jatkuva ristipaine (Moraes 2014, 30). Demokratiaa käytetään usein poliittisena iskulauseena, mutta sen merkitys voi vaihdella suurestikin kontekstista ja sitä käyttävistä yksilöistä tai ryhmistä riippuen. Toiset pitävät demokratiaa ensisijaisesti hallintojärjestelmänä, jossa kansalaisilla on yhtäläinen edustus ja mahdollisuus käyttää valtaa, kun taas toiset saattavat keskittyä enemmän esimerkiksi yksilönvapauteen ja sananvapauteen. Käsitykset demokraattisesta järjestelmästä myös vaihtelevat yhteiskunnasta ja kulttuurisesta kontekstista riippuen.

Elokapinan diskurssissa demokratia on kiinnittynyt erityisesti vaatimukseen demokratian laajentamisesta, syventämisestä ja parantamisesta. Elokapinan kolmas päävaatimus on

”Laajennetaan demokratiaa”, jonka mukaan hallituksen olisi kutsuttava koolle kansalaisista satunnaisotannalla valittu kansalaisfoorumi, joka puntaroivan kansalaiskeskustelun keinoin pohtisi tutkimustietoon nojaavia ratkaisuja ilmasto- ja ympäristökriisiin sekä valvoisi tavoitteiden toteutumista (Vaatimuksemme n.d.). Vaatimuksen taustalla vaikuttaa selkeästi tyytymättömyys nykyisiin edustuksellisen demokratia instituutioihin, parlamentaariseen politiikkaan ja poliitikkoihin, jotka eivät anna kansalaisille tarpeeksi valtaa päätöksenteossa eivätkä tue ylivaalikautisten ongelmien ratkaisua. Juuri kansalaisfoorumien uskotaan kuitenkin olevan ratkaisu nähin yli vaalikaudet ylittäviin viheliäisiin ongelmiin.

Ilmastokriisin aiheuttamien valtavien ja kiireellisten haasteiden vuoksi vaadimme poliittisen järjestelmämme laajentamista demokraattisella toimielimellä, joka asettaa nykyisten ja tulevien sukupolvien hyvinvoinnin etusijalle lyhyen aikavälin vaalitavoitteiden sijaan. (Laajennetaan demokratiaa n.d.)

Vaadimme – osallistavan demokratian kansalaisfoorumeita, etsimään ratkaisut sellaisiin vaikeisiin ylivaalikautisiin kysymyksiin kuten ilmastonmuutos ja luontokato, joita eduskunta ja puolueet eivät ole saaneet ratkaistua kansan konsensuksesta huolimatta. (Usein kysytyt kysymykset n.d.)

Elokapina uskoo kansalaisfoorumien ja puntaroivan keskustelun paitsi tehostavan päätöksentekoa myös tuovan päätöksentekoon moninaisempia näkökulmia, ja näin tuottavan parempia, oikeudenmukaisempia ja vastuullisempia ratkaisuja. Kansalaisfoorumien ja osallistavamman päätöksenteon uskotaan myös innostavan kansalaisia pohtimaan enemmän ilmastokriisiin liittyviä kysymyksiä ja ylipäätään voimauttavan kansalaisia osallistumaan itseään koskevaan päätöksentekoon sekä näin vahvistavan demokratiaa laajemminkin. Elokapina näyttää nojaavan vaatimuksessaan kansalaisfoorumeista siis erityisesti deliberatiivisen demokratian teorioihin, jotka uskovat kansalaisten osallisuuden usein tuottavan rationaalisempia päätöksiä, lisäävän kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia, edistävän yksilöiden inklusiota ja kansalaistaitoja sekä lisäävän päätösten legitimitettä (Michels 2011, 279).

Jos haluamme selviytyä tästä hätätilanteesta, meidän on päivitettävä demokratiaa nykyaikaan puntaroivan, vuoropuhelun mahdollistavan ja monimuotoisuuden huomioonottavan kansalaisfoorumin keinoin. – – Tämä on reiluin ja tehokkain tapa päästä eroon puoluepolitiikkaan kuuluvasta politikoinnista. (Kansalaisfoorumi n.d.)

Kansalaisfoorumi on innovatiivinen prosessi, joka voimauttaa yksilöitä, yhteisöjä ja valtioita tekemään tärkeät päätökset reilusti ja demokraattisesti. (Kansalaisfoorumi n.d.)

Elokapinan vaatimien kansalaisfoorumien ei kuitenkaan ole tarkoitus korvata tai syrjäyttää jo olemassa olevia edustuksellisen ja parlamentaarisen demokratian instituutioita. Päinvastoin liike kannustaa ihmisiä vaikuttamaan ilmastokriisiin myös perinteisin parlamentaarisin keinoin: äänestämällä, kansalaisaloittein sekä vaikuttamalla päättäjiin. Elokapina ei kuitenkaan koe näitä osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja kansanvallan ja demokratian toteutumisen kannalta riittäviksi ja tämän takia vaatii niiden rinnalle puntaroivan demokratian keinoja.

Olemme kuulleet virheellisiä väittämiä Elokapinan tarkotusperistä, siksi haluamme tehdä selväksi: Elokapina on demokraattinen liike ja toimimme demokraattisin ja täysin väkivallattomin keinoin. Emma halua syrjäyttää parlamentaarista demokratiaa. (Elokapina 17.2.2021.)

Elokapina ei vastusta edustuksellista demokratiaa. – – Tavoitteemme ei ole yhteiskunnan keskeisten instituutioiden romuttaminen. Emme myöskään tavoittele anarkiaa yhteiskunnan tilana. (Usein kysytyt kysymykset n.d.)

Elokapinan omista vakuutteluista huolimatta, on julkisessa keskustelussa ja tiedotusvälineissä liike leimattu toisinaan myös epädemokraattiseksi. Väitteet liikkeen epädemokraattisuudesta perustetaan sen vaatimukseen kansalaisfoorumista, mutta myös erityisesti sen toimintatapoihin kuten häiriötä aiheuttavaan kansalaistottelemattomuuteen ja lain rikkomisiin (ks. esim. Kirkkala 2021, Turkkila 2022). Vaikka laajemmalla diskursiivisuuden kentällä käydään kamppailua kansalaistottelemattomuuden hyväksyttävyydestä demokratioissa, näkee Elokapina väkivallattoman kansalaistottelemattomuuden olevan itse asiassa olennainen osa demokratiaa ja vaikuttamisen keinovalikoimaa. Elokapina kokee kansalaistottelemattomuuden demokraattisessa järjestelmässä oikeutetuksi ja jopa velvollisuudekseen tilanteessa, jossa tarpeeksi tehokkaita laillisia väyliä vaikuttaa ei ole ja ilmastonmuutos nähdään eksistentiaalisena uhkana.

Kansalaistottelemattomuus on osa demokratian työkalupakkia. Siihen osallistuja toimii omalla nimellään ja kasvoillaan ja ottaa vastaan teoistaan säädetyt lainmukaiset rangaistukset. Näin myös Elokapina toimii. Kansalaistottelemattomuus on oikeutettua silloin, kun toiminnalla tuodaan esiin todellinen epäkohta. Epäkohtaa ja toiminnan haittoja voi myös verrata keskenään. Nopeutuva ilmastonmuutos, luonnonympäristöjen tuhoutuminen, kuudes sukupuuttoaalto ja ihmissivilisaation romahtamisuhka tällä vuosisadalla ovat uhkana eksistentiaalisen suuria, ja väkivallattomasta kansalaistottelemattomuudesta koitua haitta suhteessa niihin pieni. Siksi katsomme, että nyt käsillämme on jälleen sellainen hetki maailmanhistoriassa, että on moraalinen velvollisuutemme kapinoida. (Usein kysytyt kysymykset n.d.)

Mitä tulee vielä Elokapinan omaan järjestäytymis- ja päätöksentekotapaan, heijastuu myös siinä ihanteet osallisuudesta, moninaisten näkökulmien huomioinnista sekä puntaroivasta päätöksenteosta. Elokapina kuvailee itseään hajautetuksi ja itseorganisoituvaksi liikkeeksi (Vaatumuksemme n.d.), eli sillä ei ole johtajaa eikä hierarkkisia valtarakenteita. Elokapinassa toimitaan työryhmissä, paikallisryhmissä ja lähiryhmissä, ja kukin työryhmä on vastuussa omaa toimintaansa koskevista päätöksistä. Koko liikettä koskevat päätökset esimerkiksi mielenosoituksissa tehdään niin kutsutuissa delikokouksissa. Delikokouksiin lähetetään delegaatti jokaisesta pienemmästä ryhmästä, ja delegaatti liikkuu oman ryhmänsä ja delikokouksen välillä, kunnes päätös saavutetaan. Siitä, onko tämä liikkeen tapa toimia demokraattinen, käydään kuitenkin kamppailua vielä myös liikkeen sisällä. Kamppailu demokratian merkityssisällöstä niin liikkeen sisällä kuin yhteiskunnassa laajemminkin heijastuu myös XR:n vastauksessa kysymykseen, onko se omissa toiminnassaan demokraattinen:

Are you democratic? People have a variety of views of what democracy means – it tends to be associated with voting. We don't have a system where everyone votes on everything – we haven't set ourselves up as a consensus based organisation. Our experience is that this clogs things up and can hold back effective action. The self organising system is in principle dynamic and responsive to the needs of a growing and rapidly changing organisation. The development of a feedback system, which we are working on, is integral to our growth in supporting people to be heard. (FAQS n.d.)

Elokapinan diskurssissa demokratia on siis kiinnittynyt erityisesti vaatimukseen demokratian laajentamisesta, osallisuuden lisäämisestä ja kansalaisfoorumin käyttöön otosta, mutta laajemmalla diskursiivisuuden merkityssisällöistä käydään vielä kamppailua. Myös demokratialle annettu merkityssisältö siis osaltaan erottaa Elokapinan diskurssin muista. Koska demokratia on yhteiskunnassa käsitteenä kelluva ja moniselitteinen, on tärkeää, että sen merkityksestä ja käytännöistä käydään jatkuvaa vuoropuhelua yhteiskunnassa, ja merkittävää, että myös Elokapina osallistuu tähän keskusteluun.

6.5 Uusliberalistinen hegemonia antagonistisena toisena

Laclaun mukaan jonkin asian olemassaolo vaatii kuitenkin positiivisten sisältöjen lisäksi myös, että on olemassa jotain, mikä ei ole, ja puolestaan kuuluminen tarkoittaa sitä, että on oltava myös jotain, mikä ei kuulu joukkoon. Mitä tulee kollektiiviseen identiteettiin, määräytyy se myös sen mukaan, mitä se ei ole. Reuna havainnollistaa sitä, mistä toinen alkaa ja ketkä ovat reunan tällä puolella. Kun se, mikä ei kuulu joukkoon nimetään, muodostuu raja

”meidän” ja ”heidän” välille. Kyse on elementtien rinnastamisesta toisiinsa ekvivalenssisuhteen lisäksi myös rajan kautta, erojen logiikalla. (Palonen 2010, 9.)

Myös Elokapinan heterogeenisten sosiaalisten kamppailujen ja vaatimusten yhtäläisyydenketju muodostuu siis paitsi tyhjän merkitsijän, ilmastohätätilan tai ilmasto-, ympäristö- ja ekokriisin, myös rajan ja yhteisen vastustajan avulla. Elokapina diskursissa vastustaja, antagonistinen toinen, on erityisesti uusliberalistisen ja kolonialistinen talousjärjestelmä. Ihmisten ja koko elävän planeetan hyvinvointia vastaan asetetaan muun muassa kapitalismi, jatkuva taloudellinen kasvu, ylikulutus ja fossiilivalta, jotka uhkaavat elämää, hyvinvointia ja oikeudenmukaisuutta.

Ilmastokriisi on kolonialistisen talousjärjestelmän kriisi. – – Nykyinen talousjärjestelmä perustuu jatkuvaan kasvuun, joka ei olisi mahdollista ilman ihmisten ja ympäristön kiihtyvää hyväksikäyttöä. Pitkän ja hiljennetyn historiansa aikana kolonialismi ei ole kuihtunut vaan rakennettu globaalin politiikan ja kaupan instituutioihin. Se on saanut uusia muotoja, joita voidaan kuvata sanalla uskolonialismi. (Elokapina 6.5.2022.)

[U]ltimately, the international fight for climate justice is the fight for economic justice both within and between countries. That by taking on this fight we can not just save the world but reshape it in the process. In the other camp will be those who embrace vested interest in return for short-term, diminishing security and prosperity. The choice facing us couldn't be clearer. It is time to break with neoliberalism, not break the planet. (Lewis 2019, 155.)

Järjestelmän vastustus kohdistetaan myös konkreettisesti niihin instituutioihin, joiden nähdään heijastavan, tukevan ja vahvistavan tätä järjestelmää ja ajattelutapaa, kuten IMF:ään, WTO:hon, Maailmanpankkiin sekä OECD:hen. Vastustajiksi nimetään konkreettisesti myös erityisesti fossiilitalouden toimijat, kuten öljy- ja sähköyhtiöt sekä metsä- ja kaivosteollisuus. Mielenosoituksia on järjestetty niin ST1:n sponsoroimassa Menneen talven lumet -näyttelyn avajaisissa; Teboilin huoltoasemalla; UPM:n, Metsä Groupin ja Stora Enson pääkonttorien eteisauloissa kuin Jyväskylän MM-ralleissakin. Konkreettiset vastustajat tuovat jakolinjan selkeämmin näkyväksi kuin pelkästään abstraktin vihollisen nimeäminen.

Viime vuosikymmeninä poliittisessa päätöksenteossa ja suurissa maailmantalouden instituutioissa, kuten IMF:ssä, WTO:ssa ja Maailmanpankissa, voimakkaimmin vaikuttanutta taloustieteen suuntausta kutsutaan uusliberalismiksi. Sen valtakaudella maailmanlaajuinen ympäristökriisi on karannut käsistä ja omaisuus on kertynyt suhteettoman paljon ökyrikkaille. (Elokapina 6.5.2022.)

We must also abandon the fetish of ‘growth’ – a fetish first devised by neoliberal economists at the OECD and the Financial Times in the 1960s. They sought to

encourage exponential economic growth to parallel the vast expansion of the globalized finance sector. (Lewis 2019, 154–155.)

Lisäksi Elokapina asettaa vastapuolelleen myös ”normaalin politiikan” tai ”rikkinäisen politiikan”. Elokapinan mukaan valloillaan on edustuksellisen demokratian kriisi, sillä nykyinen demokraattinen järjestelmä ja päättäjät ovat ”epäonnistuneet puuttumaan ilmastonmuutokseen riittävästi” sekä osoittautuneet ”kyvyttömiksi tekemään pitkäaikaisia päätöksiä, jotka ohjaavat meitä kohti hiilineutraalia ja sosiaalisesti oikeudenmukaista yhteiskuntaa” (Laajennetaan demokratiaa n.d.). Abstraktimman vihollisen eli rikkinäisen politiikan ja valtaapitävän eliitin lisäksi vastapuolelle, rajan toiselle puolelle, asetetaan myös konkreettisesti vallassa oleva hallitus, joka ei ole ymmärtänyt kriisin vakavuutta eikä ole pystynyt takaamaan riittävää suojelua ja turvallisuutta kansalaisten hyvinvoinnille ja kansakunnan tulevaisuudelle. Toisaalta hallitus ei ole XR:lle ja Elokapinalle pelkästään vihollinen tai absoluuttinen vihollinen vaan vastustaja, jonka odotetaan ja toivotaan toimivan myös auttajan roolissa. Hallitus on siis erityisesti se toimija, jolle vaatimukset muutoksesta kohdistetaan demokraattisen järjestelmän puitteissa.

Laaja ja monisyinen ekokriisi, joka kattaa ilmastokriisin ja luontokadon lisäksi monia yhteiskunnallisia tasa-arvo-ongelmia näyttäytyy meille ensisijaisesti politiikan kriisinä. (Elokapina 21.3.2023.)

Mielenilmaus on kestänyt neljä päivää, eikä Elokapina ole saanut poliitikoilta riittäviä vastauksia. Asettumalla uudestaan Mannerheimintielle Elokapina vaatii hallitukselta, erityisesti Sanna Marinilta ja Annika Saarikolta selitystä sille, miksei hallitus tunnusta ilmastohätätilaa eikä halua ryhtyä hätätilan mukaisiin nopeampiin toimiin. (Elokapina 2.10.2021.)

The wilful complicity displayed by our government has shattered meaningful democracy and cast aside the common interest in favour of short-term gain and private profit. (Extinction Rebellion 2019, 9.)

Antagonistinen asetelma Elokapinan ja vallitsevan järjestelmän välillä heijastuu liikkeen viestinnän lisäksi myös sen toimintatavoissa. Elokapinan toimintamalli perustuu erityisesti ulkoparlamentaariseen, väkivallattomaan ja performatiiviseen kansalaistottelemattomuuteen ja -vastarintaan. Lakeja rikkomalla ja yhteiskunnallista häiriötä aiheuttamalla Elokapina tuo vastakkainasettelua näkyväksi ja pyrkii saavuttamaan yhteiskunnallista muutosta. Toiminnan tarkoituksena ei siis ole vaikuttaa suoraan esimerkiksi rikottaviin lakeihin vaan tuoda näkyväksi lakien rikkomisen moraalinen oikeutus eli ilmastohätätila.

Kieltäydyin poistumasta, sillä yhteiskuntasopimus on rikki. Kieltäydyin poistumasta pakkotilalain nojalla. En hugin vuoksi, vaan inhimillisestä

myötätunnosta kaikkea elävää kohtaan. – – Minä en hyödy tästä mitään, päinvastoin. Minulla on velvollisuus toimia, sillä kehoni on valkoinen ja olen tämän yhteiskunnan ja rikkinäisen systeemin jäsenenä osa ongelmaa. (Vilkko 2022.)

We hereby declare the bonds of the social contract to be null and void; the government has rendered them invalid by its continuing failure to act appropriately. We call upon every principled and peaceful citizen to rise with us. (Extinction Rebellion 2019, 9.)

Lisäksi Elokapinan diskurssissa vastapuolelle asetetaan jossain määrin myös isot mediatilat, jotka eivät ole Elokapinan mukaan onnistuneet tarpeeksi tehokkaassa ja ymmärrettävässä kriisiviestinnässä ilmasto- ja ympäristöhätätilasta. Kampanjassaan #kirjoitakriisistä Elokapina on vaatinut muun muassa ”ilmastokriisin nostamista sen todellisen luonteen mukaiseksi jatkuvaksi, päivänpolttavaksi uutisaiheeksi, ja ympäristönäkökulman esille tuomista kaikessa uutisoinnissa” (Elokapina 1.3.2021). Kampanjan tarkoitus on ollut myös rohkaista mediataloja luomaan ilmastokriisiviestinnälle omistettu osio, joka olisi maksumuuriton ja käsittelee asiaa monen tieteen-, kulttuurin- ja taiteenalan näkökulmasta. Myöskään media ei ole kuitenkaan Elokapinan diskurssissa pelkästään vastustaja, vaan sille asetetaan hallituksen tapaan vastuuta ja odotuksia, eli sen toivotaan toimivan kamppailussa myös auttajan roolissa.

Neljäntenä valtiomahtina median on Suomessakin ryhdyttävä konkreettisiin toimiin kriisitietoisuuden lisäämiseksi. – – Kampanjan pyrkimys ei ole hyökätä toimittajia vastaan eikä häiritä heidän työskentelyään, vaan peräänkuuluttaa mediatalojen vastuuta. (Elokapina 28.2.2021.)

Selkeästi vastapuolelle asetetaan vielä myös äärioikeisto, jonka toiminnassa ja tavoitteissa heijastuvat useat Elokapinan vastapuolelleen asettamat asiat, arvot ja järjestelmätason ongelmat. Ongelmana nähdään äärioikeistossa leviävä ”ekofasistinen ajattelu, jossa yritetään luonnonsuojelullisin perustein oikeuttaa väkivalta ja kaikenlainen totalitarismi: väkivallan uhkailu, epätasa-arvoistaminen, harvainvalta, vähemmistöjen sorto, patriarkaatti, eugeniikka ja valkoinen ylivalta” (Elokapina 18.11.2022). Vastapuolelle äärioikeisto asetetaan kuitenkin myös siksi, että se ”niin globaalisti kuin Suomessakin kieltäytyy puuttumasta eniten ylikuluttavien ja ympäristötuhoa aiheuttavien ihmisten ja ihmisryhmien toimintaan” (Elokapina 18.11.2022).

[Ä]ärioikeisto muodostaa hälyttävän vakavan uhan paitsi luonnonsuojelulle ja luonnonsuojelijoille, myös meidän kaikkien ihmisoikeuksille. Itsenäisyyspäivän marssin ympäristöblokki on hyvä tilaisuus asettua poikkitelein vastustamaan tätä kehitystä ja puolustamaan sorrettuja. Kritiikitön suhtautuminen ihmisryhmiä sortaviin hierarkioihin, rasistisiin toimijoihin ja kolonialistiseen valtapolitiikkaan

syventää ja ylläpitää nykyistä toksista järjestelmää, jonka aikaansaannosta myös ekokriisi on. (Elokapina 18.11.2022.)

Ongelmien selkeää henkilöimistä ja yksilöiden tai ”tavallisten kansalaisten” syyttämistä kuitenkin diskurssissa tietoisesti vältetään, jotta mahdollisimman vähän ihmisiä rajattaisiin kansan, yleisön ja mahdollisten aktiivisten osallistujien ulkopuolelle. Tarkoitus on kiinnittää huomiota erityisesti järjestelmätason ongelmiin ja isoihin toimijoihin.

Täällä ei syyllistetä yksilöitä kulutusvalinnoista, vaan keskitytään järjestelmätason ongelmiin. Elämme kaikki järjestelmässä, jossa on mahdotonta elää täysin eettisesti. On siis aika muuttaa järjestelmää. (Elokapina 27.9.2022.)

Antagonismi Elokapinan diskurssissa toimii lopulta sekä rajojen rakentajana että ykseyden vakiinnuttajana. Vastapuoli osoittaa sen, mitä me emme ole, ja abstraktien vihollisten tunnistaminen osoittaa sen, mitä vastustetaan. Vastustajat ja viholliset luovat myös mahdollisuuksia laajentaa yhtäläisyydenketjua ja toimia yhteistyössä muiden saman vihollisen omaavien toimijoiden kanssa. Rajojen vetäminenään ei kuitenkaan ole koskaan lopullista tai täydellistä, vaan myös antagonismi on vain väliaikainen konstruktio. (Jeziarska ja Polanska 2017, 685–686, 693.) Elokapina kontingenttina sosiaalisena muodostelmana syntyy siis myös prosessissa, jossa erilaiset ryhmittymät tunnistavat yhteisen vastapuolen ja yhdistyvät sitä vastaan tiettyssä hetkessä.

6.6 Diskursiivisen materiaalisuuden haastaminen

Viimeiseksi Elokapinan diskurssia tutkittaessa on otettava vielä huomioon diskursiivinen materiaalisuus ja sedimentoituneet subjektiroolit. Käytännössä kysymys on siitä, millaisten diskursiivisesti rakentuneiden sosiaalisten rakenteiden voidaan olettaa säätelevän sosiaalisten subjektien artikulaatiokäytäntöjä ja antavan siten vakautta diskursseille. Millaiset instituutiot ja subjektiroolit säätelevät sosiaalisten subjektien artikulaatiokäytäntöjä saamalla heidät hyväksymään ja noudattamaan diskurssispesifejä käsityksiä maailmasta? Kenelle myönnetään pääsy tiettyyn subjektirooliin, ja mitä tämä edellyttää: tietyn pätevyyden, kuten akateemisen tutkinnon tai erityisten sosiaalisten taitojen hallintaa? (Marttila 2015.) Elokapinan tapauksessa kiinnostavaa on erityisesti se, kuka ilmastonmuutoksesta voi puhua, missä ja miten.

Elokapina pyrkii selvästi muuttamaan nykyistä ilmastonmuutosta ja ympäristöä koskevaa keskustelua – sitä tapaa, jolla näistä on totuttu yhteiskunnassa puhumaan ja voidaan puhua – sillä se kokee nykyisen keskustelun riittämättömäksi ja tehottomaksi motivoimaan todellisia toimia kriisin ratkaisemiseksi. Puhumalla esimerkiksi ilmastonmuutoksen sijaan

ilmastohätätilasta tai ilmastokriisistä, käyttämällä suoraa toimintaa ja kansalaistottelemattomuutta sekä luovia taktiikoita kuten taidetta, musiikkia ja performansseja Elokapina luo uudenlaista kertomusta ilmastonmuutoksesta ja sen vakavuudesta – pyrkii synnyttämään kiireellisyyden ja osallisuuden tunteita. Yhteiskunnallista häiriötä luovien taktiikoiden avulla puolestaan luodaan tälle uudelle kertomukselle ja puhetavalle mediahuomiota ja pyritään tuomaan ilmastonmuutos julkisen keskustelun etualalle. Näin pyritään haastamaan myös se, mitkä asiat kuuluvat julkisen keskustelun etualalle.

Erityisesti erilaisilla mielenosoituksilla, katublokeilla ja performansseilla Elokapina haastaa ja laajentaa käsitystä julkisesta tilasta ja poliittisen vaikuttamisen tavoista. McGarryn ym. (2020, 26) mukaan protesteilla haastetaan erityisesti ajatus siitä, että valtiolla yksin on valta määrätä, miten julkista tilaa käytetään, sekä kyseenalaistetaan ja horjutetaan sedimentoituneita käsityksiä siitä, missä ja miten politiikkaa tehdään. Elokapinan toimintatavat tuovat politiikan kaduille, ja diskurssin ja käsitteelliset kehykset materialisoituvat julkisessa tilassa kehoina, väkijoukkoina, julisteina, symboleina, väreinä, esityksinä, puheina, huutoina, lauluina sekä mielenosoittajien ja poliisien toimintana (ks. Aulich 2020, 272). Mielenosoituksissa, katublokeissa ja performansseissa julkinen tila toimii teatterina, jossa Elokapinan yksilölliset ja kollektiiviset identiteetit, vastakkainasettelu ja politiikka esitetään (ks. McGarry ym. 2020, 24). Elokapinan protestit ja performanssit synnyttävät näin uusia poliittisia subjektiviteetteja, jotka perustuvat materiaalin, affektiivisen ja kokemuksellisen vuorovaikutukseen julkisissa tiloissa – esiintyjinä, liittolaisina tai ohikulkijoina (ks. Coombs 2020, 132).

Elokapinan performansseissa erityisesti taiteella, erilaisilla installaatioilla ja häiritsevällä estetiikalla on merkittävä rooli diskursiivisen materiaalisuuden haastajina. Häiritsevällä estetiikalla ja taiteella haastetaan ”järkevä”, maailmassa olemisen ja toimimisen normalisoidut muodot – käsityksemme siitä, mitä julkisessa tilassa voi tapahtua, keitä ja mitä tuossa tilassa voidaan korostaa ja mitä tuossa tilassa voidaan sanoa (Coombs 2020, 124–125, 133). Julkisessa tilassa "aktivistisena" esityksenä nähtävästä taiteesta tulee "taide dissensuksena", joka rikkoo rajat sen välillä, minkä oletetaan olevan normaalia ja minkä kumouksellista, sekä sen välillä, minkä oletetaan olevan aktiivista ja siksi poliittista ja minkä passiivista ja siksi epäpoliittista (Rancière 2007, 267).

Kuva 2. "Meidän veremme / Our blood: Millaisen perinnän haluamme jättää tuleville sukupolville, millaisella maapallolla haluamme kuvitella heidän kävelevän jäljissämme? Elokapina järjesti Helsingin Kansalaistorilla performatiivisen mielenilmauksen Suomen EU-puheenjohtajuuskauden kynnyksellä." (Elokapina 30.6.2019.) Kuva: Elokapina.

Luomalla esimerkiksi kuvassa 2 näkyviä häiritseviä, provosoivia ja huomiota herättäviä taideinstallaatioita ja performansseja julkisiin tiloihin Elokapina pyrkii paitsi haastamaan ihmisten ajatuksia julkisessa tilassa tapahtuvasta poliittisesta toiminnasta myös herättämään katsojissa tunnereaktioita. Elokapina taiteen tarkoitus on luultavasti herättää katsojassa voimakas kiireellisyyden tunne, joka voi johtaa sitoutumiseen käsillä oleviin ilmasto- ja ympäristökysymyksiin ja avata uusia diskursiivisia mahdollisuuksia käsitellä ilmastonmuutoksen ongelmaa. Toisinaan Elokapina pyrkii myös murtamaan taiteilijoiden ja yleisön väliset esteet ja rohkaisee yleisöä osallistumaan esityksiin ja installaatioihin, minkä avulla voidaan luoda tunnetta kollektiivisesta toiminnasta ja yhteisestä vastuusta ympäristöstä. Yksi Elokapinan kapinoissa toistuvista performansseista on myös Veriprikaati:

Veriprikaati on rauhanomainen, performatiivinen kulkue, jonka konsepti on kotoisin Iso-Britanniasta (Red Rebel Brigade). Äänetön kulkue kulkee hitaasti noin kolmen tunnin ajan Helsingin keskustassa. Veriprikaati tunnustaa ilmastokriisin uhkana olemassaolollemme. Se viestii globaalista ympäristö- sekä ilmastohätätilasta ja levittää kulkiessaan myötätuntoa kaikkea elävää kohtaan. Kulkueen elokapinalliset ovat pukeutuneet punaisiin asuihin, jotka symboloivat ekokatastrofiin liittyvää kuolemaa, kuten massasukupuuttoja. Kulkueeseen osallistuu 20 esiintyjän lisäksi myös tukijoukkoja. Kulkueen jaettu elekieli kertoo yhteydestämme toisiimme ja muihin lajeihin. Veriprikaati ilmentää ympäristökriisiin liittyviä surun, kivun ja tuskan sekä myös toivon, myötätunnon, rakkauden ja rauhan tunteita. "Viime kesän äärisääilmiöt ovat vaikeuttaneet

ilmastoahdistusta. Koen että ahdistus on muutosvoimainen tunne; taiteen keinoin voin käsitellä sitä ja muita ympäristökriisiin liittyviä tunteita. Kesän jälkeen olen kaivannut entistä enemmän yhteisöä, jonka kanssa yhdessä ilmaista näitä tunteita ja tässä sen voi tehdä kauniissa, hiljaisessa kulkueessa.” kuvailee Jaana Lahti Helsingistä, yksi performanssin esiintyjistä. (Elokapina 2.10.2021)

Ylipäätään näillä performansseilla, mielenosoituksilla ja omalla toiminnallaan Elokapina pyrkii tarjoamaan myös useammille ihmisille uusia paikkoja ja mahdollisuuksia vaikuttaa. Omassa toiminnassaan Elokapina pyrkii varmistamaan, että kaikki roolit ovat saman arvoisia ja avoimia kaikille eivätkä vaadi mitään muodollista pätevyyttä. Toisaalta on kuitenkin myös huomioitava, että erityisesti Elokapinan häiriötä aiheuttavat toimintatavat saattavat myös rajata ihmisiä ulos sen toiminnasta. Elokapina ottaa kansalaistottelemattomuudellaan usein tietoisia riskejä, ja mielenosoittajia pyydetään sallimaan itsensä pidättäminen. Ainakin XR on saanut palautetta siitä, että joukkopidätykset taktiikkana on etuoikeus, joka sulkee toiminnan ulkopuolelle muut kuin keskiluokkaiset valkoiset ihmiset eli ne, joita poliisi todennäköisemmin kohtelee huonommin, erityisesti rodullistetut ihmiset (ks. esim. Gayle 2019). Myös Bell ja Bevan (2021) havaitsivat tutkimuksessaan, että erityisesti juuri etnisten vähemmistöjen ja työväenluokkaiset ihmiset tuntevat itsensä vieraantuneiksi ja ulkopuolelle jätetyiksi liikkeestä. Vastauksena kritiikkiin Elokapina on korostanut pidätysten vapaaehtoisuutta ja pyrkinyt luomaan mahdollisimman moninaisia osallistumisen muotoja (ks. esim. Toimintakonsensus n.d.).

Voidaan kuitenkin todeta, että yksi Elokapinan keskeisimmistä tavoitteista on haastaa kansalaistottelemattomuudella, mielenosoituksilla, performansseilla ja taiteen muodoilla vallitsevaa diskursiivista materiaalisuutta – erityisesti sedimentoituneita käsityksiä julkisesta tilasta, poliittisesta toiminnasta ja vaikuttamisesta sekä ilmastonmuutoksesta yhteiskunnallisena ongelmana – ja luoda näin uusia lausumismahdollisuuksia. Jos Elokapinan diskurssi onnistuu pidemmällä tähtäimellä saavuttamaan sosiaalisesti hyväksytyyn ymmärrettävyyden horisontin, voi myös sen materialisoituminen synnyttää uusia instituutioita ja subjektirooleja, jotka säätelevät ja ylläpitävät sosiaalisten subjektien artikulaatiokäytäntöjä. Tällöin voidaan myös tutkia vielä tarkemmin sitä, millaista ”objektiivista läsnäoloa” Elokapina itse tuottaa.

7 Elokapina vasemmistopopulismien näkökulmasta

Tässä luvussa pyrin vielä kokoamalla ja pohtimalla edellisessä luvussa tekemiäni havaintoja vastaamaan toiseen tutkimuskysymykseeni, mitä vasemmistopopulismien piirteitä Elokapinan poliittisessä logiikassa on. Noudattaako Elokapinan poliittinen logiikka Mouffen (2018) määritelmää vasemmistopopulismista? Analyysini avuksi olen luonut vasemmistopopulismista analyttisenä käsitteenä ideaalityypin Mouffen (2018) teoksen *For a Left Populism* pohjalta. Seuraavaksi aionkin esitellä nämä tunnusmerkit sekä tarkastella sitä, mitkä näistä tunnusmerkeistä löytyvät Elokapinan poliittisestä logiikasta ja toisaalta, mitkä eivät. Tarkoituksena on siis sijoittaa edellisessä luvussa tekemäni havainnot erityisesti teoriaan vasemmistopopulismista, mutta myös laajemmin verrata Elokapinan poliittista logiikkaa muuhun populismista tehtyyn tutkimukseen.

7.1 Vasemmistopopulismien ideaalityyppi

Ideaalityypillä tarkoitetaan erityisesti Max Weberin (1949) teoretisoimaa konstruktiota, joka on johdettu havaittavasta todellisuudesta, mutta joka ei ikinä yksityiskohdiltaan vastaa täysin sitä, sillä se on tarkoituksella yksinkertaistettu ja liioiteltu. Vasemmistopopulismien ideaalityyppi on siis ns. konstruoitu ihanne vasemmistopopulismista, joka valitsee ja korostaa tietoisesti sen tiettyjä sen elementtejä. Mouffen (2018) teorian pohjalta olen koonnut vasemmistopopulismien ideaalityypin tunnusmerkeiksi seuraavat:

1. Inklusiivinen kansa vs. pieni eliitti: Vasemmistopopulistinen diskursiivinen strategia pyrkii luomaan poliittisen rajanvedon inklusiivisen ”kansan” ja pienen ”eliitin” välille, ”meidän” ja ”heidän” välille. ”Kansa” on altavastaja, joka muodostetaan erilaisten demokraattisten vaatimusten artikulaatiosta.
2. Agonismi: Vasemmistopopulismi tunnustaa poliittisen antagonistisen luonteen, mutta agonistisen mallin mukaisesti vastapuoli nähdään legitimiin vastustajana eikä vihollisena, joka tulee tuhota.
3. Radikaali demokratia: Vasemmistopopulismien tavoitteena on demokratian radikalisoiminen liberaalidemokraattisessa kehyksessä. Radikaalia demokraattista kansalaisuuskäsitystä ohjaavat eettispoliittiset periaatteet vapaus ja tasa-arvo.
4. Affektiivinen mobilisointi: Vasemmistopopulistinen strategia tunnustaa poliittisten identifikaatioiden affektiivisen ulottuvuuden ja kollektiivisen liikituksen mobilisoinnin tärkeyden.
5. Vastahegemoninen kamppailu: Vasemmistopopulismi pyrkii haastamaan uusliberalistisen hegemonian. Onnistuakseen tässä vasemmistopopulististen

hankkeiden tulisi muodostaa yhteinen rintama ja pyrkiä vaikuttamaan myös instituutioiden sisällä.

6. Vasemmiston arvot: Vasemmistolla on strategiassa symbolinen rooli, joka osoittaa, että kamppailussa puolustettavat arvot ovat tasa-arvo ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus.

Marttilan (2015) jälkiperustahakuisen diskurssianalyysin mukaan ideaalityyppivertailu mahdollistaa erityisesti tulosten vertailun samankaltaisista sosiaalisista ilmiöistä tehtyyn tutkimukseen ja on sen vuoksi arvokasta. Ideaalityypin avulla tarkoitus on siis paitsi löytää samankaltaisuuksia myös tunnistaa Elokapinan erityisyys ideaalityypin valossa: Mitkä vasemmistopopulismien tunnusmerkit Elokapinan poliittinen logiikka täyttää, ja toisaalta, mitkä tunnusmerkeistä jäävät sen poliittisesta logiikasta uupumaan? Mikä mahdollisesti tekee Elokapinasta erityisen populismin kirjossa?

7.2 Vasemmistopopulismien tunnusmerkit Elokapinan diskurssissa

7.2.1 Kansa vs. eliitti

Vasemmistopopulismien tunnusmerkeistä Elokapina täyttää selkeästi ensimmäisen, jonka mukaan diskursiivisen strategian tulisi pyrkiä luomaan poliittinen rajanveto ”kansan” ja ”eliitin” välille (ks. Mouffe 2018, 5). Vasemmistopopulistisesti kansa tulisi rakentaa erityisesti erilaisten alistamisen muotoihin, hyväksikäyttöön, ylivaltaan ja syrjintään liittyvien kysymysten ympärille. Eliitillä vasemmistopopulismissa viitataan erityisesti järjestelmän valtaapitäviin tai ”oligarkiaan” – erityisesti niihin voimiin, jotka rakenteellisesti estävät demokraattisen hankkeen toteuttamisen. (Mouffe 2018, 62, 79.)

Elokapinan kansan merkitys muodostuu paitsi ilmasto- ja ympäristövaatimuksista myös sosiaalisissa suhteissa alistettujen ja ilmastonmuutoksesta eniten kärsivien ryhmien vaatimuksista. Eliitillä puolestaan viitataan Elokapinan diskurssissa järjestelmän valtaapitäviin, niin hallitukseen, joka on epäonnistunut vastaamaan ilmastonmuutokseen riittävällä tavalla, kuin rikkaimpaan yhteen prosenttiin, joka väärinkäyttää valtaa, kiihdyttää ilmastonmuutosta ja ylläpitää haitallista järjestelmää. Tätä vastakkainasettelua heijastavan niin Elokapinan puheet kuin teotkin.

Keskeistä vasemmistopopulismien näkökulmasta on erityisesti se, että luotu kansa on inklusiivinen eikä oikeistopopulistiseen tapaan poissulkeva. Inklusiivinen populismi mahdollistaa marginalisoitujen ja syrjäytyneiden ihmisten poliittisen integroinnin ja laajentaa näin demokratian rajoja. Eksklusiivinen populismi puolestaan käsittää kansan etnisesti tai

kulttuurisesti homogeenisena yksikkönä ja sulkee ihmisiä (maahanmuuttajia, vähemmistöjä jne.) pois rasisista ja nativistisista syistä. (Filc 2015, 21.) Verrattuna etnonationalistiseen populismiin, jonka piirteitä ovat usein nativismi, muukalaisvihamielisyys, uskonnollinen suvaitsemattomuus ja jopa naisvihamielisyys; joka asettaa vastapuolelleen myös etnisiä, rodullisia ja uskonnollisia ryhmiä ja joka lukee kansaansa vain ”todelliset kansalaiset” (Bonikowski 2017, 185–187), pyrkii Elokapiin luomaan aidosti inklusiivisen kansan. Kansa, jota kehoitetaan osallistumaan uuteen ekologiseen hankkeeseen, on Elokapiin tapauksessa moniarvoinen ja osallistava subjekti, jota eivät sido esimerkiksi etniset, rodulliset, uskonnolliset, seksuaaliset tai sukupuoliset rajoitukset.

Populismille tyypillisesti Elokapiin legitimitettiin johdetaan kansan tahdosta, mutta myös tämän kansan olemassaoloa uhkaavasta ilmastonmuutoksesta ja sen todistavasta tieteestä – pakosta toimia koko planeettaa ja ihmiskuntaa uhkaavan eksistentiaalisen katastrofin edessä. Myös tämä erottaa Elokapiin vasemmistopopulistisen logiikan useista oikeistopopulistisista hankkeista. Esimerkiksi Donald Trumpin tai Jair Bolsonaro tapaiset oikeistopopulistiset johtajat ovat selkeästi ympäristön suojelua vastaan ja puolustavat ekologisesti tuhoavien teollisuudenalojen etuja, ja heidän retoriikassansa on selkeä tieteenvastainen ulottuvuus, mikä heikentää ilmastonmuutoksen kaltaisten kysymysten ja niiden äärimmäisen kiireellisen käsittelyn uskottavuutta (Davis 2020, 647). Oikeistopopulismiin esimerkki osoittaa, että myös asiantuntijat voivat kohdata uhan siitä, että heidät liitetään toimittajien ja ammattipoliitikkojen kanssa osaksi ”eliittiä”, heitä syytetään oman edun tavoittelusta (Davis 2020, 647; ks. myös Mudde ja Kaltwasser 2017). Nämä eivät selkeästi kuitenkaan Elokapiin vasemmistopopulismiin kohdalla pidä paikkaansa, sillä tieteellä ja asiantuntijoilla on päinvastoin erittäin merkittävä rooli Elokapiin kansan yhteisen tahdon ilmaisun lujittamisessa ja legitimoimisessa.

Kuten myös Elokapiin esimerkki siis osoittaa, ei populistinen hanke ole välttämättä autoritaarinen tai nationalistinen, vaan se voi myös perustellusti juurtua ”kansan” demokraattiseen rakentamiseen eikä vain demagogiseen retoriikkaan (ks. myös Mouffe 2018, D'Eramo 2013). Sen sijaan, että hylätään täysin kansanjoukkojen mobilisointi peläten, että tällainen hanke on välttämättä eksklusiivinen tai nationalistinen, tulisi pohtia sitä, miten nykyinen ekologinen hetki voi olla perusta inklusiiviselle ajatukselle ”kansasta”. Kansan mobilisointi ympäristöuhkien edessä voi olla myös toiveikkaampi vaihtoehto kuin pelkkään teknokraattiseen hallintoon turvautuminen. (Davies 2020, 650.)

7.2.2 Agonismi

Ideaalityypin toisen tunnusmerkin mukaan vasemmistopopulismi tunnustaa myös politiikan antagonistisen luonteen, mutta kamppailu ottaa agonistisen muodon (ks. Mouffe 2018). Kuten jo Elokapinan tuottama ”kansan” ja ”eliitin” välinen vastakkainasettelu osoittaa, tunnustaa Elokapina ainakin vastakkainasettelujen merkityksen politiikassa.

Lisäksi Elokapina näyttää täyttävän myös vaatimuksen, jonka mukaan tämän vastakkainasettelun ei tulisi kuitenkaan ottaa antagonistista muotoa vaan agonistinen. Elokapinan diskurssissa vastustettava eliitti, valtaapitävä hallitus ja rikkain yksi prosentti, ei ole nimittäin vihollinen, joka tulisi tuhota, vaan legitiimi vastustaja, jonka toimintaan pyritään vaikuttamaan. Elokapinan vastakkainasettelu eroaa tässä huomattavasti esimerkiksi etnonationalististen oikeistopopulististen hankkeiden olemuksellisiin identiteetteihin perustuvasta vihollisuudesta, jonka taipumuksena on demonisoida ja epäinhimillistää vastustajat usein tarkoituksenaan delegitimoida heidät (ks. esim. Mudde 2004, Bonowski 2017). Toisin kuin tällainen vastakkainasettelu, on Elokapinan agonistinen vastakkainasettelu yhteensopiva pluralistisen demokratian kanssa, sillä se ei pyri sulkemaan pois tai vahingoittamaan mitään tiettyjä ihmisryhmiä tai yksilöitä.

Lisäksi verrattuna oikeistopopulismiin, jonka pääpaino on usein erityisesti siinä ”keitä vastustetaan”, usein muun muassa maahanmuuttajia ja rodullistettuja ihmisiä (Palonen 2020a, 129), on Elokapinan huomio merkittävästi enemmän järjestelmätason ongelmassa eli siinä, ”mitä vastustetaan”. Yksittäisten vihollisten nimeämisen sijaan Elokapina keskittyy huomattavasti enemmän uusliberalistisen järjestelmän vastustukseen ja järjestelmätason abstraktien vihollisten nimeämiseen kuin yksittäisten toimijoiden tai yksilöiden syyttämiseen. Konkreettisiakin vastustajia nimetään, mutta niidenkin avulla pyritään ensi sijassa osoittamaan järjestelmän rikkinäisyys ja tuomaan ongelmat näkyvimmiksi. Vihollisen, joka pyritään hävittämään, luokka pätee Elokapina diskurssissa lähinnä abstrakteihin ihanteisiin tai epäoikeudenmukaisiin rakenteisiin, jotka ovat täysin yhteensopimattomia ekososiaalisen oikeudenmukaisuuden kanssa ja vastoin demokratian periaatteita vapaudesta ja tasa-arvosta. Näistä voidaan nimetä muun muassa kolonialismi, rasismi, ekofasismi ja tuhokapitalismi.

Agonistinen vastakkainasettelu mahdollistaa Elokapinan poliittisen identiteetin muodostumisen sen ulkopuolen avulla ja vaatimusten ketjuuntumisen suhteessa vastustajaan, mutta se mahdollistaa myös erilaisten näkökohtien esiin tuomisen niin yhteiskunnassa kuin liikkeen sisälläkin – keskustelun esimerkiksi myös siitä, miten ilmastokriisiin tulisi

oikeudenmukaisesti puuttua. Agonismi mahdollistaa tärkeän keskustelun ei pelkästään kysymyksistä "lämpiääkö maailma" tai "aiheuttaako ihminen sen" vaan myös "arvoista ja – – poliittisen organisoitumisen ja edustuksen muodoista", joita tarvitaan radikaalin sosio-ekologisen muutoksen aikaansaamiseksi (Hulme 2015, 14). Myös ilmastonmuutoksen politiikka ylipäättään on siis agonistisen mallin mukaan riippuvainen konfliktista, jonka ei kuitenkaan tarvitse tapahtua vihollisten välillä (Kakenmaster 2019, 386), ja tämän myös Elokapina näyttää selkeästi tunnustavan.

7.2.3 Radikaali demokratia

Idealiteyden kolmannen tunnusmerkin mukaan ”kansan tahdon” mukaisten heterogeenisten vaatimusten näennäinen ykseys taataan yhteisen vastustajan lisäksi myös radikaalidemokraattisen kansalaiskäsitelmän avulla, sillä vasemmistopopulismien tavoitteena on demokratian radikalisoiminen liberaalidemokraattisessa kehityksessä.

Radikaalidemokraattista kansalaiskäsitelmää ohjaavat liberaalidemokraattisen yhteiskunnan eettispoliittiset periaatteet, vapaus ja tasa-arvo, mutta myös näiden ”radikalisoiminen”, vapautta ja tasa-arvoa kaikille. (Mouffe 2018, 39–41.) Radikaali demokraattinen kansalaisuus edellyttää siis kamppailua törkeää sosiaalista, taloudellista ja poliittista kurjuutta ja epäoikeudenmukaisuutta vastaan ja on avoin myös niille, jotka on suljettu demokratian nykyisten muotojen ulkopuolelle (Zaunseder et al. 2022, 2).

Elokapinan kansalaisuuskäsitelmä vastaa pitkälti tätä radikaalidemokraattista kansalaiskäsitelmää, sillä liike ei suosi esimerkiksi sosiaalidemokraattisen kansalaisuuskäsitelmän tapaan sosiaalisten ja taloudellisten oikeuksien puolesta käytävää kamppailua tai keskity pelkästään ekologiseen kamppailuun vaan radikaalidemokraattisen hankkeen mukaisesti kyseenalaistaa kamppailussaan myös lukuisia muita alistuksen suhteita (ks. myös Mouffe 2018, 66).

Elokapinan toiminnan taustalla näyttää vaikuttavan vahvasti ajatus juuri siitä, että vastattaessa ilmastokriisiin tulisi huomioida ja kyseenalaistaa sosiaalisissa suhteissa vallitsevat hallinnan suhteet, jotta nämä vapauden ja tasa-arvon periaatteet voivat toteutua yhteiskunnan ekologisessa jälleenrakennuksessa.

Elokapinan tavoitteena on selkeästi myös vasemmistopopulistisen strategian tapaan demokratian parantamisen, syventämisen ja laajentamisen liberaalidemokraattisessa kehityksessä. Konkreettisesti Elokapina vaatii erityisesti kansalaisfoorumien käyttöönottoa. Vaatimus kansalaisfoorumeista sopii Mouffeen radikaalin demokratian kehityksen siinä

mielessä, ettei se hylkää edustuksellisen demokratian muotoja vaan vaatii uusia demokraattisen osallistumisen muotoja olemassa olevien rinnalle (Hansen 2008).

Toisaalta, koska radikaalin demokratian tulisi haastaa myös näkemys, joka identifioi demokratian konsensuksen kanssa, ei vaatimus pelkästään kansalaisraadeista ole välttämättä tarpeeksi radikaali (Hansen 2008). Voidaan nimittäin kyseenalaistaa, vaatisivatko kansalaisraadit Elokapinan tarpeellisiksi näkemiä muutoksia, mahdollistaisivatko ne agonistisen vastakkainasettelun ja onnisuisivatko ne haastamaan uusliberalistisen hegemonian. Todennäköisesti kansalaisraadit edustaisivat pitkälti nykyistä yleistä käsitystä ekologisesta kriisistä ja pohtisivat vaihtoehtoja uusliberalistisen kehyksen puitteissa (ks. myös Jans 2021).

Lisäksi koska radikaalin demokratian ytimessä on tavoite demokratian levittämisestä useammille sosiaalisille alueille, eli tasa-arvon ja vapauden periaatteiden tulisi hallita yhä useampia sosiaalisia suhteita, ja sosiaaliset suhteet ovat tietenkin hyvin erilaisia, tulisi myös demokratian muotoja ajatella monissa eri muodoissa eikä osallistumisen muotoja edes nähdä välttämättä tässä keskustelussa hallitsevina (Hansen 2008). Mouffen (2018, 69) mukaan tulisi erityisesti pyrkiä kuvittelemaan erilaisia edustuksen muotojen ja edustajien valintatapojen niveltämistä yhteen: joissakin tapauksissa suorat demokratian muodot voisivat olla sopivia ja toisissa erilaiset osallistavan demokratian muodot.

Vaatimuksensa kansalaisraadeista lisäksi Elokapina luo kuitenkin myös pelkästään omalla ruohonjuuritason toiminnallaan uusia tiloja vuoropuhelulle ja pohdinnalle sekä erityisesti marginalisoiduille ryhmille erilaisia mahdollisuuksia osallistua poliittiseen kamppailuun. Tällä ruohonjuuritasolla radikaali demokraattinen kansalaisuus ilmaistaan erityisesti muuttamalla näennäisesti "tavallisia" elämäntapoja (Neveu 2015). Tällainen kansalaisuus voi tavallista muuttamalla ja politisoimalla synnyttää uusia subjektiviteetin muotoja, ja osoittaa, että marginaalissa olevat tilat ja ruohonjuuritason toiminta voivat olla uusien subjektiviteettien merkittäviä synnyttäjiä (Turner 2016). Myös juuri ruohonjuuritason toiminta voi siis olla tila, tai pikemminkin joukko tiloja, joka voi edistää radikaalia demokratiaa. Taloudelliseen ja poliittiseen maisemaan on mahdollista saada aikaan kestäviä perustavanlaatuisia muutoksia myös ruohonjuuritasolta käsin, ja ruohonjuuritason toiminta voi muuttaa ja muokata ajatusta myös siitä, mitä demokratia voi ja mitä sen pitäisi olla. (Zaunseder et al. 2022, 2, 6.)

Vaikka Elokapina siis painottaa ja vaatii erityisesti puntaroivan demokratian keinoja olemassa olevien rinnalle eikä puhu demokratian radikalisoimisesta, näyttää se kuitenkin jakavan radikaalidemokraattisen kansalaisuuskäsityksen ja ajavan omalla toiminnallaan myös moninaisempia demokratian muotoja ja demokratian radikalisoimista. Elokapina ei siis sovi populismin määritelmään, joka näkee tämän lähtökohtaisesti epädemokraattisena, illiberaalina tai välttämättä autoritaarisuuteen taipuvaisena, vaan päinvastoin Elokapinan kaiken toiminnan taustalla näyttävät vaikuttavan ajatus siitä, että juuri demokraattisen hankkeen tulisi haastaa nykytilanne. Vasemmistopopulistisen strategian liittäminen juuri demokraattiseen perinteeseen on ratkaisevaa, koska näin luodaan yhteys poliittisiin arvoihin, jotka ovat keskeisiä kansan pyrkimyksille. Se, että niin monet vastarinnan muodot sorron eri muotoja vastaan ilmaistaan demokraattisina vaatimuksina, osoittaa, että demokratian merkitys poliittisessa mielikuvituksessa on edelleen ratkaiseva (Mouffe 2018, 39–41).

7.2.4 Affektiivinen mobilisointi

Ideaalityypin mukaan vasemmistopopulistiset hankkeet tunnustavat lisäksi poliittisten identifikaatioiden affektiivisen ulottuvuuden ja ymmärtävät kollektiivisen liikituksen mobilisoinnin tärkeyden, sillä se, mikä lopulta saa ihmiset toimimaan, on affektit, jotka resonoivat ihmisten huolenaiheiden ja henkilökohtaisten kokemusten kanssa (Mouffe 2018, 82; Mouffe 2022, 55). Affekteilla Mouffe tarkoittaa tässä yhteydessä erityisesti ”intohimoja” ei ”tunteita”. ”Intohimoilla” tarkoitetaan kollektiivisia affekteja, jotka tulevat kyseeseen poliittisella alueella me/he -identifikaatiomuotojen muodostamisessa. Koska poliittisella alalla on aina kyse kollektiivisista identiteeteistä, ei termi ”tunteet” ilmaise riittävästi, sillä tunteet ovat yleensä sidoksissa yksilöihin. ”Intohimoilla”, yhteisillä affekteilla, viitataan siis paremmin politiikan alalla kollektiivisten identiteettien vastakkainasetteluun. (Mouffe 2022, 62–63.)

Elokapinan toiminnassa on selkeä affektiivinen ulottuvuus, sillä kollektiivisten identiteettien vastakkainasettelu, uudenlaisen kertomuksen luominen ilmastonmuutoksesta ja sen vakavuudesta sekä kiireellisyyden ja osallisuuden tunteiden synnyttäminen ovat liikkeen strategian keskiössä. Identiteettien vastakkainasettelut erityisesti Elokapinan mielenosoituksissa, kansalaistottelemattomuus aktioissa ja poliisin kiinniotoissa voimistavat intohimoja saaden ihmiset voimakkaammin sitoutumaan toimintaan. Kollektiivista identiteettiä vahvistetaan myös korostamalla oman yhteisön tärkeyttä ja luomalla tiloja,

tapauksia, ryhmiä ja avunannon verkostoja, joissa Elokapinan aktivistit voivat kokoontua yhteen ja luoda yhteisiä arvoja ja tavoitteita.

Lisäksi erityisesti Elokapinan erilaiset julkisessa tilassa järjestämänsä performanssit, joissa se ilmaisee vaatimuksensa ja kollektiivisen identiteettinsä ihmisiä taiteen ja visuaalisuuden avulla, järkyttävät, herättelevät ja voimistavat ilmastokriisiin liittyviä intohimoja. Erityisesti tällaiset erilaiset taidemuodot voivat olla ratkaisevassa asemassa uusien kollektiivisten identiteettien ja subjektiviteettimuotojen rakentamisessa, sillä ne pystyvät tavoittamaan ihmiset juuri affektiivisella tasolla, herättävät intohimoja sekä saavat näkemään asiat eri tavalla (Mouffe 2018, 77).

Yhteisten affektien tulisi kuitenkin vielä myös kiteytyä jossakin muodossa, jotta kollektiivinen tahto voidaan rakentaa. Yhteisen tahdon ja taistelun symboliksi voi muodostua esimerkiksi johtajan hahmo, johon liittyvillä affektiivisilla siteillä voi olla tärkeä rooli prosessissa. Kuten havaittu, Elokapinalta kuitenkin puuttuu johtaja. Johtaja ei kuitenkaan ole välttämätön, vaan demokratian radikalisoimiseksi käytävän yhteisen taistelun symboliksi voi muodostua myös jokin erityinen vaatimus. (Mouffe 2018, 69–70.) Elokapinan kohdalla tätä yhteisen taistelun symbolin roolia täyttää vaatimus ilmastokriisin kiireellisestä tunnustamisesta ja ilmastohätätilan julistamisesta. Vaatimukseen ilmastohätätilasta kiteytyy paljon affektiivisiä merkityksiä. Siihen kiteytyy paitsi vastakkainasettelu Elokapinan ja hallituksen, joka ei suostu julistamaan ilmastohätätilaa, välillä, myös ylipäätään nykyjärjestelmän tuhoisuus, tilanteen vakavuus ja pakko toimia kiireellisesti. Elokapinan sanoin ”kyse on elämästä ja kuolemasta” (Hätätila n.d.).

Kuten Elokapinanakin esimerkki osoittaa, samaan tapaan kuin oikeistopopulistit ovat onnistuneet mobilisoimaan katkeruuden ja kaunan esimerkiksi maahanmuuttajia kohtaan, voivat myös vasemmistopopulistit mobilisoida vääryyden tunteet liittyen uusliberalistiseen hegemoniaan ja riittämättömään ekologiseen kamppailuun poliittisten ja ekologisten affektien avulla (Mouffe 2022, 72–76). Tukeutumalla paitsi rationaalsiin argumentteihin myös erityisesti mobilisoimalla ekologiseen ja demokraattiseen kamppailuun liittyvät affektit ja kiireellisyyden tunteen, on Elokapina onnistunut rakentamaan kollektiivisen identiteetin ja saanut suuren joukon ihmisiä sitoutumaan toimintaansa. Elokapina täyttää siis selvästi myös vasemmistopopulismien tunnusmerkin affektien mobilisoimisesta.

7.2.5 Vastehegemoninen rintama

Ideaalityypin mukaan vasemmistopopulismiin tulisi lopulta haastaa uusliberalistinen hegemonia. Mouffen (2018, 62) mukaan uusliberalistisen mallin vastaisen hegemonisen taistelun käynnistäminen juuri demokraattisten ja ekologisten arvojen nimissä vasemmistopopulistiseen tapaan voisi horjuttaa vallitsevaa historiallista blokkia ja laajentaa radikaalidemokraattisen kollektiivisen tahdon soveltamisalaa. Jotta uusliberalistinen hegemonia voitaisiin todella haastaa, ei kuitenkaan riitä, että on monia itseorganisoituvia ihmisiä ja liikkeitä olemassa olevien instituutioiden ulkopuolella, vaan yksittäisiä vasemmistopopulistisia hankkeita tulisi seurata myös yhteinen poliittisen vision omaava rintama, joka pyrki vaikuttamaan myös instituutioiden sisällä (Mouffe 2013b).

Lukuun ottamatta vaatimusta kansalaisfoorumeista Elokapinalla ei kuitenkaan ole pyrkimyksiä toimia instituutioiden sisällä tai edes kokonaisvaltaista visiota siitä, miltä heidän laajempi järjestelmätason vaihtoehtonsa tulisi näyttää. Elokapina ei tietoisesti halua esittää konkreettisia keinoja ilmastokriisin ratkaisuun poliittisesti vaan haluaisi juuri kansalaisfoorumin ratkaisevan asian. Elokapinan ensisijainen tarkoitus ei ole antaa valmiita vastauksia vaan ennemminkin herättää mahdollisimman moni kansalainen keskustelemaan mahdollisista vaihtoehdoista ja luoda paikkoja tälle keskustelulle. Konkreettisten ratkaisujen ehdottamatta jättäminen voi olla alkuun uusille liikkeille hyvä strategia, sillä näin mahdollistetaan vaihtoehtojen ajattelemisen status quon ja uusliberalistisen kehyksen ulkopuolelta sekä voidaan herätellä ihmisten mielikuvitusta ja houkutella mukaan laajempi ihmisjoukko, mutta mielikuvitus tulisi muuttaa myös järjestelmätason vaihtoehdoksi silloin, kun liikkeen mobilisoiva voima on vielä korkealla (Jans 2021, 46–47 mukaan Bogaert 2020 ja Hickel 2012).

Vaikka Elokapina pitää konkreettisen järjestelmätason vaihtoehdon tarjoamatta jättämistä erityisesti vahvuutenaan, voidaan se vasemmistopopulistisesta näkökulmasta tulkita myös heikkoudeksi. Vastahegemonisen narratiivin vakiinnuttamisen kannalta on nimittäin ratkaisevan tärkeää, että ihmiset voivat myös kuvitella vaihtoehdon. Koska Elokapinalla ei kuitenkaan ole esittää konkreettista järjestelmätasonvaihtoehtoa uusliberalistiselle hegemonialle, voidaan kyseenalaistaa sen kyky todellisuudessa haastaa uusliberalistinen hegemonia. Samaan tapaan kuin Jans (2021) on todennut Belgian XR:stä, voidaan myös Suomen Elokapinasta todeta, että koska Elokapina asettaa institutionaaliset demokraattiset uudistukset poliittistaloudellisten uudistusten edelle, on liikkeellä merkittävämpi rooli

uusliberalistisen hegemonian kritisoimisessa kuin sen todellisessa haastamisessa ja vaihtoehtoisen yhteiskunnan kuvittelemisessa.

Vaikka Elokapinalla on siis varmasti merkittävä rooli erityisesti poliittisen tietoisuuden luomisessa, ihmisten herättelyssä ja uusliberalistisen hegemonian rajojen rikkomisessa, saavutetaan Mouffen (2018, 20) mukaan merkittäviä tuloksia vasta, kun protestiliikkeitä seuraavat poliittiset liikkeet, jotka ovat valmiita sitoutumaan poliittisiin instituutioihin. Elokapinan ekologisen hankkeen tulisi siis vasemmistopopulismin valossa tulevaisuudessa yhdistyä myös muiden vasemmistopopulististen liikkeiden kanssa ja tarjota konkreettisia poliittisia ratkaisuja. Niin kauan kuin liike pidättäytyy tarjoamasta konkreettisia ratkaisuja ja ideologisesta kertomuksesta ollakseen mahdollisimman inklusiivinen, rajaa se huolensa vain ekologisen kamppailun inklusiivisuuteen eikä sitä voida pitää Mouffen merkityksessä laajasti uusliberalistista hegemoniaa haastava (ks. myös Jans 2021, 49).

7.2.6 Vasemmiston arvot

Ideaalitapauksessa Mouffe vielä kannattaa, että vasemmistopopulistiset liikkeet omaksuisivat vasemmistopoliittisen suuntauksen ja toisivat tämän suuntauksen myös näkyväksi. Kun tunnustetaan, että ”kansa” voidaan rakentaa eri tavoin ja että myös oikeistopopulistit rakentavat kansaa, olisi hänen mukaansa poliittisista syistä tärkeää osoittaa, millaista kansaa pyritään rakentamaan. Tässä Mouffe näkee vasemmistonimityksellä olevan erityinen symbolinen arvo, sillä kaikista vanhentumista koskevista väitteistä huolimatta vasemmistolla ja oikeistolla on edelleen huomattava symbolinen rooli poliittisessä diskurssissa. Toisaalta tämä on Mouffelta myös avoimen puolueellinen toive, sillä hänen mukaansa ideaalitapauksessa myös vasemmiston poliittinen hanke uudelleenartikuloitaisiin vasemmistopopulistisen rintaman avulla. (Mouffe 2018, 84.)

Mitä tulee Elokapinan vasemmistolaisuuteen, on ainakin XR:ää koskevissa tutkimuksissa usein huomattu, että sen taktiikat ja viestit saavat vastakaikua lähinnä vasemmistolaiselta yleisöltä ja liikkeen aktiivit identifioituvat useimmiten poliittisesti vasemmistolaisiksi (ks. esim. Bevan, Colley ja Workman 2020; Saunders ym. 2020). Kuten todettu, eivät XR tai Elokapina kumpikaan halua liikkeen tasolla kuitenkaan identifioitua vasemmistoon tai mihinkään muuhunkaan poliittiseen puolueeseen tai ideologiaan, vaan ne pyrkivät tietoisesti välttämään perinteisen poliittisen jakolinjan, oikeiston ja vasemmiston, ylläpitämistä ja tuottamista uudestaan.

Tarkasteltaessa vasemmistopopulismia kuitenkin vain analyttisellä tasolla ei Mouffen (2018, 80) mukaan ole välttämätöntä, että hanke itse identifioituu tämän vasemmistonimityksen kanssa. Ollakseen analyttisellä tasolla vasemmistopopulistinen vasemmistolla tulee kuitenkin olla strategiassa vähintään symbolinen rooli, joka osoittaa, että sen puolustamat arvot ovat tasa-arvo ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus (Mouffe 2018, 84).

Vasemmistopopulismien mukaisesti tasa-arvo ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus ovat selkeästi myös Elokapinan arvoja. Elokapina vaatii erityisesti ekososiaalista oikeudenmukaisuutta, joka tarkoittaa sille ”oikeudenmukaisuutta, joka huomioi ihmisten lisäksi kaiken muun luonnon”, sillä ”sosiaalinen oikeudenmukaisuus ei voi toteutua ilman ekologisten elämän edellytysten turvaamista ja kaiken luonnon kukoistamista” (Elokapina 26.5.2021). Elokapinan oikeudenmukaisuuskäsitys näyttäisi vastaavan pitkälti myös käsitystä globaalista ympäristöoikeudenmukaisuudesta. Globaalin ympäristöoikeudenmukaisuuden vaatima oikeudenmukaisuus huomioi kolme tasoa: ympäristöriskien tasapuolisen jakautumisen, kärsivien yhteisöjen osallistujien ja kokemusten monimuotoisuuden sekä osallisuuden poliittisissa prosesseissa, joissa luodaan ja hallinnoidaan ympäristöpolitiikkaa (Schlosberg 2004, 517).

Elokapina täyttää siis analyttisellä tasolla myös viimeisen vasemmistopopulismien tunnusmerkin, vaikkei se vasemmistoon itse haluakaan identifioitua. Näin ollen Elokapina voidaan ymmärtää vasemmistopopulistisena liikkeenä, mutta toisaalta vasemmiston artikuloimatta jättäminen tarkoittaa Elokapinan kohdalla myös sitä, että hanketta kuvaamaan voisi sopia myös esimerkiksi ajatus vihreästä populismista. Toisaalta, koska vasemmistopopulismi ja vihreä populismi eivät ole toisiaan mitenkään poissulkevia, vaan kyse on pikemminkin vasemmistopopulististen liikkeiden eri painotuksista, voidaan vihreys nähdä myös vain Elokapinan vasemmistopopulistisen hankkeen erityispiirteenä – asiana, joka tekee siitä erityisen myös vasemmistopopulismien kirjossa.

Pohtimisen arvoista kuitenkin on, voisiko Elokapina kuitenkin vielä hyötyä myös vasemmistopoliittisen suuntauksen ilmaisemisesta. Bellin ja Bevan (2021, 1215) tutkimuksessa nimittäin havaittiin, että vasemmiston hylkääminen rajalinjan luojana XR:n diskurssissa näyttäytyi osalle työväenluokan ihmisistä myös luokka- ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta edistävän liittouman ja kapitalismin haastamisen estäjänä. Iso-Britanniassa tehdyn tutkimuksen mukaan vain alle 10 prosenttia liikkeen aktivisteista identifioi itsensä työväenluokkaan (Saunders et al., 2020, 13). Vastoin Elokapinan strategiaa

ja oletuksia, voi siis olla, että selkeiden poliittisten kantojen ilmaisun välttäminen voi myös etäännyttää ihmisiä pois liikkeen parista. Vaikka Elokapinan rakentama uusi jakolinja sopii yhteen heidän aikomuksensa kanssa rakentaa mahdollisimman laaja koalitio, voi se näyttäytyä ulospäin myös vasemmiston hylkäämisenä.

8 Johtopäätökset

Populismien tutkimus on moninkertaistunut ja monipuolistunut huomattavasti viime vuosikymmenten aikana. Pääpaino on kuitenkin ollut selkeästi demokratiaa uhkaavan oikeistopopulismien tutkimuksessa, minkä takia populismilla on julkisessa keskustelussa usein negatiivinen konnotaatio ja se on vakiinnuttanut merkityksensä epädemokraattisia hankkeita leimaavana käsitteenä. Tutkimuksessa selvästi taka-alalle on jäänyt vasemmistopopulismi ja sen mahdollisuudet demokratian edistämiseksi. Tässä tutkielmassa tarkoitukseni on ollut tarkastella sitä, uhkaako populismi kuitenkaan välttämättä demokratiaa vai voiko juuri vasemmistopopulismi päinvastoin itse asiassa edistää ja laajentaa demokratiaa. Voisiko vasemmistopopulismi ja radikaali demokratia itse asiassa olla vastaus uusliberalistisen hegemonian kriisin aiheuttamaan postpoliittiseen tilanteeseen, josta myös oikeistopopulismi ammentaa voimansa? Yleisenä kiinnostuksen kohteena on siis tutkielmassa ollut, voiko myös demokratian radikalisoimiseen pyrkivät hankkeet hyödyntää populismia.

Tutkielmassani olen lähestynyt tätä kysymystä tarkastelemalla tarkemmin postpoliittisesta tilanteesta sekä tyytymättömyydestä vallitsevia demokraattisia instituutioita ja riittämättömiä ilmastotoimia kohtaan noussutta ilmastoliikettä Elokapinaa vasemmistopopulistisesta näkökulmasta. Tarkoitukseni on ollut selvittää paitsi, millainen Elokapinan poliittinen logiikka on, millaisilla merkityksillä se täyttyy ja miten se muotoutuu, myös tarkastella näitä kysymyksiä erityisesti vasemmistopopulismien näkökulmasta. Mitä vasemmistopopulismien piirteitä Elokapinan poliittisessä logiikassa on? Missä määrin liikkeen voidaan katsoa noudattavan Mouffin (2018) teoretisoimaa vasemmistopopulistista strategiaa? Erityisenä kiinnostuksen kohteena on siis ollut erityisesti se, miten myös uudet yhteiskunnalliset liikkeet, kuten Elokapina, voivat hyödyntää populismia strategiassaan. Missä määrin juuri Elokapinan ekologinen hanke voi toimia esimerkkinä demokraattisesta populismista?

Vastatakseni ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni – millainen on Elokapinan poliittinen logiikka ja miten se muotoutuu – ole tarkastellut liikettä Laclau ja Mouffin diskurssiteoriasta johdetun jälkiperustahakuisen diskurssianalyysin avulla. Tarkoitukseni on ollut tuoda näkyväksi erityisesti Elokapinan diskurssin kiinnepohdat, heterogeeniset sosiaaliset vaatimukset, vastakkainasettelut ja haastettu diskursiivinen materiaalisuus. Vastatakseni puolestaan toiseen tutkimuskysymykseen – mitä vasemmistopopulismien piirteitä Elokapinan poliittisessä logiikassa on – olen tarkastellut ensimmäisessä analyysiluvussa tekemiäni havaintoja Mouffin (2018) teoretisoiman vasemmistopopulistisen strategian valossa ja sen

pohjalta luomani vasemmistopopulismien ideaalityypin tunnusmerkkien avulla. Ideaalityypin avulla tarkoitukseni on ollut tunnistaa paitsi Elokapinan samankaltaisuudet vasemmistopopulismien kanssa myös hankkeen erityisyys populismien kirjossa.

Analyysin pohjalta voidaan todeta, että Elokapina ja sen poliittinen logiikka vastaa hyvin pitkälti Mouffen (2018) käsitystä vasemmistopopulistisesta hankkeesta ja strategiasta. Elokapina tunnistettavana ryhmänä syntyy nimeämisprosessin ja ”kansan” artikuloinnin seurauksena. ”Maapallon kansalaiset” ovat Elokapinan diskurssissa altavastaaajia uusliberalistisen hegemonian kriisissä ja postpoliittisessa tilanteessa, joka uhkaa elämää maapallolla. Vallitsevasta tilanteesta vastuussa on yhteiskunnan eliitti eli rikkain 1 %, hallitus ja isot mediatatolot, jotka ylläpitävät rikkinäistä järjestelmää eivätkä ole onnistuneet puuttumaan riittäväällä tavalla ilmastonmuutokseen ja sen luomaan eriarvoisuuteen. Poliittisen antagonistinen luonne tehdään diskurssissa hyvin näkyväksi, mutta agonistisen mallin mukaisesti vastapuoli on legitiimi vastusta eikä vihollinen, joka tulee täysin tuhota.

”Maapallon kansalaisista” koostuvan ”kansan” kollektiivinen identiteetti ja merkitys muodostuu alun perin heterogeenisistä demokraattisista, ekologisista ja sosiaalisista vaatimuksista, joihin järjestelmän valtaapitävät eivät ole onnistuneet vastaamaan. Vaatimukset liittyvät niin ilmaston- ja ympäristönsuojeluun kuin kamppailuihin kolonialismia, rasismia, seksismiä ja muita ylivallan ja epäoikeudenmukaisuuden muotoja vastaan. Radikaalin demokratian ihanteiden mukaisesti Elokapina ei keskity pelkästään ekologiseen kamppailuun vaan kyseenalaistaa kamppailussaan myös lukuisia muita alistuksen suhteita. Populistisessa prosessissa muodostettu kollektiivinen identiteetti ja ryhmä on kuitenkin kontingentti ja jatkuvassa liikkeessä. Näin ollen se on myös vastakohta identiteettipoliittikan essentiaalisille identiteeteille, joista Elokapinaa usein syytetään, sillä populistisessa prosessissa luodulla kollektiivisella identiteetillä ei ole essentialistista perustaa. Jos yhtäläisyysketju, joka artikuloi Elokapinan merkityksen hajoaa, häviää liikkeen olemassaolo ”objektiivisen” voimana.

Vasemmistopopulismien mukaisesti yksi Elokapinan keskeisimmistä tavoitteista on myös demokratian laajentaminen liberaalidemokraattisessa kehityksessä. Vaikka Elokapina vaatii erityisesti kansalaisfoorumia olemassa olevien demokraattisten instituutioiden rinnalle eikä puhu demokratian radikalisoimisesta, näyttää se kuitenkin jakavan radikaalidemokraattisen kansalaisuuskäsityksen ja tavoittelevan omalla toiminnallaan myös moninaisempia demokratian muotoja ja demokratian radikalisoimista. Elokapina ei siis sovi populismien

määritelmään, joka näkee tämän lähtökohtaisesti epädemokraattisena, illiberaalina tai välttämättä autoritaarisuuteen taipuvaisena, vaan päinvastoin Elokapinan kaiken toiminnan taustalla näyttää vaikuttavan ajatus siitä, että juuri demokraattisen hankkeen tulisi haastaa nykytilanne. Vaatimukset muodostavat siis yhtäläisyydenketjun suhteessa paitsi yhteiseen viholliseen ja tyhjiin merkitsijään, ilmastokriisiin ja vaatimukseen ilmastohätätilan julistamisesta, myös suhteessa vaatimukseen demokratian laajentamisesta.

Yhtäläisyydenketjua yhteen nivovat vaatimukset paitsi symbolisoivat hanketta ja luovat näennäistä ykseyttä myös sitovat ihmisiä affektiivisesti hankkeeseen. Elämää uhkaavan hätätilan artikulointi ja sitä symbolisoivat mielenosoitukset ja kansalaistottelemattomuus tuovat vastakkainasettelun kaduille, mobilisoivat kollektiivisen liikituksen ja lisäävät hankkeen näkyvyyttä. Osallisuuden painottaminen luo tunteen kollektiivisesta vastuusta ja yhteisestä hankkeesta. Julkisessa tilassa tapahtuvat performanssit ja häiritsevä estetiikka herättävät intohimoja ja haastavat vallitsevaa diskursiivista materiaalisuutta, sedimentoituneita käsityksiä julkisesta tilasta ja poliittisesta vaikuttamisesta. Elokapina onnistuu siis myös affektien mobilisoinnissa, jonka merkitystä usein vähätellään perinteisissä vasemmistohankkeissa.

Se, missä Elokapina ei kuitenkaan näytä ainakaan vielä onnistuvan, on uusliberalistisen hegemonian haastaminen. Koska Elokapinalla ei ole esittää konkreettista järjestelmätason vaihtoehtoa, vaan se asettaa institutionaaliset demokraattiset uudistukset poliittistaloudellisten uudistusten edelle, on liikkeellä todennäköisesti merkittävämpi rooli uusliberalistisen hegemonian kritisoimisessa kuin sen todellisessa haastamisessa ja vaihtoehtoisen yhteiskunnan kuvittelemisessa. Vaikka Elokapinalla on siis varmasti merkittävä rooli poliittisen tietoisuuden luomisessa ilmastokriisistä, ihmisten herättelyssä ja uusliberalistisen hegemonian rajojen rikkomisessa, tulisi Elokapinan vasemmistopopulismien valossa tulevaisuudessa yhdistyä myös muiden vasemmistopopulististen liikkeiden kanssa, tarjota konkreettisia poliittisia ratkaisuja ja vaikuttaa instituutioiden sisällä, jos se haluaa saavuttaa merkittäviä konkreettisia muutoksia yhteiskunnassa.

Elokapina ei kuitenkaan halua identifioitua vasemmistoon, vaan se pyrkii itse asiassa hylkäämään kokonaan perinteisen poliittisen vasemmisto–oikeisto-jakolinjan ja rakentamaan uuden jakolinjan eri tavalla. Elokapina poikkeaa siis vasemmistopopulistisesta strategiasta myös siinä, ettei sen pyrkimys ole kamppailussaan uudelleenartikuloida vasemmistoa ja käynnistää juuri vasemmistopoliittista hanketta kuten Mouffe toivoisi ideaalitapauksessa

tapahtuvan. Artikuloimalla jakolinjan uudella tavalla Elokapina toivoo mobilisoivansa ihmisiä yli perinteisten poliittisten jakolinjojen, myös uusliberalistista hegemoniaa perinteisesti kannattavien joukosta. Vastoin Elokapinan oletuksia, selkeiden poliittisten kantojen ilmaisun välttäminen voi kuitenkin myös etäännyttää ihmisiä pois liikkeen parista. Vaikka Elokapinan rakentama uusi jakolinja sopii yhteen heidän aikomuksensa kanssa rakentaa mahdollisimman laaja koalitio, voi se näyttäytyä ulospäin myös vasemmiston ja työväenluokan hylkäämisenä.

Analyttisesti vasemmistopopulismien kannalta tärkeämpää kuin vasemmistoon identifioituminen on kuitenkin se, että liike jakaa vasemmiston arvot. Vaikka Elokapina ei identifioitu vasemmistoon, heijastaa hankkeen keskeisin eettinen ihanne ekososiaalinen oikeudenmukaisuus sekä vaatimus yhteiskunnan jälleenrakentamisesta tämän ideaalin pohjalta selkeästi vasemmiston puolustamia arvoja: tasa-arvoa ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Analyttisellä tasolla Elokapinan poliittinen logiikka täyttää siis hyvin pitkälti kaikki vasemmistopopulismien tunnusmerkit, vaikkei se itse identifioitukaan nimityksen kanssa. Elokapinan poliittinen logiikka vastaa Mouffin teoriaa vasemmistopopulistisesta strategiasta jopa niin hyvin, että välttämättä herää kysymys, onko liikettä perustettaessa tietoisesti otettu joitakin vaikutteita siitä.

Lisätutkimusta tulevaisuudessa tarvitaan kuitenkin siitä, mihin suuntaan Elokapinan poliittinen logiikka ja diskurssi lähtee kehittymään. Koska Elokapina on vielä suhteellisen nuori liike ja osoittanut myös kykynsä reagoida yhteiskunnalliseen todellisuuteen, se muuttuu ja kehittyy jatkuvasti. Koska elementit ovat diskurssissa jatkuvassa liikkeessä ja merkitykset kontingenteja, ei diskurssi ole koskaan valmis. Vasemmistopopulismien näkökulmasta mielenkiintoista on erityisesti se, pyrkiikö liike tulevaisuudessa kohti ideologisempaa kerrontaa ja institutionaalista toimintaa. Miten Elokapinan diskurssi pidemmällä tähtäimellä materialisoituu, eli millaisia uusia subjektirooleja ja instituutioita se onnistuu vakiinnuttamaan? Toisaalta mielenkiintoista olisi myös tutkia sitä, mihin suuntaan liikkeen eri paikalliset ja kansalliset osastot ovat lähteneet kehittymään: millaista potentiaalia liikkeellä on? Nähtäväksi jää, onnistuuko Elokapina populistisella logiikallaan saavuttamaan tavoittelemansa suosion, mobilisoimaan 3,5 % väestöstä.

Yleisempi johtopäätös analyysistä on puolestaan se, että populismi voi ottaa hyvinkin erilaisia sisältöjä, kansa ja eliitti -jako voidaan luoda niin oikeistopopulistisesti kuin vasemmistopopulistisestikin, niin nationalisestikin kuin demokraattisestikin. Populistinen hanke voidaan rakentaa Elokapinan tapaan myös ekologisten vaatimusten, ympäristö-, eko- ja

ilmastokriisin ympärille. Demokraattiset ja teknokraattiset visiot voivat myös hitsautua yhteen kiireellisyyden tunteen ja nykytilan syvän kestättömyyden ympärille (ks. myös Davies 2020, 650). Merkittävää on, mitkä asiat toimivat diskurssissa kiinnekohtina ja tyhjinä merkitsijöinä, minkälaiden ihanteiden, ideaalien ja konseptien ympärille hegemoninen kamppailua ja yhteiskunnallinen jakolinja luodaan.

Toisaalta juuri tämän takia voidaan myös kysyä, miksi kutsua tällaista poliittista logiikkaa ylipäätään populismiksi eikä esimerkiksi vain politiikaksi. Eikö populismi menetä merkityksensä, kun sen sateenvarjon alle voidaan lukea myös monet ilmiöt, joita ei perinteisesti ole pidetty populistisina? Tähän voidaan kuitenkin vastata, että populismin viittaus yhteiskunnallisessa analyysissä on aina ollut epäselvä ja epämääräinen eikä sillä ole aina ollut negatiivista konnotaatiota. Laclau (Laclau 2005, [xi]; Marchart 2005, 5 ja 6.) populismiteoria pyrkiikin juuri osoittamaan, ettei populismilla ole mitään tiettyä referenssikonaisuutta, koska se ei liity mihinkään rajattavaan ilmiöön vaan sosiaaliseen logiikkaan, jonka vaikutukset ulottuvat monien ilmiöiden yli – populismi on yksinkertaisesti tapa rakentaa poliittista. Koska populismilla ei ole yhtä tiettyä viittausta yhteiskunnassa, ei sitä pitäisi julkisessa keskustelussa käyttää harkitsemattomasti yleisenä leimakirveenä silloin, kun tarkoituksena on todellisuudessa kritisoida populistisen hankkeen ideologista sisältöä. Kuten huomattu, ongelma ei nimittäin ole välttämättä hankkeen käyttämä populistinen logiikka vaan sen ideologinen sisältö ja merkitykset, joiden ympärille hanke rakennetaan.

Koska populismi voi siis ottaa erilaisia ideologioita sisältöjä, ja se on selkeästi onnistunut viime vuosina mobilisoimaan ihmisiä, jotka ovat tyytymättömiä vallitsevaan tilanteeseen, on tärkeää myös tulevaisuudessa tutkia laajemmin koko populismin kirjoa. Tärkeää olisi jatkaa tutkimusta siitä, miten populismin voimaa voitaisiin hyödyntää myös muissa demokraattisissa tai ekologisissa hankkeissa. Lisää tutkimusta tarvittaisiin myös muista yhteiskunnallisista liikkeistä ja demokraattisista hankkeista, jotka ovat omaksuneet populistisen logiikan. Erityisen mielenkiintoista olisi tutkia tulevaisuudessa myös vihreän populismin ja vasemmistopopulismin eroja ja yhtäläisyyksiä tai oikeastaan sitä, minkä erityisen ulottuvuuden juuri ekologiset arvot voivat tuoda vasemmistopopulismiin. Tällaisen tutkimuksen avulla voitaisiin vielä paremmin saada kiinni myös Elokapiinan erityisyydestä paitsi vasemmistopopulismin myös muiden ympäristöliikkeiden kontekstissa. Lisäksi tämä avaisi tilaisuuden myös kehittää vasemmistopopulismin ideaalityyppiä eteenpäin ja tutkia vielä laajemmin sen mahdollisuuksia rakentaa kestävämpi, oikeudenmukaisempi ja osallistavampi yhteiskunta.

Lähteet

Aineisto

- Molitch-Hou, Michael. 2018. Climate activists occupy Greenpeace UK headquarters-wait, that can't be right. Common Dreams 19.10.2018. Viitattu 13.4.2023.
<https://www.commondreams.org/views/2018/10/19/climate-activists-occupy-greenpeace-uk-headquarters-wait-cant-be-right>
- Elokapina n.d. Elokapina. Verkkosivu. Viitattu 13.4.2023. <https://elokapina.fi>
- Elokapina 30.6.2019. Meidän veremme / Our blood. Valokuva ja kuvateksti. Viitattu 13.4.2023. <https://photos.elokapina.fi/s/n53mm84d25/aqhiiwk3bm1tw3mu>
- Elokapina. 2.6.2020. Instagram-julkaisu. Viitattu 13.4.2023.
<https://www.instagram.com/p/CA7qS-xBNoA/>
- Elokapina. 12.9.2020. Instagram-julkaisu. Viitattu 13.4.2023.
<https://www.instagram.com/p/CFCfP53BQKe/>
- Elokapina. 17.2.2021. Instagram-julkaisu. Viitattu 13.4.2023.
<https://www.instagram.com/p/CLZa9L8hGa3/>
- Elokapina. 28.2.2021. Elokapina vaatii mediataloilta kattavaa uutisointia ilmastokriisistä. Lehdistötiedote. Viitattu 13.4.2023. <https://elokapina.fi/sv/news/press-release/2021/02/28/kirjoitakriisista/>
- Elokapina. 1.3.2021. Elokapina aloitti #kirjoitakriisistä-kampanjan. Lehdistötiedote. Viitattu 13.4.2023. <https://elokapina.fi/news/press-release/2021/03/01/kirjoitakriisista/>
- Elokapina 26.5.2021. Facebook-julkaisu. Viitattu 13.4.2023.
<https://www.facebook.com/Queerkapina/posts/ekososiaalinen-oikeudenmukaisuus-tarkoittaa-oikeudenmukaisuutta-joka-huomioi-ihm/307236181120639/>
- Elokapina. 30.6.2021. Elokapinan Queerkapina kiipesi Mannerheimin ratsastajapatsaaseen. Lehdistötiedote. Viitattu 13.4.2023. <https://elokapina.fi/en/news/press-release/2021/06/30/queerkapina-kiipesi-ratsastajapatsaaseen/>
- Elokapina. 2.10.2021. Elokapina palaa kadulle vaatimaan hallitukselta vastauksia: miksi hallitus ei tunnusta ilmastokriisiä hätätilaksi? Lehdistötiedote. Viitattu 13.4.2023.
<https://elokapina.fi/news/press-release/2021/10/02/uusi-tieblokki/>
- Elokapina. 27.2.2022. Instagram-julkaisu. Viitattu 13.4.2023.
<https://www.instagram.com/p/Cae5GaSNOR4/>

- Elokapina. 27.4.2022. Hoitoalan turvaaminen on ekokriisin seurauksiin varautumista.
Elokapina-blogi. Viitattu 13.4.2023. <https://blogi.elokapina.fi/hoitoalan-turvaaminen-on-ekokriisin-seurauksiin-varautumista/>
- Elokapina. 6.5.2022. Ylikulutuksen ja ekokriisin juurisytyt / The root causes of overconsumption and eco-crisis. Elokapina-blogi. Viitattu 13.4.2023.
<https://blogi.elokapina.fi/ylikuulutus/>
- Elokapina. 12.5.2022a. Instagram-julkaisu. Viitattu 13.4.2023.
<https://www.instagram.com/p/Cdcnptfjk/>
- Elokapina. 12.5.2022b. Instagram-julkaisu. Viitattu 13.4.2023.
<https://www.instagram.com/p/Cdd3e8yNA6-/>
- Elokapina. 13.5.2022. Ylikulutuskapina jatkuu viikonlopun Lastenkapinalla – Alkuviikosta infopiste luontokadosta Töölönlahdella. Lehdistötiedote. Viitattu 13.4.2023.
<https://elokapina.fi/news/press-release/2022/05/13/lastenkapina-kapinakeskus/>
- Elokapina. 21.5.2022. Ylikulutuskeskusten sijaan on rakennettava elinkelpoinen tulevaisuus / Instead of Overconsumption Centres we need to build a viable future. Elokapina-blogi. Viitattu 13.4.2023. <https://blogi.elokapina.fi/ylikulutuskeskusten-sijaan-on-rakennettava-elinkelpoinen-tulevaisuus/>
- Elokapina. 9.6.2022. Instagram-julkaisu. Viitattu 13.4.2023.
<https://www.instagram.com/p/CelmVVKI4I4/>
- Elokapina. 18.7.2022. Instagram-julkaisu. Viitattu 13.4.2023.
<https://www.instagram.com/p/CgJ7gVHttO1/>
- Elokapina. 8.8.2022. Instagram-julkaisu. Viitattu 13.4.2023.
<https://www.instagram.com/p/ChAiO1rNQ6r/>
- Elokapina. 19.9.2022b. Instagram-julkaisu. Viitattu 13.4.2023.
<https://www.instagram.com/p/Cisb8aWNX-D/>
- Elokapina. 19.9.2022a. Tule mukaan Luontokatokapinaan 5.–14.10.! Elokapina-blogi. Viitattu 13.4.2023. <https://blogi.elokapina.fi/luontokatokapina-alkaa-5-10/>
- Elokapina. 27.9.2022. Instagram-julkaisu. Viitattu 13.4.2023.
https://www.instagram.com/p/CjAdxLAt_T5/
- Elokapina. 29.9.2022 Instagram-julkaisu. Viitattu 13.4.2023.
<https://www.instagram.com/p/CjFyfo0jKkA/>
- Elokapina. 18.11.2022. Instagram-julkaisu. Viitattu 13.4.2023.
<https://www.instagram.com/p/ClHPBBaty54/>

Elokapina. 2.1.2023. Instagram-julkaisu. Viitattu 13.4.2023.

<https://www.instagram.com/p/Cm6XEC7t1fb/>

Elokapina. 21.3.2023. Instagram-julkaisu. <https://www.instagram.com/p/Cqdcj5fsTNb/>

Eläinkapina n.d. Elokapina. Verkkosivu. Viitattu 13.4.2023. <https://elokapina.fi/animal-rebellion/>

Extinction Rebellion n.d. Extinction Symbol. Verkkosivu. Viitattu 13.4.2023.

<https://www.extinctionsymbol.info>

Extinction Rebellion. 2019. *This is not a drill*. London: Penguin.

FAQS n.d. Extinction Rebellion. Verkkosivu. Viitattu 13.4.2023.

<https://extinctionrebellion.uk/the-truth/faqs/#are-you-democratic>

Garrido, Raquel. 2017. France Rebels – Jean-Luc Mélenchon’s campaign, humanist populism, patriotism, Constitution. Europe Solidaire Sans Frontières 12.4.2017.

Viitattu 13.4.2023. <http://www.europe-solidaire.org/spip.php?article40763>

Gayle, Damien. 2019. Does extinction rebellion have a race problem? The Guardian 4.10.2019. Viitattu 13.4.2023.

<https://www.theguardian.com/environment/2019/oct/04/extinction-rebellion-race-climate-crisis-inequality>

Glyn, Miles, ja Claire Farrell. 2019. Arts Factory. Teoksessa Extinction Rebellion, *This is Not a Drill*, 115–120.

Hallam, Roger. 2019. *Common Sense for the 21st Century: Only Nonviolent Rebellion Can Now Stop Climate Breakdown and Social Collapse*. Vermont: Chelsea Green Publishing.

Hätätila n.d. Elokapina. Verkkosivu. Viitattu 13.4.2023. <https://elokapina.fi/the-emergency/>

Ibrahim, Hindou Oumarou. 2019. Indigenous Peoples and the Fight for Survival. Teoksessa Extinction Rebellion, *This is Not a Drill*, 54–57.

Kansalaisfoorumi n.d. Elokapina. Verkkosivu. Viitattu 13.4.2023.

<https://elokapina.fi/citizens-assembly/>

Kesäkapina n.d. Elokapina. Verkkosivu. Viitattu 13.4.2023. <https://elokapina.fi/summer-rebellion/>

Kirkkala, Antti. 2021. ”Elokapina valinnut vakavan haitan aiheuttamisen”. Verkkouutiset 28.9.2021. Viitattu 13.4.2023. <https://www.verkkouutiset.fi/a/elokapina-valinnut-vakavan-haitan-aiheuttamisen/#944cb406>

Knights, Sam. 2019. Introduction: The Story So Far. Teoksessa Extinction Rebellion, *This is Not a Drill*, 15–19.

Laajennetaan demokratiaa n.d. Elokapina. Verkkosivu. Viitattu 13.4.2023.

<https://elokapina.fi/system-change/>.

Lewis, Clive. 2019. A Green New Deal. Teoksessa *Extinction Rebellion, This is Not a Drill*, 150–155.

Luontokatokapina n.d. Elokapina. Verkkosivu. Viitattu 13.4.2023.

<https://elokapina.fi/luontokatokapina/>

McNern, Ronan. 2019. One by One: A Media Strategy. Teoksessa *Extinction Rebellion, This is Not a Drill*, 122–126.

Meistä n.d. Elokapina. Verkkosivu. Viitattu 13.4.2023. <https://elokapina.fi/about-us/>

Niemelä, Samu. 2021. Elokapinaa ei ole. Elokapina-blogi. Viitattu 13.4.2023.

<https://blogi.elokapina.fi/elokapinaa-ei-ole/>

Periaatteet ja arvot n.d. Elokapina. Verkkosivu. Viitattu 13.4.2023.

<https://elokapina.fi/principles-and-values/>

Project 3,5 n.d. Extinction Rebellion. Verkkosivu. Viitattu 13.4.2023.

<https://extinctionrebellion.uk/act-now/campaigns/project-3-5/>.

Shiva, Vandana. 2019. Foreword. Teoksessa *Extinction Rebellion, This is Not a Drill*, 12–14.

Toimi nyt n.d. Elokapina. Verkkosivu. Viitattu 13.4.2023. <https://elokapina.fi/act-now/>

Toimintakonsensus n.d. Elokapina. Verkkosivu. Viitattu 13.4.2023.

<https://elokapina.fi/action-consensus/>

Turkkila, Matias. 2022. Päätoimittajalta: Elokapina julistaa turvallisen tilan periaatteita, mutta sen aktivistit huutavat kiihkoissaan karkeita törkeyksiä kansanedustaja Sebastian Tynkkyselle: ”Sää oot yksi pas*a homoseksuaali”. Suomen Uutiset 8.10.2022. Viitattu 13.4.2023. <https://www.suomenuutiset.fi/elokapina-julistaa-turvallisen-tilan-periaatteita-mutta-sen-aktivistit-huutavat-kiihkoissaan-karkeita-torkeyksia-kansanedustaja-sebastian-tynkkykselle-saa-oon-yksi-pasa-homoseksuaali/>

Turvallisempi tila n.d. Elokapina. Verkkosivu. Viitattu 13.4.2023. <https://elokapina.fi/safer-space/>

Usein kysytyt kysymykset n.d. Elokapina. Verkkosivu. Viitattu 13.4.2023.

<https://elokapina.fi/faq/>

Vaatimuksemme n.d. Elokapina. Verkkosivu. Viitattu 13.4.2023. <https://elokapina.fi/our-demands/>

Vilkko, Siiri. 2022. "Kieltäydyin poistumasta pakkotilalain nojalla". Elokapina-blogi. Viitattu 13.4.2023. <https://blogi.elokapina.fi/pakkotilalain/>

What is XR? n.d. Extinction Rebellion. Verkkosivu. Viitattu 13.4.2023.

<https://rebellion.global/about-us/>

Yamin, Farhana. 2019. Die, Survive or Thrive? Teoksessa Extinction Rebellion, *This is Not a Drill*, 24–30.

Kirjallisuus- ja artikkelit

Aulich, Jim. 2020. Conclusion: Reflections on Protest and Political Transformation since 1789. Teoksessa McGarry, Aidan, Umut Korkut, Olu Jenzen, Hande Eslen-Ziya ja Itir Erhart (toim.), *The Aesthetics of Global Protest: Visual Culture and Communication*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 269–92.

Akkerman, Tjitske. 2003. Populism and Democracy: Challenge or Pathology? *Acta Polit* 38, 147–159. <https://doi.org/10.1057/palgrave.ap.5500021>

Bell, Karen, ja Gnisha Bevan. 2021. Beyond inclusion? Perceptions of the extent to which Extinction Rebellion speaks to, and for, Black, Asian and Minority Ethnic (BAME) and working-class communities. *Local Environment* 26:10, 1205–1220.

<https://doi.org/10.1080/13549839.2021.1970728>

Bevan, Luke D., Thomas Colley ja Mark Workman. 2020. Climate change strategic narratives in the United Kingdom: Emergency, Extinction, Effectiveness. *Energy Research & Social Science* 69, 101580–. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2020.101580>

Bogaert, Koenraad. 2020. Spoken van Tahrir: De Arabische wereld als epicentrum van een mondiale omwenteling? *ZEMZEM* 16:2, 102–112. <http://hdl.handle.net/1854/LU-8684474>

Bonikowski, Bart. 2017. Ethno-nationalist populism and the mobilization of collective resentment. *The British Journal of Sociology* 68:S1, S181–S213.

<https://doi.org/10.1111/1468-4446.12325>

Buechler, Steven M. 1995. New Social Movement Theories. *Sociological Quarterly* 36:3, 441–464. <https://doi.org/10.1111/j.1533-8525.1995.tb00447.x>

Cederström, Carl, ja André Spicer. 2014. Discourse of the Real Kind: A Post-foundational Approach to Organizational Discourse Analysis. *Organization* 21:2, 178–205.

<https://doi.org/10.1177/1350508412473864>

Chenoweth, Erica, ja Maria J. Stephan. 2011. *Why Civil Resistance Works: The Strategic Logic of Nonviolent Conflict*. New York: Columbia University Press.

- Conniff, Michael L. 2012. Introduction. Teoksessa Michael L. Conniff (toim.), *Populism in Latin America*. Tuscaloosa: University of Alabama Press, 1–22.
- Coombs, Gretchen. 2020. It's (Red) Hot Outside! The Aesthetics of Climate Change Activists Extinction Rebellion. *The Journal of Public Space* 5:4, 123–136.
<https://doi.org/10.32891/jps.v5i4.1407>
- D'Eramo, Marco. 2013. Populism and the new oligarchy. *New Left review* 82, 5–28.
<https://newleftreview.org/issues/ii82/articles/marco-d-eramo-populism-and-the-new-oligarchy>
- Davies, Will. 2020. Green Populism?: Action and mortality in the anthropocene. *Environmental Values* 29:6, 647–668.
<https://doi.org/10.3197/096327120X15752810323940>
- de la Torre, Carlos. 2019. Is left populism the radical democratic answer? *Irish Journal of Sociology* 27:1, 64–71. <https://doi.org/10.1177/0791603519827225>
- Dean, Jonathan, ja Bice Maiguashca. 2020. Did somebody say populism? Towards a renewal and reorientation of populism studies. *Journal of Political Ideologies* 25:1, 11–27.
<https://doi.org/10.1080/13569317.2020.1699712>
- Dyrberg, Torben Bech. 2004. The Political and Politics in Discourse Analysis. Teoksessa Simon Critchley (toim.), *Laclau: A critical Reader*. London: Routledge, 241–255.
- Filc, Dani. 2015. Latin American inclusive and European exclusionary populism: colonialism as an explanation. *Journal of Political Ideologies* 20:3, 263–283.
<https://doi.org/10.1080/13569317.2015.1075264>
- Germani, Gino. 1978. *Authoritarianism, Fascism and National Populism*. New Brunswick, NJ: Transaction Books.
- Glynos, Jason, ja David Howarth. 2007. *Logics of critical explanation in social and political theory*. New York: Routledge.
- Goodnow, Trischa. 2006. On Black Panthers, Blue Ribbons, & Peace Signs: The Function of Symbols in Social Campaigns. *Visual Communication Quarterly* 13:3, 166–179.
https://doi.org/10.1207/s15551407vcq1303_4
- Hansen, Allan D. 2008. Radical or deliberative democracy? Paper presented at Nordic Political Science Association, Tromsø, Norway.
https://www.academia.edu/download/41775963/tromsoe_demo_ADH.pdf
- Hardt, Michael, ja Antonio Negri. 2017. *Assembly*. Oxford: Oxford University Press.
- Hatakka, Niko. 2019. *Populism in the hybrid media system: populist radical right online counterpublics interacting with journalism, party politics, and citizen activism*.

- Doctoral Dissertation, University of Turku. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-7793-2>
- Herkman, Juha. 2019. *Populism in aika*. Tampere: Vastapaino.
- Hickel, Jason. 2012. Liberalism and the politics of Occupy Wall Street. *Anthropology of this century*, 4. <http://eprints.lse.ac.uk/43389/>
- Howarth, David. 2000. *Discourse*. Buckingham ja Philadelphia: Open University Press.
- Howarth, David. 2004. Hegemony, Political Subjectivity, and Radical Democracy. Teoksessa Critchley, Simon, ja Oliver Marchart (toim.), *Laclau: A Critical Reader*. London: Routledge, 256–276.
- Howarth, David. 2008. Ethos, agonism and populism: William Connolly and the case for radical democracy. *British Journal of Politics & International Relations* 10:2, 171–193. <https://doi.org/10.1111/j.1467-856x.2007.00308.x>
- Hulme, Mike. 2015. Why we *Should* Disagree about Climate Change. Teoksessa Cameron, Fiona, ja Brett Neilson (toim.), *Climate Change and Museum Futures*. Abingdon/New York: Routledge, 9–15.
- Iglesia Ortiz, Angel. 2019. Exploring Social Objectivity through Hegemony, Antagonism and Heterogeneity: Outlining a Conceptual Approximation. Academic Dissertation, Tampere University. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1147-6>
- IPCC. 2018. Global warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty. https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2019/06/SR15_Full_Report_High_Res.pdf
- Jans, Marie. 2021. Extinction Rebellion and Their Demand for Change: A Qualitative Research About the Ideological Framework of Extinction Rebellion. Academic Dissertation, Ghent University. <https://lib.ugent.be/catalog/rug01:003013330>
- Jeziarska, Katarzyna, ja Dominika V. Polanska. 2018. Social Movements Seen as Radical Political Actors: The Case of the Polish Tenants' Movement. *Voluntas* 29, 683–696. <https://doi.org/10.1007/s11266-017-9917-2>
- Kakenmaster, William. 2019. Articulating Resistance: Agonism, Radical Democracy and Climate Change Activism. *Millennium* 47:3, 373–397. <https://doi.org/10.1177/0305829819839862>

- Katsembekis, Giorgos, ja Yannis Stavrakakis. 2014. Left-wing populism in the European periphery. *Journal of Political Ideologies* 19:2, 119–142.
<https://doi.org/10.1080/13569317.2014.909266>
- Kioupkiolis, Alexandros. 2016. Podemos: the ambiguous promises of left-wing populism in contemporary Spain. *Journal of Political Ideologies* 21:2, 99–120.
<https://doi.org/10.1080/13569317.2016.1150136>
- Laclau, Ernesto. 1990. *New Reflections on the Revolutions of Our Time*. London: Verso.
- Laclau Ernesto. 1996a. Deconstruction, Pragmatism, Hegemony. Teoksessa Critchley, Simon, ja Chantal Mouffe (toim.), *Deconstruction and Pragmatism*. London: Routledge, 49–60.
- Laclau, Ernesto. 1996b. *Emancipation(s)*. London: Verso.
- Laclau, Ernesto, ja Mouffe, Chantal. 2001 [1985]. *Hegemony and Socialist Strategy*. London: Verso.
- Laclau, Ernesto. 2005. *On Populist Reason*. London: Verso.
- Marchart, Oliver. 2005. In the Name of the People: Populist Reason and the Subject of the Political. *Diacritics* 35:3, 3–19. <http://doi.org/10.1353/dia.2007.0021>
- Marchart, Oliver. 2007. *Post-Foundational Political Thought. Political Difference in Nancy, Lefort, Badiou and Laclau*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Marttila, Tomas. 2013. *Culture of enterprise in neoliberalism: Specters of entrepreneurship*. London: Routledge.
- Marttila, Tomas. 2015. Post-foundational Discourse Analysis: A Suggestion for a Research Program. *Forum: Qualitative Social Research* 16:3. <https://doi.org/10.17169/fqs-16.3.2282>
- Marttila, Tomas. 2016. *Post-foundational Discourse Analysis: From Political Difference to Empirical Research*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- McGarry, Aidan. 2020. Introduction: The Aesthetics of Global Protest: Visual Culture and Communication. Teoksessa McGarry, Aidan, Umut Korkut, Olu Jenzen, Hande Eslen-Ziya ja Itir Erhart (toim.), *The Aesthetics of Global Protest: Visual Culture and Communication*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 15–36.
- Michels, Ank. 2011. Innovations in democratic governance: how does citizen participation contribute to a better democracy? *International Review of Administrative Sciences* 77:2, 275–293. <https://doi.org/10.1177/0020852311399851>.
- Moffitt, Benjamin. 2016. *The Global Rise of Populism*. Stanford: Stanford University Press.

- Moraes, Silvia. 2014. Global Citizenship as a Floating Signifier: Lessons from UK universities. *International Journal of Development Education and Global Learning* 6:2, 27–42. <https://doi.org/10.18546/IJDEGL.06.2.03>
- Mouffe, Chantal. 1993. *Return of the Political*. London: Verso.
- Mouffe, Chantal. 1999. Deliberative Democracy or Agonistic Pluralism? *Social Research* 66:3, 745–758. <http://www.jstor.org/stable/40971349>
- Mouffe, Chantal. 2000. *The Democratic Paradox*. London: Verso.
- Mouffe, Chantal. 2005. *On the Political*. London: Routledge.
- Mouffe, Chantal. 2013a. *Thinking the World Politically*. London: Verso.
- Mouffe, Chantal. 2013b. 'A vibrant democracy needs agonistic confrontation' - an interview with Chantal Mouffe. *CITSEE*. Verkkosivu. Viitattu 13.4.2023. <https://www.citsee.eu/interview/vibrant-democracy-needs-agonistic-confrontation-interview-chantal-mouffe>.
- Mouffe, Chantal. 2018. *For A Left Populism*. London: Verso.
- Mouffe. 2022. *Towards a Green Democratic Revolution: Left Populism and the Power of Affects*. London: Verso.
- Mudde, Cas, ja Cristóbal Rovira Kaltwasser. 2017. *Populism: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Mudde, Cas. 2004. The Populist Zeitgeist. *Government and Opposition* 39:4, 541–563. <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.2004.00135.x>
- Müller, Jan-Werner. 2017. *Mitä on populismi?* Tampere: niin ja näin.
- Neveu, Catherine. 2015. Of Ordinariness and Citizenship Processes. *Citizenship Studies* 19:2, 141–154. <https://doi.org/10.1080/13621025.2015.1005944>
- Palonen, Emilia, ja Taavi Sundell. 2019. Análisis Posfundacional del Discurso. Teoksessa Benno Herzog ja Jorge Ruiz (toim.), *Análisis Sociológico del Discurso: Enfoques, métodos y procedimientos*. Valencia: Publicacions de la universitat de València, 77–99.
- Palonen, Emilia. 2010. Pelkkää hegemoniaa? Laclaulainen diskurssiteoria politiikan tutkimuksen työkaluna. Julkaisematon artikkeli.
- Palonen, Emilia. 2020a. Populismien muoto, diskursiivisuus ja retoriikka: analyysi soinnilaisuudesta. *Politiikka* 62:2, 125–145. <https://doi.org/10.37452/politiikka.89431>
- Palonen, Emilia. 2020b. Loppumaton kamppailu: Laclau anti-essentialistinen tulkinta identiteeteistä ja demokratiasta. *Politiikka* 62:2, 173–178. <https://doi.org/10.37452/politiikka.96983>

- Panizza, Francisco (toim.). 2005. *Populism and the mirror of democracy*. London: Verso.
- Pappas, Takis. 2014. Populist Democracies: Post-Authoritarian Greece and Post-Communist Hungary. *Government and Opposition* 49:1, 1–23.
<https://doi.org/10.1017/gov.2013.21>
- Pichardo, Nelson A. 1997. New Social Movements: A Critical Review. *Annual Review of Sociology* 23:1, 411–430. <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.23.1.411>
- Prentoulis, Marina. 2021. *Left Populism in Europe: Lessons from Jeremy Corbyn to Podemos*. London: Pluto Press.
- Public First. 2020. Campaigns, Advocacy and R&D. Opinion Research Report. Public First on behalf of the Wellcome Trust and CaSE.
<https://wellcome.org/sites/default/files/public-first-campaigns-advocacy-rd.pdf>
- Rancière, Jacques. 2007. Art of the Possible. *Artforum* 45:7, 256–268.
- Rovira Kaltwasser, Cristóbal, Paul Taggart, Paulina Ochoa Espejo ja Pierre Ostiguy. 2017. *The Oxford handbook of populism*. New York: Oxford University Press.
- Rovira Kaltwasser, Cristóbal. 2014. Latin American populism: some conceptual and normative lessons. *Constellations* 22:4, 494–504. <https://doi.org/10.1111/1467-8675.12125>
- Saunders, Clare, Brian Doherty ja Graeme Hayes. 2020. A New Climate Movement? Extinction Rebellion's Activists in Profile. *CUSP Working Paper No 25*. Guildford: Centre for the Understanding of Sustainable Prosperity.
- Schlosberg, David. 2004. Reconceiving Environmental Justice: Global Movements And Political Theories. *Environmental Politics* 13:3, 517–540.
<https://doi.org/10.1080/0964401042000229025>
- Schmitt, Carl. 1976 [1932]. *The Concept of the Political*. New Brunswick: Rutgers University Press.
- Stavrakakis, Yannis. 2015. Populism in power: Syriza's challenge to Europe. *Juncture* 21:4, 273–80. <https://doi.org/10.1111/j.2050-5876.2015.00817.x>
- Thomassen, Lasse. 2019. Representing the People: Laclau as a Theorist of Representation. *New Political Science* 41:2, 329–344. <https://doi.org/10.1080/07393148.2019.1596687>
- Torfig, Jacob. 1999. *New Theories of Discourse: Laclau, Mouffe and Žižek*. Oxford: Blackwell.
- Turner, Joe. 2016. (En)gendering the Political: Citizenship from Marginal Spaces. *Citizenship Studies* 20:2, 141–155. <https://doi.org/10.1080/13621025.2015.1132569>

- Vahonsalmi, Ville. 2017. Mitä on populismi? Populismien tutkimuksen lyhyt historia. *Alusta!* 20.6.2017. Viitattu 12.3.2023. <https://alusta.uta.fi/2017/06/20/mita-on-populismi-populismien-tutkimuksen-lyhyt-historia/>
- Vainikkala, Erkki. 2015. Jako kahteen: Populismi kansan tekijänä ja demokratian peilinä. Ernesto Laclau'n populismiteorian tarkastelua. *Kulttuurintutkimus* 32:1, 3–17. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201505292109>
- Weber, Max. 1949. *The Methodology of the Social Sciences*. New York: Free Press.
- Zaunseder, Andreas, Sophia Woodman ja Akwugo Emejulu. 2022. Introducing radical democratic citizenship: from practice to theory. *Identities* 29:1, 1–8. <https://doi.org/10.1080/1070289X.2021.2013670>